

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้
ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

โดย
ภาสกร บัวศรี
एमिका ศรีกังวานใจ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญาเลขที่ RDG55E0065

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้
ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

โดย
ภาสกร บัวศรี
एमिका ศรีกังวานใจ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ก.

คำนำ

โครงการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยขยายเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อค้นหารูปแบบดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

การดำเนินงานโครงการวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการทำงานชุดนักวิชาการภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพนักวิชาการให้เป็นนักวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) และเป็นนักปฏิบัติการทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการนำความรู้ทางวิชาการ ลงไปปรับใช้พัฒนาท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน โดยคาดหวังว่าจุดเด่นด้านวิชาการเมื่อผนวกเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการขับเคลื่อนงานแบบมีส่วนร่วม จะเป็นพลังทวีคูณในการสร้างความรู้ใหม่ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ที่จัดทำขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานของโครงการ เนื้อหาของรายงานประกอบไปด้วย 5 ส่วนหลัก ดังนี้คือ

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ให้การสนับสนุนจนการดำเนินโครงการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังว่าบทเรียน ประสพการณ์จากรายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจและเป็นแนวทางสำคัญเพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดทำโครงการความร่วมมือในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาอื่นต่อไป

ภาสกร บัวศรี

ข.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยขยายเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีวัตถุประสงค์หลักจำนวน 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 3) เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับชุดโครงการย่อย ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 4) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในด้านวิธีการดำเนินการวิจัย โครงการนี้เป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action research) มาใช้ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทีมพี่เลี้ยง ทีมที่ปรึกษา นักวิชาการหัวหน้าทีมวิจัย และทีมวิจัยชุมชนให้มากที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่ การร่วมคิดออกแบบโครงการ การร่วมวางแผนกิจกรรมร่วมปฏิบัติการ ร่วมเรียนรู้และร่วมสรุปบทเรียน เครื่องมือสำคัญที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกกิจกรรม และประเด็นการสรุปบทเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อตอบโจทย์ตามกรอบวัตถุประสงค์และมีการนำเสนอเป็นการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษารายโดยสรุป

5.1.1 ระบบกลไกที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ต้องพัฒนามาจากความเข้าใจเป้าหมายร่วมกันและความต้องการที่แท้จริงของผู้จัดทำข้อตกลงทั้งสองฝ่าย จากการศึกษพบว่า กลไกที่เหมาะสมควรมี 2 ระดับ คือ 1) กลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผ่านการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) กลไกคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนมหาวิทยาลัย สกว. และนักวิชาการผู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

5.1.2 การหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำงานวิจัย ซึ่งเป็นการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากผลการศึกษพบว่า มีกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันอยู่ 2 ระยะคือ

5.1.2.1 การหนุนเสริมนักวิชาการในโครงการระยะที่ 1 เป็นการบริหารงานภายใต้งบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีกิจกรรมสำคัญดังนี้

1) การคั่นหานักวิชาการเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย (1) การประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผน (2) การประชาสัมพันธ์ผ่านระบบสื่อมหาวิทยาลัยและการทาบทามเป็นรายบุคคล (3) การประชุมทำความเข้าใจแนวคิดและเงื่อนไขงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับกลุ่มผู้สนใจ

ค.

2) การเสริมศักยภาพในการพัฒนาโจทย์วิจัย ประกอบด้วย (1) ประชุมผู้สนใจเพื่อเลือกประเด็นและพื้นที่วิจัย (2) นักวิชาการลงสำรวจพื้นที่และประเด็นวิจัย (3) สนับสนุนการประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ (4) สนับสนุนการเขียนข้อเสนอโครงการ (5) สนับสนุนการจัดเวทีพิจารณากลับกรองโครงการ

3) การเสริมศักยภาพนักวิชาการช่วงการดำเนินงานวิจัย จากผลการศึกษา พบว่ามีกระบวนการเสริมศักยภาพนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัยดังนี้ (1) การประชุมทำความเข้าใจสัญญาโครงการ (2) การประชุมเปิดตัวโครงการ (3) การฝึกอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัยในการเก็บข้อมูล (4) การประชุมประจำเดือนติดตามงานนักวิจัย (5) การจัดเวทีสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูล (6) การติดตามสนับสนุนงานในพื้นที่วิจัย (7) การสนับสนุนการเขียนรายงานความก้าวหน้า (8) การสนับสนุนการนำเสนอผลงานวิจัย

5.1.2.2 การหนุนเสริมนักวิชาการในโครงการระยะที่ 2 เป็นการทดลองบริหารงานภายใต้งบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย มีความไม่เหมาะสมกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะกระบวนการเสนอของบประมาณมีหลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลานาน ส่งผลให้งานวิจัยในพื้นที่ไม่มีความต่อเนื่อง และระเบียบการอนุมัติให้ทำกิจกรรมก่อนเพียง 50% ไม่เพียงพอกับการทำกิจกรรมของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม ที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมาใช้ได้ส่งผลให้การทำงานในรูปแบบคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการต้องปิดตัวลงและไม่เกิดการเรียนรู้ในการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

5.1.3 ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากชุดโครงการสรุปได้ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ชุดความรู้แนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน จุดเด่นที่พบคือการปรับใช้ความรู้เชิงเศรษฐศาสตร์ในเรื่องมูลค่า มาปรับใช้ในการวิจัยกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าความสำคัญของป่าและร่วมกันบริหารจัดการป่าชุมชน 2) ชุดความรู้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนนาหอ จุดเด่นของความรู้ชุดนี้ คือ กระบวนการค้นหาความรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งความรู้บริบทชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถานการณ์เด็กและเยาวชน การจัดการและถ่ายทอดความรู้ผ่านปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตรท้องถิ่น การสอนภูมิปัญญาผ่านบุญประเพณีและการจัดทำสื่อเผยแพร่ 3) ชุดความรู้การสร้างความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จุดเด่นของชุดความรู้นี้คือ กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์ความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญ คือ การใช้แผนภาพและแผนผังชุมชนในการช่วยวิเคราะห์แบ่งระดับความมั่นคงของครัวเรือน และให้ชาวบ้านช่วยกันตัดสินใจโดยใช้ฐานข้อมูลที่ทำร่วมกันมา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่การร่วมกันกำหนดกิจกรรมในการทดลองปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชน 4) ชุดความรู้การอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัย เป็นชุดกิจกรรมในการพัฒนาเตรียม

ความพร้อมนักวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยจำนวน 4 ชุด คือ ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ชุดกิจกรรมประเมินความต้องการและจัดปรับกำหนดการ ชุดกิจกรรมทบทวนกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และชุดกิจกรรมการออกแบบเครื่องมือวิจัย ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดใช้หลักการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าอบรมจะต้องร่วมคิดร่วมทำทุกขั้นตอนโดยมีงานตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัยตนเองเป็นกรอบงานในการฝึกปฏิบัติการ ใช้ระยะเวลาดำเนินการจำนวน 2 วัน กลุ่มเป้าหมายจำนวน 50 คน

ข้อเสนอแนะ 1) ในการจัดทำโครงการความร่วมมือในครั้งต่อไป ควรมีการวิเคราะห์ความต้องการและความเข้าใจของผู้ร่วมจัดทำความร่วมมืออย่างชัดเจนก่อน 2) ในการจัดทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในครั้งต่อไป ควรมีการจัดพิธีกรรมลงนามอย่างเป็นทางการ 3) ในการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย ควรมีการจัดตั้งกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการแยกออกมาจากกลไกการบริหารงานวิจัยปกติของมหาวิทยาลัย และมีการกำหนดใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยที่คล่องตัว ยืดหยุ่นและมีความสอดคล้องกับการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์	3
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	5
2.2 แนวคิดการบริหารจัดการ	9
2.3 แนวคิดการทำบันทึกความเข้าใจ	15
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	22
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย	
3.1 ขอบเขตการวิจัย	23
3.2 วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	24
3.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย	24
3.4 การตรวจสอบข้อมูล	25
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	26
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ระบบกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย	27
4.2 กระบวนหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น	34
4.3 ชุดความรู้ภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	45
4.4 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	52
4.5 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงการ	55

ฉ.

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ	
5.1 สรุปผล	59
5.2 การอภิปรายผล	60
5.3 บทเรียนและข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก ก ตัวอย่างบันทึกกิจกรรม	65
ภาคผนวก ข ประวัติทีมวิจัย	99

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงการประชุมหารือรายละเอียดความร่วมมือกับผู้ดำเนินการสถาบันวิจัยและพัฒนา	28
2 การประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่	36
3 กิจกรรมลงติดตามสนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่	39
4 กิจกรรมเสริมศักยภาพนักวิชาการในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
5 เวทีรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยชุดความร่วมมือฯ	41
6 แสดงการใช้ผังชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความมั่นคงของครอบครัว	50

ช.

สารบัญแผนภูมิภาพ

ลำดับที่	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	22
2 แสดงแผนผังกระบวนการลงนามความร่วมมือ	29
3 แสดงรูปแบบความร่วมมือแบบแบ่งส่วนกันรับผิดชอบของหน่วยงาน	52
4 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยภายใต้โครงการความร่วมมือ	53
5 แสดงเมตริกชี้วัดความสำเร็จผู้มีส่วนได้เสียในโครงการ	55
6 แสดงวงจรการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม PPDCA	61

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงบันทึกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	17
2 แสดงบันทึกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยแม่โจ้กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	18
3 แสดงบันทึกความร่วมมือระหว่างสถาบันการท่งเกี่ยวโดยชุมชนกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	19
4 แสดงบันทึกความร่วมมือระหว่างศูนย์สังคมพัฒนา สังคมมณฑลราชบุรี กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	20
5 แสดงบันทึกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	31
6 แสดงขั้นตอนการสนับสนุนทุนวิจัยตามระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	44
7 แสดงชุดกิจกรรมในการเตรียมความพร้อมนักวิจัยก่อนเก็บข้อมูล	51

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และมาตรา 8 กำหนดให้มีภาระหน้าที่หลัก 7 ประการ คือ 1) การผลิตบัณฑิต 2) สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การสร้างความสำนึกในคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) สร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น 5) สร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู 6) สร้างความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น และ 7) ศึกษาวิจัยและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ

ดังนั้นโดยเป้าหมาย ทิศทาง และภาระหน้าที่งานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ถือได้ว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด ตั้งอยู่ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่จังหวัดของประเทศ มีการจัดการเรียนการสอนหลายสาขาวิชา มีนักวิชาการหลากหลายความรู้ความสามารถ และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏ นับได้ว่าเป็น “ครู” หรือเป็นผู้ทรงความรู้ในสายตาชาวบ้านคนชนบทและประชาชนที่ด้อยโอกาสในการศึกษาในระบบที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ความรู้และทฤษฎีที่ใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในความเป็นจริงเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหาพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างหลากหลายและล้วนแต่มีความเชื่อมโยงกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบทั้งสิ้น ดังนั้นเป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ว่าด้วย “ราชภัฏเพื่อท้องถิ่น อุดมศึกษาเพื่อประชาชน” อันเป็นพื้นฐานไปสู่การสร้าง สังคมความรู้ และ ชุมชนความรู้ ในอนาคต จึงมีสอดคล้องอย่างลงตัวกับแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เน้นการสร้างปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ขยายการดำเนินงานเข้ามาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยอย่างไม่เป็นทางการภายใต้โครงการ “รูปแบบการขยายเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย” โดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างนักวิชาการให้เป็นนักวิชาการเพื่อสังคมผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยคาดหวังว่านักวิชาการกลุ่มนี้จะเป็นกำลังสำคัญในการทำงานวิชาการเพื่อบริการชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่นต่อไป จากการดำเนินงาน มา 2 ปี ได้เกิดโครงการวิจัยจำนวน 7 โครงการ มีนักวิชาการเข้าร่วมงาน 10 คน และได้ค้นพบว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในเสริมสร้างศักยภาพนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ผลของการดำเนินงานทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นอย่างดีระหว่างนักวิชาการและชุมชน เกิดแนวทางการแก้ปัญหาชุมชนที่เป็นรูปธรรม และ

มีการปรับใช้กับนักศึกษาให้เข้ามาร่วมเรียนรู้ในกระบวนการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมาย “มหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” และภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ก็พบข้อจำกัด บางส่วนที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้การทำงานไม่สามารถเป็นไปตามที่คาดหวังไว้อย่างสมบูรณ์ จากการ ถอดบทเรียน 2 ปี การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลยในวันที่ 20 มีนาคม 2555 ได้พบ อุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดสำคัญหลายประการดังนี้ 1) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมีภาระงานสอนมาก รวมถึง งานบริหารจัดการก็มากเช่นกัน อันเกี่ยวเนื่องกับนโยบายการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพสถาบัน โดยเน้นกระบวนการบริหารจัดการที่ซับซ้อน ดังนั้นการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องยากเย็นแสนเข็ญ แม้จะสอดคล้องกับเป้าหมายของสถาบันก็ตาม 2) อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับ งานวิจัยพื้นฐานเดิมที่เน้นการศึกษาตามกรอบความคิดทฤษฎีและเน้นเชิงปริมาณ จึงเป็นการยากที่จะทำ ความเข้าใจในแนวคิดและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องอาศัย เวลาในการเรียนรู้แสวงหาประสบการณ์ใหม่และการสนับสนุนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง 3) อาจารย์ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์รับทุนการวิจัยจากแหล่งทุนอื่น ซึ่งมีระบบการบริหารจัดการไม่ยุ่งยากซับซ้อน งบประมาณใน การสนับสนุนการวิจัยก็มีจำนวนมาก การควบคุมคุณภาพก็เป็นไปตามพื้นฐานงานวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางการ วิจัยที่อาจารย์ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการดำเนินการอยู่แล้วในเบื้องต้น ในขณะที่งาน วิจัยเพื่อท้องถิ่น ของ สกว. มีความยุ่งยากเข้มงวดและมีจำนวนงบประมาณสนับสนุนที่จำกัด 4) อาจารย์ส่วนหนึ่งที่มี ประสบการณ์ทำงานวิจัยในหลายรูปแบบมาแล้วมองว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องใช้ทั้งเวลาและงบประมาณ ต้องทุ่มเทเสียสละจึงจะประสบผลสำเร็จในการทำงานวิจัย จึงเป็นเรื่องทำได้ยากสำหรับคนที่ไม่มีใจรักงาน แนวนี้นี้ 5) มีเพียงอาจารย์บางกลุ่มเท่านั้นที่สนใจทำงานวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม และยังเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทำ ทายอยากเรียนรู้ อยากมีประสบการณ์ และชุมชนได้ประโยชน์จริง แต่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และการ สนับสนุนจากที่ปรึกษา 5) หากจะให้ให้อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยสนใจทำงาน วิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปริมาณที่มากขึ้น ต้องสนับสนุนปัจจัยต่างๆ อย่างรอบด้านครอบคลุมและสร้าง แรงจูงใจพอสมควรทั้งจาก สกว.และสถาบันการศึกษาเอง

จากปัจจัยเงื่อนไขความสอดคล้องกันของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเป้าหมายของมหาวิทยาลัยรวมถึง ความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ผ่านมา 2 ปี ดังที่ได้กล่าว ในข้างต้น จึงทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กับ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อค้นหารูปแบบการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ เหมาะสมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน สถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสามารถตอบสนองเป้าหมาย “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ได้ อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดช่องทางให้อาจารย์ และนักวิชาการผู้สนใจทำงานวิจัยเพื่อสังคมได้

นำเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปปรับใช้ในการเรียนการสอนและการบริการชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 ระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ควรเป็นอย่างไร

1.2.2 กระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ควรเป็นอย่างไร

1.2.3 เกิดชุดองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้าง ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการ

1.2.4 รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.3.2 เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.3.3 เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับชุดโครงการย่อย ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.3.4 เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.4.2 ได้ชุดความรู้กระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.4.3 ได้ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นในชุดโครงการย่อยอย่างน้อย 3 เรื่อง

1.4.4 ได้รูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.4.5 มีนักวิชาการเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างน้อย 10 คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 **การบริหารจัดการ** หมายถึง การบริหารจัดการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นที่เป็นชุดโครงการที่อยู่ภายใต้โครงการบันทึกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

1.5.2 **งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น** หมายถึง การวิจัยเชิงกระบวนการที่เน้นชุมชนเป็นฐานสำคัญ (Community Based Research : CBR) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โจทย์วิจัยและทีมวิจัยมาจากชุมชนเจ้าของปัญหา และเน้นการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างปัญญาและความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น

1.5.3 **นักวิชาการ** หมายถึง อาจารย์หรือพนักงานราชการ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.5.4 **ชุมชนวิจัย** หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเป็นพื้นที่เป้าหมายในการปฏิบัติการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนและสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

1.5.5 **ทีมวิจัยชุมชน** หมายถึง ทีมวิจัยที่เป็นคนในชุมชนวิจัยที่มาร่วมงานวิจัยกับทีมนักวิชาการ ทีมวิจัยชุมชนอาจหมายถึง ตัวแทนหน่วยงาน ข้าราชการในท้องถิ่น ที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้มีการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการวิจัย ดังนี้

- 2.1 แนวคิดวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 2.2 แนวคิดการบริหารจัดการ
- 2.3 การบันทึกความเข้าใจ (MOU)
- 2.4 กรอบความคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา งานวิจัยในประเทศไทย มักถูกตั้งโจทย์จากคนนอกทั้งที่เป็นนักวิชาการหรือหน่วยงานต่างๆ เพียงเพื่อทดสอบทฤษฎีหรือต้องการหาคำตอบบางอย่าง ที่กลุ่มคนเหล่านั้นสนใจ หรือเป็นการเข้าไปทำเพื่อกำหนดนโยบายในการคลี่คลายปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ แต่ก็ยังเป็นที่กังขาว่า ผลงานวิจัย ได้ถูกนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับคนส่วนใหญ่หรือไม่ สามารถตอบคำถามในชุมชน และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริงหรือไม่ เพราะหลายๆ ปัญหา ยังไม่ได้รับการแก้ไข และในบางปัญหาก็ดูเหมือนว่าจะรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากขาดการคำนึงถึงว่า ชุมชนต้องการจะคลี่คลายปัญหาในสิ่งที่กลุ่มคนภายนอกเข้าไปศึกษาหรือไม่ กล่าวคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องมักจะได้ไม่งานวิจัยไปใช้ หรือไม่ตอบสนองกับปัญหาของชุมชนนั่นเอง

สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงพยายามสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ในการสนับสนุนงานวิจัย คือ “ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม ที่จะทำวิจัย โจทย์ควรมาจากชุมชนท้องถิ่น ทำแล้วก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชน ทำให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้และเก่งขึ้น” บนฐานคิดตามความหมาย การวิจัยของ ศาสตราจารย์เฮนรี จามริก ที่ได้กล่าวไว้ว่า “วิจัยที่แท้จริงนั้น จะต้องเป็นการวิจัย ที่หมายความถึงการแสวงคำตอบที่เป็นระบบเปิด และเรื่องของการพัฒนาจะต้องตั้งโจทย์ที่เป็นระบบเปิด การทำงานวิจัยในรูปแบบนี้ เราจะต้องมองเงื่อนไข ศักยภาพ เพื่อที่จะให้ท้องถิ่น สามารถพัฒนาตัวเองต่อไปได้” ท้ายที่สุดแล้ว เมื่อมีงานวิจัยมีข้อมูลและประสบการณ์จากหลายๆ พื้นที่ หลายๆ ชุมชนทั่วประเทศเพียงพอ ก็คาดว่าจะสามารถนำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ เพื่อผลักดันสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบาย ในระดับภาค ระดับประเทศ ทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นคลี่คลายในทางที่ดีขึ้น

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่มาของการวิจัยเพื่อท้องถิ่นหรือ Community Based Research (CBR) ที่เป็นการปรับเอาเครื่องมือ เทคนิค วิธีการ ของการวิจัยหรือการศึกษาในหลายๆ แบบมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละโครงการ โดยมีจุดเน้นอยู่ที่เป้าหมายของการวิจัย นั่นคือ “การสร้างปัญญา/ความเข้มแข็งให้กับชุมชนวิจัยเป็นหลัก” สำหรับแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้มีนักวิชาการ ได้สะท้อนความเห็นไว้หลากหลายมุมมอง ดังนี้

2.1.1 ความสำคัญของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ความสำคัญของการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในแง่ความยั่งยืนของชนบทและสังคมไทย ความรู้เป็นสิ่งสำคัญนำการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาสังคมไทยต้องมีการปรับวัฒนธรรม จากวัฒนธรรมอำนาจไปสู่วัฒนธรรมความรู้ จึงจะแก้ปัญหาได้ วัฒนธรรมความรู้มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) มีฉันทะในเรื่องความรู้ 2) มีความสามารถในการสร้างความรู้ได้ 3) ใช้ความรู้ในการดำรงชีวิตและการทำงาน 3) ได้รับประโยชน์ คือเกิดผลดีจากการใช้ความรู้ และ 5) มีความสุขจากกระบวนการความรู้ทั้งหมด เป็นแรงจูงใจวกกลับไปทำให้มีฉันทะในเรื่องความรู้มากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2544)

การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นแบบเชิงเดี่ยว คือเป็นการพัฒนาที่ทำให้คนคิดและเป็นแบบเดียวกัน เวลาเกิดวิกฤตก็วิกฤตเหมือนกัน มันเป็นโลกาภิวัตน์ ลดทางเลือกของคนลงเรื่อยๆ ขณะเดียวกันเป็นการดึงเอาอำนาจการควบคุมทรัพยากรจากคนท้องถิ่นไปรวมศูนย์ที่รัฐส่วนกลาง คนก็ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ในส่วนการวิจัยที่ผ่านมาก็เช่นกัน เป็นการวิจัยกระแสหลัก ที่มุ่งเน้นโครงสร้างและหน้าที่ คือ ทำให้คนเป็นปึกแผ่น ยอมรับในอำนาจและอยู่ร่วมกันตามความหมายของผู้ปกครอง เป็นการวิจัยเพื่อการควบคุมไม่ใช่วิจัยเพื่อการปลดปล่อย อย่างไรก็ตามความยั่งยืนของสังคมทั้งหมดขึ้นอยู่กับความยั่งยืนของสังคมชนบท ดังนั้น ควรคำนึงถึง 8 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ 2) โครงสร้างทางกายภาพ (infrastructure) 3) อาชีพการเกษตร 4) อาชีพนอกการเกษตร 5) เงินทุนและเครดิต และมี 3 องค์ประกอบที่อยู่ตรงกลาง คือ 1) การมีองค์กรชุมชน 2) การเรียนรู้ และ 3) ตัวความรู้ (ประเวศ วะสี, 2544 ; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2545)

การวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยที่เน้นกระบวนการ ไม่เน้นเป้าหมาย แต่เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ขีดความสามารถในการพัฒนาดตนเอง ไม่ใช่เป็นผู้ที่คอยแต่รับผลบวกของการพัฒนา เป้าหมายของการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมี 3 ประการด้วยกัน คือ เพื่อให้ท้องถิ่นพัฒนาดตนเองได้ พึ่งตนเองได้ และพัฒนาอย่างยั่งยืน และแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า ต้องพิจารณาดังนี้ (เสนห์ จามริก, 2544 อ้างใน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546 : 2-3) 1) การวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความหมายเชิงพลวัต หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น และสิ่งที่เป็นพลังในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงก็คือ ตัวมนุษย์ 2) การวิจัยท้องถิ่นไม่ใช่เป็นการวิจัยที่ปิดกั้นตนเองจากโลกภายนอก แต่ต้องเป็นการวิจัยด้วยทัศนวิสัยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบริบท/กระแสโลกาภิวัตน์ 3) มิตินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มี 3 มิติ คือ (1) มองจากฐานทรัพยากรเขตร้อน (2) คนกับชุมชน และ (3) ภูมิปัญญา ต้องฟื้นฟูภูมิปัญญาและแปลงให้เป็นทรัพย์สินทางปัญญา 4) วิจัยเพื่อท้องถิ่นจากฐานวัฒนธรรมการเรียนรู้จากภายในของตนเอง เพื่อเข้าไปสัมพันธ์ คัดสรรวิทยาการจากภายนอกได้ การวิจัยท้องถิ่นจะต้องมีทัศนวิสัยที่จะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์กับชนชั้นกลางด้วย 5) วิจัยท้องถิ่นในมิติความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มฐานรากในประเทศเพื่อนบ้าน

จากการศึกษาเอกสารความสำคัญของการวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำให้ผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ความรู้นำการพัฒนา และความรู้ที่ใช้ได้จริงควรเป็นความรู้มือหนึ่งของคนในท้องถิ่นค้นหาและนำมาพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ดังนั้นการวิจัยที่สอดคล้องควรเป็นการวิจัยที่มุ่งกระบวนการ

มากกว่าการมุ่งเป้าหมาย ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงจะมุ่งดำเนินการตามแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community based research : CBR)

2.1.2 คุณลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ในด้านคุณลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปิยะวัติ บุญหลง (2543) ได้นำเสนอลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไว้ดังนี้ 1) เป็นงานที่มีคำตอบอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการวิจัย 2) เป็นงานวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะเน้นการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนชุมชนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 3) เป็นงานที่ให้ความสำคัญกับบริบทของพื้นที่เป็นสำคัญภายใต้ปัจจัยเงื่อนไขจำกัดของชุมชน 4) เป็นงานที่สามารถขยาย และทำซ้ำ/ผลิตซ้ำได้หากมีความจำเป็นตามบริบทของพื้นที่และเงื่อนไข รวมทั้งปัจจัยอันจำกัดของชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกัน 5) งานมักประกอบด้วยสองส่วน คือ ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และทดลองปฏิบัติการ 6) งานที่มีลักษณะเครือข่ายการทำงานแบบ Area-based research 7) มุ่งเน้นการเกิดเป้าหมายย่อย 5 ระดับ คือ สร้างองค์ความรู้ใหม่ สร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างนักวิจัยชุมชน ปฏิบัติการทางสังคม และสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายและมาตรการของชุมชน 8) โครงการวิจัย เป็นเครื่องมือในการทำงานของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามาร่วมกระบวนการวิจัยทั้งหมด และเห็นผลจริง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนและท้องถิ่น

การวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ทางสังคม เพื่อจัดปรับความสัมพันธ์ใหม่ทางสังคมด้วย ดังนั้น 1) จะคิดและทำคนเดียวไม่ได้ 2) จะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์ 3) จะต้องมีการแลกเปลี่ยนและโต้ตอบ 3) จะต้องมีความร่วมมือจากคนหลายระดับ เพราะไม่มีใครอยู่โดดเดี่ยว และ 4) จะต้องมียุติเชิงซ้อน เนื่องจากความรู้ต่างๆ มีความขัดแย้งกันอยู่ จึงจำเป็นต้องวิพากษ์วิจารณ์หลายระดับ ไม่มองเฉพาะปัญหาที่เป็นปลายเหตุเท่านั้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2545)

นอกจากนี้จากงานสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ กาญจนา แก้วเทพ (2552: 7-14) ได้อธิบายคุณลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) ไว้อย่างชัดเจน 10 ประการ คือ

1) เป้าหมายของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสูงสุดอยู่ที่ “การพัฒนาตัวนักวิจัย” ส่วนความรู้ที่เป็นผลจากการวิจัยนั้น จะมีใช้ความรู้แบบที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง (in its own sake) หากทว่าจะต้องเป็น “ความรู้ซึ่งมีคุณค่าอยู่ที่การนำไปแก้ไขปัญหา/หรือพัฒนาท้องถิ่น”

2) เมื่อชาวบ้านมาเป็นนักวิจัย จุดเปลี่ยนที่ผู้เขียนคิดว่า “เป็นจุดพลิกผันที่สำคัญที่สุด” ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ก็คือ การเปลี่ยนบทบาทของชาวบ้าน (role shifting) ในกระบวนการวิจัยจากที่เคยเป็น “ตัวประกอบ/กลุ่มตัวอย่าง” มาเป็น “พระเอก-นางเอก/นักวิจัย

3) การวิจัยเพื่อท้องถิ่นเน้นกระบวนการติดตั้งปัญญา/วิธีคิดของนักวิจัย การกล่าวถึงคุณลักษณะข้อนี้ก็เพื่อเป็นการตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งตามคำขวัญของ CBR ที่ว่า การวิจัยแบบ CBR นั้นเป็นกระบวนการติดตั้งปัญญา/ยกระดับวิธีคิดให้แก่ชาวบ้านที่เข้ามาร่วมงานวิจัย

4) การออกแบบโครงสร้างและกลไกเพื่อการหนุนช่วย โครงสร้างของสกว.ท้องถิ่นนั้นจะมีลักษณะทวิลักษณ์ (duality) กล่าวคือ ในการบริหารจัดการองค์กร จะมีทั้ง "กรอบ" ที่ระบุ/กำหนดเอาไว้ อย่างชัดเจน แต่ในเวลาเดียวกันก็มี "ความยืดหยุ่น" (flexibility) เมื่อเวลาลงมือปฏิบัติ

5) คุณค่าสำคัญของงานวิจัย CBR - กลไกใหม่ในการกระจายปัญญสู่ท้องถิ่น

6) งานวิจัย CBR มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ/บูรณาการสูง ปัจจุบันนี้เริ่มมีกระแสการดำเนินการวิจัยเป็นชุดโครงการที่รวมเอานักวิชาการจากหลายสาขาวิชามาทำงานร่วมกัน เฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชุมชนเป็นหลัก

7) การใช้กระบวนการแบบการจัดการความรู้ "KM" เพื่อปรับระดับฐานความรู้ CBR จึงได้นำเอาวิธีการแสวงหาความรู้แบบ Knowledge management - KM มาทดแทนการอ่านทบทวนวรรณกรรม ในกิจกรรมของงานวิจัย จึงมักพบรูปแบบการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีประสบการณ์ การดูงานกรณีสำเร็จ (best practice) การเชิญผู้มีประสบการณ์มาเป็นวิทยากร เป็นต้น

8) CBR เป็นงานวิจัยที่เน้นการใช้ประโยชน์ได้จริง เป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจาก "ปัญหาในชีวิตของชาวบ้านนักวิจัย" (problem-based research) ดังนั้น หลังจากผ่านขั้นตอนการพัฒนาโจทย์ การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ถูกนำไปทดลองปฏิบัติและติดตามผลจนถึงจุดหมายปลายทาง ด้วยเหตุนี้ CBR จึงเป็น action research ที่เจ้าของปัญหาเป็นคนลงมือแก้ไขเอง (โดยอาศัยการร่วมมือจากภายนอก)

9) งานวิจัย CBR ต้องมีคุณสมบัติเป็น "Research and Development" (R&D) หรือ "Development and Research" (D&R) แล้วแต่นักวิจัยจะเห็นว่าจะเป็นการวิจัยหรือการพัฒนามากกว่ากัน

10) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน (shared understanding) เกิดขึ้นตลอดเส้นทางของกระบวนการวิจัยของ CBR เช่น "การคืนข้อมูลให้ชุมชน" ให้ชุมชนตรวจสอบ/แสดงความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์ และสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2.1.3 หลักการสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเกิดขึ้นภายใต้คำถามว่า “ทำอย่างไรให้งานวิจัยแก้ปัญหาชาวบ้านได้” โดยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวัติ บุญ-หลง ได้ให้หลักการสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า “งานวิจัยต้องแก้ปัญหาชาวบ้านได้” โดยมีสมมุติฐาน 3 ประการ ดังนี้ 1) ปัญหาและโจทย์วิจัย (research question) ต้องมาจากชาวบ้านหรือเป็นความต้องการของชาวบ้าน 2) มีปฏิบัติการ (action) เพื่อแก้ปัญหา หรือมีการทดลองดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ที่ศึกษาร่วมกันมาใช้วางแผนงาน 3) การมีส่วนร่วม (participation) ของชุมชนในกระบวนการวิจัย หรือชาวบ้านร่วมทีมวิจัย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546: 7-10)

โดยสรุปแนวคิดและเป้าหมายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สามารถสรุปแนวคิดในเชิงเป้าหมายกว้างๆ ได้ 4 ประการ ดังนี้ 1) คน (man) เป็นเรื่องของการสร้างคน การพัฒนาศักยภาพบุคคล (human resource management) ในแง่การพัฒนาความคิด มโนทัศน์ วิสัยทัศน์ และกระบวนการทัศน์ใหม่ต่อการพัฒนาสังคม ที่มีพื้นฐานสอดคล้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้ การมองมนุษย์ทุกคนอย่างมีคุณค่า มีศักยภาพ และ

ได้รับโอกาสการพัฒนาอย่างเท่าเทียม รวมถึงขีดความสามารถในกระบวนการวิจัยทั้งระบบ ระบบฐานข้อมูล เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการประสานศักยภาพต่างๆ เป็นต้น 2) ความรู้ (knowledge) เป็นเรื่องของการสร้าง สังคมความรู้แห่งอนาคต ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน หมายถึง กระบวนการตัดสินใจหรือดำเนินการใดๆ ของคนท้องถิ่น และสังคม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล (knowledge-Based) และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ขณะเดียวกันจะเป็นการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย การยกระดับความรู้สู่การสร้างแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย และการพัฒนาสังคมแห่งอนาคต 3) เครือข่ายกับการเรียนรู้ (learning network) เป้าหมายระยะยาวแล้วก็เพื่อที่จะพัฒนาสังคมใหม่ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งการค้นหา และค้นพบความรู้ความจริงอย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนอย่างหลากหลาย โดยเน้นการพัฒนาจากฐานข้อมูลท้องถิ่นของคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่นเป็นสำคัญ มีการประสานศักยภาพที่หลากหลายจากทุกกลุ่ม ทุกภาคี เพื่อมาหนุนเสริมการพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาประเทศอย่างเป็นกระบวนการ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน และเกิด “สังคมแห่งการเรียนรู้” ในที่สุด 4) หน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ หวังไว้ในระยะไกลๆ ว่า จะเกิดกลไก/กลุ่มคนท้องถิ่นที่สามารถจัดการหรือยกระดับความรู้ โดยการนำความรู้ต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในท้องถิ่นมาสังเคราะห์ร่วมกับผู้รู้ นักวิชาการในพื้นที่ ไปพร้อมๆ กับประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรภาคีพันธมิตรต่างๆ ในท้องถิ่นทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยและพัฒนาทุกระดับ เพื่อนำความรู้ต่างๆ มาสู่การกำหนดทิศทางการวิจัยและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการผสมผสานองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้จากภายนอก (สำนักงานภาค สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2546: 8-9) ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิด หลักการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปเป็นกรอบแนวทางในการสนับสนุนนักวิชาการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยผ่านโครงการความร่วมมือต่อไป

2.2 แนวคิดการบริหารจัดการ

2.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administratiae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานงานภาคเอกชนหมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือ บุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายกันว่ามากมาย ตามแนวทางที่แต่ละท่านได้ศึกษามา เช่น ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ (2542: 2) ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกัน ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542: 1) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม สำหรับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2554 : ระบบ

ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า “การจัดการ คือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการกำหนดไว้ ”

2.2.2 แนวคิดในการบริหารจัดการ

ภาวิตา ธาราศรีสิทธิ (2542: 10) นำเสนอว่า แนวคิดทางการบริหารการจัดการได้วิวัฒนาการเรื่อยมา ซึ่งสามารถ แบ่งออกได้ 4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดก่อนยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Pre- Scientific Management) ในยุคนี้เป็นยุคก่อนปี ค.ศ 1880 ซึ่งการบริหารในยุคนี้อาศัยอำนาจหรือการบังคับให้คนงานทำงาน ซึ่งวิธีการบังคับอาจใช้ การลงโทษ การใช้แส้ การทำงานในยุคนี้เปรียบเสมือนทาส คนในยุคนี้จึงต้องทำงานเพราะกลัวการลงโทษ

2) แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) แนวคิดนี้เริ่มในช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือประมาณปี ค.ศ 1880 เป็นต้นมาจนถึงปี 1930 ในยุคนี้ได้ใช้หลักวิธีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์มาช่วยในการบริหารการจัดการ ทำให้ระบบบริหารการจัดการแบบโบราณได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งบุคคลที่มีชื่อเสียงในการบริหารในยุคนี้มี 2 ท่าน คือ Frederick W. Taylor และ Henri J. Fayol

3) แนวคิดการจัดการยุคมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) แนวคิดมนุษย์สัมพันธ์เป็นแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ ที่เน้นประสิทธิภาพของการทำงาน และมองข้ามความสำคัญของคน เห็นว่ามนุษย์ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มีความต้องการมากนัก มีพฤติกรรมที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยอาศัยโครงสร้างขององค์การมาเป็นตัวกำหนด และควบคุม ใ้มนุษย์ทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งยุคมนุษย์สัมพันธ์นั้นเป็นแนวคิดที่อยู่ในช่วงระหว่างปี ค.ศ 1930 – 1950 เนื่องจากเล็งเห็นว่า การจัดการใด ๆ จะบรรลุผลสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยคนเป็นหลัก ดังนั้น แนวคิดมนุษย์สัมพันธ์ให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงทำให้เรื่องราวของมนุษย์สัมพันธ์กลับมามีบทบาทสำคัญมากขึ้น นักวิชาการสำคัญที่ให้การสนับสนุนและศึกษาแนวคิดนี้ คือ George Elton Mayo

4) แนวคิดการจัดการยุคการบริหารสมัยใหม่ (Modern Management) แนวคิดในยุคนี้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ 1950 – ปัจจุบัน ซึ่งในขณะนี้เศรษฐกิจ และธุรกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความสลับซับซ้อนในการบริหารการจัดการก็มากขึ้น เพราะฉะนั้นการจัดการสมัยใหม่ จึงต้องใช้หลักทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ ตลอดจนการจัดการเชิงระบบมาช่วย แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารการจัดการสมัยใหม่ก็ยังมีได้ทั้งหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และแนวคิดในด้านมนุษย์สัมพันธ์เสียทีเดียว

2.2.3 หลักการการบริหารจัดการ

หลักการบริหารแบบบูรณาการมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ภาวะผู้นำ (Leadership) 2) วัฒนธรรมองค์การ (Organization Culture) 3) การมีส่วนร่วม (Participative Management) สำหรับลักษณะของการบริหารงานแบบบูรณาการ ควรประกอบด้วย 1) มีเจ้าภาพ 2) มีส่วนร่วม 3) มียุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจที่ชัดเจน 4) รวดเร็วลดขั้นตอน 5) แก้ปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้น 6) มีประสิทธิภาพประหยัด 7) เกิดผลสัมฤทธิ์ (อนันท์ งามสะอาด ,ระบบออนไลน์)

สำหรับหน้าที่ในการจัดการ ได้ศึกษาว่า นักวิชาการและนักบริหารหลายท่านได้มีการวิเคราะห์ว่าการจัดการเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ ดังนั้นจึงได้จัดการศึกษาหน้าที่ของการจัดการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organization) 3) การจัดหาคนเข้าทำงาน (Staffing) 4) ภาวะผู้นำ (Leading) 5) การควบคุม (Controlling) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2554 : ระบบออนไลน์)

นอกจากนี้ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2554: ระบบออนไลน์) ยังได้ศึกษาหลักบริหารในการจัดการองค์การ ตามแบบ POSDCORB MODEL ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร มี 7 ประการ ดังนี้คือ

1) P มาจากคำว่า Planning หมายถึงการวางแผนอันเป็นหน้าที่ประการแรกของการเป็นผู้บริหาร ซึ่งจะมีหน้าที่ในการกำหนดโครงการ โครงสร้าง หรือแนวทางในการทำงานอย่างกว้างๆ ตลอดจนแนวปฏิบัติ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2) O มาจากคำว่า Organizing หมายถึงการจัดองค์การหรือการจัดแบ่งงานซึ่งเป็นหน้าที่ประการที่สองของนักบริหารที่จะต้องกำหนดโครงสร้างอย่างเป็นทางการของอำนาจหน้าที่ ในการปฏิบัติ จัดแบ่งเป็นหน่วยงานย่อยๆ ในองค์กร ตลอดจนกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงานดังกล่าวที่จัดตั้งขึ้นพร้อม กำหนดให้เห็นว่า วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานแต่ละหน่วยงานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงประสานกันอย่างไร

3) S มาจากคำว่า Staffing คือการบริหารงานบุคคลหรือการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ประการที่สามของนักบริหารที่จะต้องมีหน้าที่ทางด้านงานบุคคลทั้งหมด ทั้งการจัดหาคนเข้าปฏิบัติงาน จัดฝึกอบรมผู้ที่เข้าปฏิบัติงานแล้ว ตลอดจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานอยู่ในสภาพที่น่าพอใจอยู่เสมอ

4) D มาจากคำว่า Directing หมายถึงการอำนวยการหรืออำนวยการงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ประการที่สี่ของนักบริหารในอันที่จะต้องสนใจในการบริหารแล้วนำมากำหนดเป็นคำสั่งหรือคำสั่งเฉพาะเรื่อง ตลอดจนวิธีปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ในฐานะที่ตนเป็นผู้นำของหน่วยงาน

5) CO มาจากคำว่า Coordinating หมายถึงร่วมมือประสานงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ประการที่ห้าของนักบริหารที่มีความสำคัญมากที่สุด ในการที่จำต้องจัดให้มีการเชื่อมโยงประสานกันระหว่างงานต่าง ๆ กัน ในความรับผิดชอบของตน

6) R มาจากคำว่า Reporting หมายถึงการรายงานผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ประการที่หกของนักบริหาร ที่จะต้องคอยดูแลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนได้รับรายงานว่าการปฏิบัติงานได้ผลอย่างไรบ้าง ซึ่งจะทราบได้จากบันทึก (Records) ผลการวิจัย (Research) และการตรวจตรา (Inspection)

7) B มาจากคำว่า Budgeting หมายถึงงบประมาณ ซึ่งเป็นหน้าที่ประการสุดท้ายของนักบริหารที่จะต้องรับผิดชอบในด้านการงบประมาณทั้งในรูปของการวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) การจัดทำบัญชีใช้จ่าย และการควบคุมการใช้จ่ายเงิน

2.2.4 แนวคิดการบริหารงานคุณภาพแบบวงจร PDCA

เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุมกระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ในระยะเริ่มแรก วงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ "วงจร Shewhart" จนกระทั่งราวทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเผยแพร่อย่าง กว้างขวางโดย W.Edwards Deming ประมาจารย์ทางด้านการบริหารคุณภาพ หลายคนจึงเรียกวงจรนี้ว่า " วงจร Deming "

เมื่อเริ่มแรก Deming ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ 4 ฝ่าย ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพและความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายขาย และฝ่ายวิจัย ความสัมพันธ์ทั้ง 4 ฝ่ายนั้น จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยให้ถือว่าคุณภาพจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด

ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับกับวงจร Deming ได้ถูกดัดแปลงให้เข้ากับวงจรการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม (ซึ่งในระยะเริ่มแรกหมายถึงการปรับปรุงแก้ไข) แต่ยังไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแต่ละขั้นตอนถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ขณะที่ฝ่ายบริหารกำหนดแผนงานและตั้งเป้าหมายสำหรับพนักงาน พนักงานก็ต้องลงมือปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้น ในขณะที่ผู้ตรวจสอบคอยตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นระยะๆ และรายงานผลให้ผู้บริหารทราบ หากการปฏิบัติงานมีความผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายก็จะแก้ไขได้ทันที พนักงานที่สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายก็จะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายก็จะถูกประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต่ำ การดำเนินงานในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่าค่อนข้างแข็งกระด้าง นอกจากผู้บริหารจะไม่ประเมินศักยภาพของพนักงานซึ่งเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานแล้ว ยังขาดวิสัยทัศน์ที่ดีในเรื่องของการประสานงานภายในหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้พนักงานมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานแบบวงจร PDCA ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ

- 1) P = Plan คือการวางแผนจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเราได้กำหนดขึ้น
 - 2) D = Do คือการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้อย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง
 - 3) C = Check คือ การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ของแผนงานว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใดบ้าง
 - 4) A = Action คือ การปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มีปัญหาใด ๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป เมื่อได้แผนงาน (P) นำไปปฏิบัติ (D) ระหว่างปฏิบัติก็ดำเนินการตรวจสอบ (C) พบปัญหาที่ทำการปรับปรุงแก้ไข
- สำหรับประโยชน์ของ PDCA มีผู้สรุปได้ ดังนี้
- 1) การวางแผนงานก่อนการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดความพร้อมเมื่อได้ปฏิบัติงานจริงการวางแผนงานควรวางแผนให้ครบ 4 ขั้น ดังนี้

- 1.1) ขั้นการศึกษา คือการวางแผนศึกษาข้อมูล วิธีการและความต้องการของตลาดข้อมูลด้านวัตถุดิบ ด้านทรัพยากรที่มีอยู่หรือเงินทุน เป็นต้น

1.2) ขั้นเตรียมงาน คือ การวางแผนเตรียมงานด้านสถานที่ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ความพร้อมของพนักงาน อุปกรณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ เป็นต้น

1.3) ขั้นตอนดำเนินงาน คือ การวางแผนแนวทางการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนแต่ละฝ่าย เช่นฝ่ายผลิตฝ่ายขาย ฝ่ายโฆษณา เป็นต้น

1.4) ขั้นการประเมินผล คือ การวางแผนหรือเตรียมการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เช่น ประเมินจากยอดขาย ประเมินจากคำติชมของลูกค้า หรือ ประเมินจากเครื่องมือที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อให้ผลที่ได้จากการประเมินเกิดความเที่ยงตรง

2) การปฏิบัติตามแผนงาน ทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมงานล่วงหน้าหรือทราบอุปสรรคล่วงหน้าด้วย ดังนั้น การปฏิบัติงานก็จะเกิดความราบรื่น และเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมาย

3) การตรวจสอบ ให้ได้ผลที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ ประกอบด้วย

3.1) ตรวจสอบจากเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

3.2) มีเครื่องมือที่เชื่อถือได้

3.3) มีเกณฑ์การตรวจสอบที่ชัดเจน

3.4) มีกำหนดเวลาการตรวจที่แน่นอน

3.5) บุคลากรที่ทำการตรวจสอบต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อการตรวจสอบได้รับการยอมรับ การปฏิบัติงาน ขั้นต่อไปก็ดำเนินต่อไปได้

4) การปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดก็ตาม เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขคุณภาพก็เกิดขึ้น ดังนั้น วงจร PDCA จึงเรียกว่า วงจรบริหารงานคุณภาพงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำหรับในงานวิจัยเล่มนี้เป็น “การบริหารจัดการงานวิจัย” ซึ่งเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานจะมีการนำเอาแนวคิด “การบริหารจัดการ” มาปรับใช้ให้เหมาะสม จากความหมายที่บทวนมาข้างต้นจะเห็นว่า “การบริหารจัดการ” นั้นเป็น “กระบวนการ” (Process) จึงย่อมประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ซึ่งมีผู้แบ่งไว้แตกต่างกันไปโดยรวมแล้วกระบวนการบริหารจัดการพื้นฐานจะประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ซึ่งในงานวิจัยนี้จะนำมาเป็นกรอบในการดำเนินงานดังนี้

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง ขั้นตอนในการตั้งเป้าหมายงาน การกำหนดจุดประสงค์ การแสวงหาทางเลือกในการทำงานเพื่อเดินไปให้บรรลุเป้าหมาย ถ้าเป็นงานทั่วไปจะเป็นบทบาทของผู้บริหาร สำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุดความร่วมมือนี้จะเป็นบทบาทของ “คณะทำงาน” ซึ่งเป็นกลไกร่วมกันทั้งสองฝ่าย กิจกรรมที่ดำเนินการจะเน้นการมีส่วนร่วมและสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

2) การจัดกลุ่ม/องค์กร (Organizing) หมายถึง การแบ่งงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เช่น กำลังคน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของโครงการ นอกจากการจัดกลุ่มองค์กรในการทำงานแล้วยังมองในมิติการจัดกลุ่มองค์กรในการเรียนรู้ด้วย

3) การจูงใจ (Leading) เป็นขั้นตอนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกันเกิดแรงบันดาลใจ การลงมือทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ ซึ่งจะมีหลายระบบกลไก เช่น เงิน ผลงานวิชาการ งาน ประกัน ความภูมิใจ บทบาทในสังคมและองค์กร เป็นต้น

4) การควบคุม (Controlling) ขั้นตอนนี้จะเป็บทบาทของผู้บริหารและคณะทำงานที่ต้องติดตาม ควบคุม ตรวจสอบ สนับสนุนให้งานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาจจะใช้เครื่องมือกลไกที่หลากหลาย เช่น ระบบรายงานประจำเดือน การติดตามในพื้นที่ รายงานความก้าวหน้า รายงานฉบับสมบูรณ์ รวมถึงเวทีวิชาการนำเสนอผลงาน เป็นต้น

2.2.4 การบริหารงานวิจัย

การวิจัยเป็นบทบาทหลักควบคู่กับการสอนของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นในแต่ละสถาบันจึงมีหน่วยจัดการงานวิจัยเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้คณาจารย์ และบุคลากรดำเนินการวิจัยเพื่อนำไปสู่การค้นพบ และประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา และสถานการณ์อื่น ๆ โดยทั่วไปการบริหารจัดการงานวิจัยแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ (จรัส สุวรรณเวลา, 2545)

1) การบริหารจัดการระดับต้นน้ำ หมายถึง การบริหารจัดการที่นำไปสู่การวิจัยตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวิจัย การจัดลำดับความสำคัญในการวิจัย การวางวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การวางแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ รวมทั้งการวางโครงสร้าง และกลไกการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการวิจัยที่พึงประสงค์และกลไกการรักษาคุณภาพของงานวิจัยในประเทศได้การพัฒนาความสามารถเพื่อรองรับระบบวิจัยก็เป็นส่วนของการพัฒนาด้านน้ำมีทั้งการพัฒนานักวิจัย การพัฒนานักบริหารจัดการงานวิจัย และการพัฒนาผู้ใช้ผลงานวิจัย

2) การบริหารจัดการ การทำการวิจัยกลางน้ำ การส่งเสริมสนับสนุน และแก้ปัญหาจากการกระทำวิจัยเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจัดการการวิจัยต้องช่วยเหลือ และดำเนินการตามจังหวะที่เหมาะสม ระบบบัญชี และการเบิกจ่ายเงิน ตลอดจนการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบการทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ เริ่มมีการพัฒนาขึ้นเพราะจำเป็นต้องกระทำในลักษณะที่ต่างๆไปจากการบริหารงานตามปกติเพื่อให้ได้ผลสูงสุด ไม่เป็นเครื่องกีดขวาง หรือสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้วิจัย และไม่รบกวนเสรีภาพทางวิชาการระบบการรักษาคุณภาพ โดยใช้เพื่อนนักวิชาการ วงวิชาการและบุคคลภายนอก ตลอดจนการตีพิมพ์เผยแพร่ การจดสิทธิบัตร และการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะอื่นๆเป็นส่วนของการบริหารจัดการที่ยังต้องพัฒนาอีกมาก

3) การบริหารจัดการปลายน้ำ เมื่อทำการวิจัยได้ผลงานวิจัยแล้วยังต้องมีการบริหารจัดการในรูปแบบต่างๆ จึงจะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้รูปแบบการบริหารจัดการ และการประสานงานวิจัยจึงคงต้องมีความหลากหลายตามสภาพในแต่ละกรณี สิ่งสำคัญคือต้องมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพ และสอดคล้องสนองเป้าหมายรวมของชาติ

นอกจากนี้ จรัส สุวรรณเวลา (2545) ยังได้กล่าวถึงปัญหาของระบบการวิจัยในประเทศไทย และคุณลักษณะพิเศษของการวิจัยดังนี้ 1) การขาดความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการวิจัย 2) การวิจัยมีช่องว่างและเป็นส่วนเลี้ยว 3) การวิจัยไม่สมดุล ไม่ได้ทำในสิ่งที่จำเป็นและทำในสิ่งที่ไม่จำเป็นด้วย 4) การขาดทรัพยากรอย่างรุนแรง 5) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่น้อยอย่างฟุ่มเฟือย ไม่คุ้มค่า และไม่สนองความจำเป็น 6) คุณภาพของผลงานวิจัยไม่ดีเท่าที่ควร

2.2.5 ระบบวิจัยของมหาวิทยาลัยที่พึงประสงค์

ระบบวิจัยของมหาวิทยาลัยที่พึงประสงค์มหาวิทยาลัยที่เน้นการสอน มุ่งทำวิจัยเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเป็นหลัก จึงมุ่งผลิตนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนมหาวิทยาลัยวิจัย มุ่งวิจัยเพื่อเป็นองค์ความรู้ และวิจัยประยุกต์จึงเอื้ออำนวยต่อการผลิตนิสิต นักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาเป็นหลัก ระบบวิจัยของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยหน่วยจัดการวิจัยโดยเฉพาะ มีการคัดเลือกบุคลากรที่ทำหน้าที่วิจัยเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ สู่นิสิต นักศึกษา อย่างได้ผล มีการนำผลงานวิจัยออกสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์หน่วยจัดการงานวิจัย ทำหน้าที่บริหารจัดการซึ่งรวมถึงการจัดสรรทุนวิจัย ตลอดจนติดตามประเมินผล และสร้าง Research Career ในมหาวิทยาลัย ไม่ควรนำการเมืองเข้ามาสู่ระบบการศึกษา และวิจัยของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อลดอุปสรรคที่มีต่อระบบการวิจัยมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติซึ่งตอบสนองต่อการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับโลกาภิวัตน์ ระดับท้องถิ่น มุ่งวิจัยให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและประยุกต์เข้ากับท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยนั้นๆตั้งอยู่ ในส่วนของระดับสังคม มุ่งพัฒนางานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาสังคม ทั้งนี้ให้มีสัดส่วนของงานวิจัยพื้นฐานต่อปัญหาสังคมท้องถิ่นเท่ากับ 30 : 70 (จินานาตย์ ไกรนารถและคณะ, 2549)

2.2.6 การบริหารระบบวิจัยในมหาวิทยาลัย

ในการกำหนดนโยบาย หรือกรอบวิจัยของมหาวิทยาลัยที่สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ของรัฐบาล หรือภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับของ ทุกฝ่ายนั้น มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายวิจัยโดยความเห็นชอบร่วมกัน 3 ฝ่ายคือ รัฐบาล และผู้บริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย กำหนดนโยบายจากบนลงล่าง และผู้แทนคณบดีนักวิจัยกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน แล้วประสานงานปรับนโยบายให้สอดคล้องกันโครงสร้าง และกลไกการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพ ควรมีสภาวิจัยประจำมหาวิทยาลัยที่มีการบริหารเป็นอิสระ ซึ่งกรรมการสภาวิจัยประกอบด้วย 4 กลุ่มคือ ตัวแทนนักวิจัยทั่วไปที่ได้จากการเลือกตั้ง ตัวแทนนักวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากการเลือกตั้งตัวแทนผู้บริหารมหาวิทยาลัย และตัวแทนภาคเอกชน โดยประธานสภาวิจัยประจำมหาวิทยาลัยต้องอยู่ในกลุ่มของตัวแทนนักวิจัยทั่วไปที่ได้จากการเลือกตั้ง และรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยควรเป็นคนหนึ่งในตัวแทนผู้บริหารมหาวิทยาลัยในคณะกรรมการสภาวิจัยประจำมหาวิทยาลัย เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับคณาจารย์ และประสานงานวิจัยที่เป็นลักษณะสหวิทยาการ ส่วนรองคณบดีฝ่ายวิจัย ทำหน้าที่คล้ายรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย แต่มีขอบข่ายงานเฉพาะภายในคณะของตนเอง

นอกเหนือจากมีสภาวิจัยประจำมหาวิทยาลัยแล้ว ทุกมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีสถาบันวิจัยเพื่อทำหน้าที่ประสานงานรับนโยบายวิจัยจากสภาวิจัยประจำมหาวิทยาลัย มอบให้กับบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยนำไปดำเนินการ และทำหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยเชิงรุก อันได้แก่ การดำเนินการหางบประมาณมาให้แก่นักวิจัย รวมทั้งส่งเสริม และติดตามประเมินผลงานวิจัยให้เป็นไปตามนโยบายวิจัย เช่น การให้ทุนอุดหนุนเป็นพิเศษแก่งานวิจัยของอาจารย์และวิทยานิพนธ์นักศึกษาในเรื่องที่อยู่ในนโยบายวิจัย และการให้รางวัลนักวิจัยดีเด่นและวิทยานิพนธ์ดีเด่น เป็นต้น ภายใต้สถาบันวิจัยดังกล่าวนี้ มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำงานเฉพาะงานวิจัยที่ได้รับมอบหมาย หรืองานวิจัยเฉพาะทางตามความจำเป็น ถ้างาน

ดังกล่าวเกี่ยวข้อง และมีผลกระทบกับประชากรจำนวนมาก หรือต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อความคล่องตัว และเพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาวิชาการสาขาต่างๆ (ชินานาตย์ ไกรนารถและคณะ, 2549)

2.3 แนวคิดการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU)

“บันทึกความเข้าใจ” หรือ “เอ็มโอยู” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Memorandum Of Understanding :MOU เป็นเอกสารที่บันทึกข้อตกลง ความร่วมมือ หรือ ความเข้าใจระหว่าง องค์กร หน่วยงาน เมื่อทั้งสองฝ่ายรับทราบและเข้าใจรายละเอียดในบันทึกความเข้าใจนั้นแล้ว ตัวแทนผู้มีอำนาจของทั้งสองฝ่ายก็จะลงนามในบันทึกความเข้าใจ ซึ่งตามปกติการบันทึกความเข้าใจนี้ไม่ถือว่าเป็นสัญญาผูกมัด แต่แสดงความต้องการอันแน่วแน่ของผู้ลงนามว่าจะปฏิบัติตามดังที่ระบุไว้ เช่น สถาบันการศึกษาของไทยแห่งหนึ่งทำบันทึกความเข้าใจกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เป็นต้น ในทางการทูตบันทึกความเข้าใจ หรือ “เอ็มโอยู” เป็นส่วนหนึ่งของ “สนธิสัญญา” (treaty) ซึ่ง “สนธิสัญญา” เป็นคำที่มีความหมายทั่วไป โดยอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป อาทิ “ความตกลง” (agreement) “ข้อตกลง” (arrangement) “บันทึกความเข้าใจ” (memorandum of understanding) “บันทึกความตกลง”(memorandum of agreement) “พิธีสาร” (protocol) “อนุสัญญา” (Convention) ฯลฯ อย่างไรก็ดี ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม หากเข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย ถือเป็น “สนธิสัญญา” ทั้งสิ้น โดยตัวอย่างของการลงนามความร่วมมือในการทำวิจัย โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับ หน่วยงานต่าง ๆ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

บันทึกความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ระหว่าง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดทำขึ้นระหว่าง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดย ศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ วิโรจนกูฏ อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดย ศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ ตันตระรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สนับสนุนให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2) ผลักดันให้เกิดการบูรณาการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปสู่การจัดการเรียนการสอน และการวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 3) สนับสนุนให้บุคลากรของหน่วยงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้การบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รูปแบบความร่วมมือ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จะสนับสนุนให้บุคลากรในสังกัดมีส่วนร่วมในการทำงานวิจัย โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติราชการ ตามปกติ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ พาหนะ อุปกรณ์เครื่องมือ และทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัย กรณีเกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นในวงเงิน 500,000 บาท (ห้าแสนบาท)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จะจัดให้มีคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง” สนับสนุน หนุนเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีสามารถดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัย กรณีเกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นในวงเงิน 500,000 บาท (ห้าแสนบาท)

ระยะเวลา

ความร่วมมือนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่มีการลงนามเป็นต้นไป เป็นระยะเวลา 1 ปี และอาจขยายความร่วมมือได้อีก ตามความประสงค์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย หากมีความประสงค์จะทำความตกลงในรูปของอนุสัญญาเพิ่มเติมและหรือแก้ไขข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่าย หรือหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะยุติบันทึกความร่วมมือนี้ให้แจ้งอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 6 เดือน

เพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์ และความตั้งใจของทั้งสองฝ่ายในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ จึงได้ลงนามไว้เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2553 ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตำบลเมืองศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

(ลงนาม).....

(ศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ วิโรจนกูฏ)
 อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

(ลงนาม).....

(ผู้ศาสตราจารย์กังวาน ธรรมแสง)
 รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ
 พยาน

(ลงนาม).....

(.....)
 ตำแหน่ง.....
 พยาน

(ลงนาม).....

(ศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ ตันตระรัตน์)
 ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ลงนาม).....

(ดร. สมคิด แก้วทิพย์)
 รักษาการหัวหน้าสำนักงานภาค
 พยาน

(ลงนาม).....

(นางสาวกาญจนา ทองทั่ว)
 ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นฯ
 พยาน

บันทึกความร่วมมือ
ระหว่าง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ด้วยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจในส่วนของงานวิจัยที่ต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคม โดยเฉพาะในระดับภูมิภาค มหาวิทยาลัยตระหนักว่าการที่นักวิชาการจะทำประโยชน์กับชุมชนและสังคมได้จะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จึงจะมีศักยภาพในการกำหนดรู้สถานะปัญหาเพื่อตั้งโจทย์ในการวิจัยได้ นักวิจัยและนักวิชาการในสาขาต่างๆ ในมหาวิทยาลัยจึงต้องมีการทำงานในเชิงการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายนักวิจัยภายใน เครือข่ายนี้จะมีพลังในการร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ต้องมีการเชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายในชุมชนและมีขั้นตอนของการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พิจารณาเห็นว่าทิศทางและกระบวนการทำงานดังกล่าวของมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีความสอดคล้องกับการกิจส่วนหนึ่งของ สกว. หากได้มีการร่วมมือกันในการทำงานก็จะช่วยให้ภารกิจของทั้งสององค์กรบรรลุเป้าหมายและยังประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ องค์กรทั้งสองได้พิจารณาแล้ว จึงเห็นควรให้มีหน่วยประสานงานความร่วมมือในการวิจัยระหว่างองค์กรทั้งสอง ขึ้นตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเภทของงานวิจัย

ประเภทที่ 1 : งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีเป้าหมายเพื่อช่วยจัดกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นได้เรียนรู้ การแก้ไขปัญหาของตนเองโดยผ่านการทบทวนข้อมูล วางแผนและทดลองปฏิบัติจริงให้มี หน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ากับกิจกรรมการวิจัย การเรียนการสอนและการบริการชุมชนของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ประเภทที่ 2 : งานวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีกรอบการดำเนินงานแบบ “บูรณาการในพื้นที่เฉพาะ (Integrated Area Based Research)” มีเป้าหมายเพื่อสร้างข้อมูลความรู้ เทคนิค วิธีการ อุปกรณ์ และระบบการจัดการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องที่เป็นประเด็นสำคัญของภาคเหนือตอนบนให้มีหน่วยประสานงานวิจัยบูรณาการในพื้นที่เฉพาะขึ้น เพื่อทำหน้าที่จัดกระบวนการพัฒนารอบและโจทย์วิจัยของชุดโครงการ ติดตามสนับสนุนในระหว่างดำเนินการและเผยแพร่ขยายผลงานวิจัยให้เป็นไปตามเงื่อนไขและความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในท้องถิ่น

ความร่วมมือเพื่อสนับสนุนงานวิจัย

มหาวิทยาลัยแม่โจ้จะอนุญาตให้บุคลากรในสังกัดเข้าร่วมเมืองงานวิจัยทั้ง 2 ประเภท ได้โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติราชการตามปกติ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ พาหนะ อุปกรณ์เครื่องมือ และทรัพยากรอื่นๆ เท่าที่มีอยู่ตามความเหมาะสม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของหน่วยประสานงาน สนับสนุนผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาชุดโครงการ สนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สนับสนุนการติดตามโครงการ การเสนอผลงานวิจัยและพัฒนางานวิจัยต่อเนื่อง

ระยะเวลา

ความร่วมมือนี้ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่มีการลงนามเป็นต้นไป เป็นระยะเวลา 2 ปี และอาจขยายความร่วมมือได้อีก ตามความประสงค์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

เพื่อยืนยันถึงความร่วมมือกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านวิชาการ ด้านบริการวิชาการแก่สังคม ทั้งสองฝ่ายจึงได้ลงนามไว้เป็นหลักฐาน

บันทึกความร่วมมือนี้กระทำขึ้น เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

(ลงนาม)

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้

(ลงนาม)

(ศาสตราจารย์ ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ลงนาม)

(ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

คณะทำงานโครงการฯ

พยาน

(ลงนาม)

(ดร.วีระศักดิ์ ปรกติ)

คณะทำงานโครงการฯ

พยาน

บันทึกข้อตกลง

**ระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับ
สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I)**

เนื่องด้วย สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (The Thailand Community Based Tourism Institute: CBT-I) ก่อตั้งขึ้นปลายปี พ.ศ. 2549 เพื่อผลักดันงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับนโยบายและสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานความเข้าใจและความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีทั้งงานวิจัยและพัฒนาดำเนินการควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และบทเรียนอันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เห็นว่า แนวทางในการทำงานของ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสอดคล้องแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็นการท่องเที่ยว หากได้มีการร่วมมือกันในการทำงานก็จะช่วยให้ภารกิจของทั้งสององค์กรบรรลุเป้าหมายและยังประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบกลไกที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บนฐานภารกิจของการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนงานวิจัย การจัดการฝึกอบรม การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ภาค การจัดทาระบบฐานข้อมูล และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้งานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รับรู้

ความร่วมมือเพื่อสนับสนุนงานวิจัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในวงเงินปีละไม่เกิน 3,000,000 บาท โดยจะพิจารณาสนับสนุนตามเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานและกระบวนการกลั่นกรองตามปกติของ สกว.

ระยะเวลา

ความร่วมมือนี้ให้มีผลใช้บังคับในระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2550 – 31 กรกฎาคม 2553 และอาจขยายได้อีก ตามความประสงค์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

ดังนั้น เพื่อยืนยันถึงข้อตกลงที่มีร่วมกันระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งสองฝ่ายจึงได้ลงนามเป็นบันทึกข้อตกลงไว้เป็นหลักฐาน

บันทึกความร่วมมือนี้กระทำขึ้น เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2550

(ลงนาม)
(นางสาวพจนา สวนศรี)
ผู้ประสานงานสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(ลงนาม)
(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง)
ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ลงนาม)
นางสาวสุภาวณี ทรงพรพาณิชย์
ผู้ประสานงานฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัย
พยาน

(ลงนาม)
(ดร.สมคิด แก้วทิพย์)
ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
พยาน

บันทึกความร่วมมือ

ระหว่าง

ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เนื่องด้วย ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี เป็นองค์กรทางศาสนา ที่ทำงานด้านการพัฒนา โดยส่งเสริมศักดิ์ศรีของความเป็นคน อยู่ร่วมกับปวงชน โดยเฉพาะผู้ยากไร้ เพื่อพัฒนาและปลูกจิตสำนึก บนพื้นฐานศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวชีวิตที่พอเพียง อาศัยภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเด็กเยาวชนและสตรี เป็นต้น ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และกาญจนบุรี ซึ่งกำลังแสวงหาแนวทางการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่เกิดความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง และเห็นว่าการวิจัยเพื่อท้องถิ่นน่าจะเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ทำให้เกิดสิ่งดังกล่าวได้ ในขณะเดียวกัน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในฐานะองค์กรด้านการวิจัย เห็นว่า แนวทางในการทำงานของ ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี มีความสอดคล้องแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นทำงานกับคนในท้องถิ่น เพื่อให้คนท้องถิ่นสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้น หากได้มีการร่วมมือกันในการทำงานก็จะช่วยให้ภารกิจของทั้งสององค์กรบรรลุเป้าหมาย และยังประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้

องค์กรทั้งสองได้พิจารณาแล้ว จึงเห็นควรให้มีการประสานงานความร่วมมือในการวิจัยระหว่างองค์กรทั้งสองขึ้นตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีเป้าหมายเพื่อค้นหารูปแบบการสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ใน 3 พื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ บ้านองจู บ้านดงเสลา และบ้านแม่กระบุง ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือความร่วมมือเพื่อสนับสนุนงานวิจัย

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จะสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และบุคลากรในการทำหน้าที่หนุนเสริมบุคลากรของศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี ให้สามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัย กรณีเกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นในพื้นที่ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบในสัดส่วน 70% ของงบประมาณรวม

- ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี จะสนับสนุนบุคลากรเข้ามาเรียนรู้การทำหน้าที่พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัย กรณีเกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นในพื้นที่ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบในสัดส่วน 30% ของงบประมาณรวม

โดยทั้งสองหน่วยงานจะร่วมกันในการสร้างต้นแบบ (Model) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับ ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ ต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายจะพิจารณาหาแนวทางการร่วมมือในการขับเคลื่อนงานวิจัยและพัฒนาในประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกัน

ระยะเวลา

ความร่วมมือนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่มีการลงนามเป็นต้นไป เป็นระยะเวลา 2 ปี และอาจขยายได้อีก ตามความประสงค์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะยุติบันทึกความร่วมมือนี้ให้แจ้งอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 60 วัน

ดังนั้น เพื่อยืนยันถึงข้อตกลงที่มีร่วมกันระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี ทั้งสองฝ่ายจึงได้ลงนามเป็นบันทึกข้อตกลงไว้เป็นหลักฐาน

บันทึกความร่วมมือนี้กระทำขึ้น เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

(ลงนาม).....

(บาทหลวงประสิทธิ์ รุจิรัตน์)

ผู้อำนวยการศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี

(ลงนาม).....

(ศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ ตันตระรัตน์)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ลงนาม)

(นางสาววิภา หลวงจอก)

เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานการศึกษา

พยาน

(ลงนาม).....

(ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

รักษาการหัวหน้าสำนักงานภาค

พยาน

ตารางที่ 4 : แสดงบันทึกความร่วมมือระหว่างศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนทราขบุรี กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

จากตัวอย่างบันทึกความร่วมมือในการทำวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับหน่วยงานต่าง ๆ สามารถสรุปรูปแบบความร่วมมือได้ดังนี้

1) รูปแบบความร่วมมือกันในการสนับสนุนการทำวิจัยในสถาบันการศึกษา โดยมีข้อตกลงในการใช้ทรัพยากรบุคคล ความรู้และงบประมาณจากทั้งสองฝ่าย โดยมีการใช้งบประมาณจากทั้งสองส่วนเท่า ๆ กัน เช่น บันทึกความร่วมมือในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2) รูปแบบความร่วมมือในการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในหน่วยงาน ที่มีข้อตกลงในการสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยในอัตราส่วน 30:70 ดังตัวอย่างความร่วมมือของ ศูนย์สังคมพัฒนาสังคมชนบทราชบุรี กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

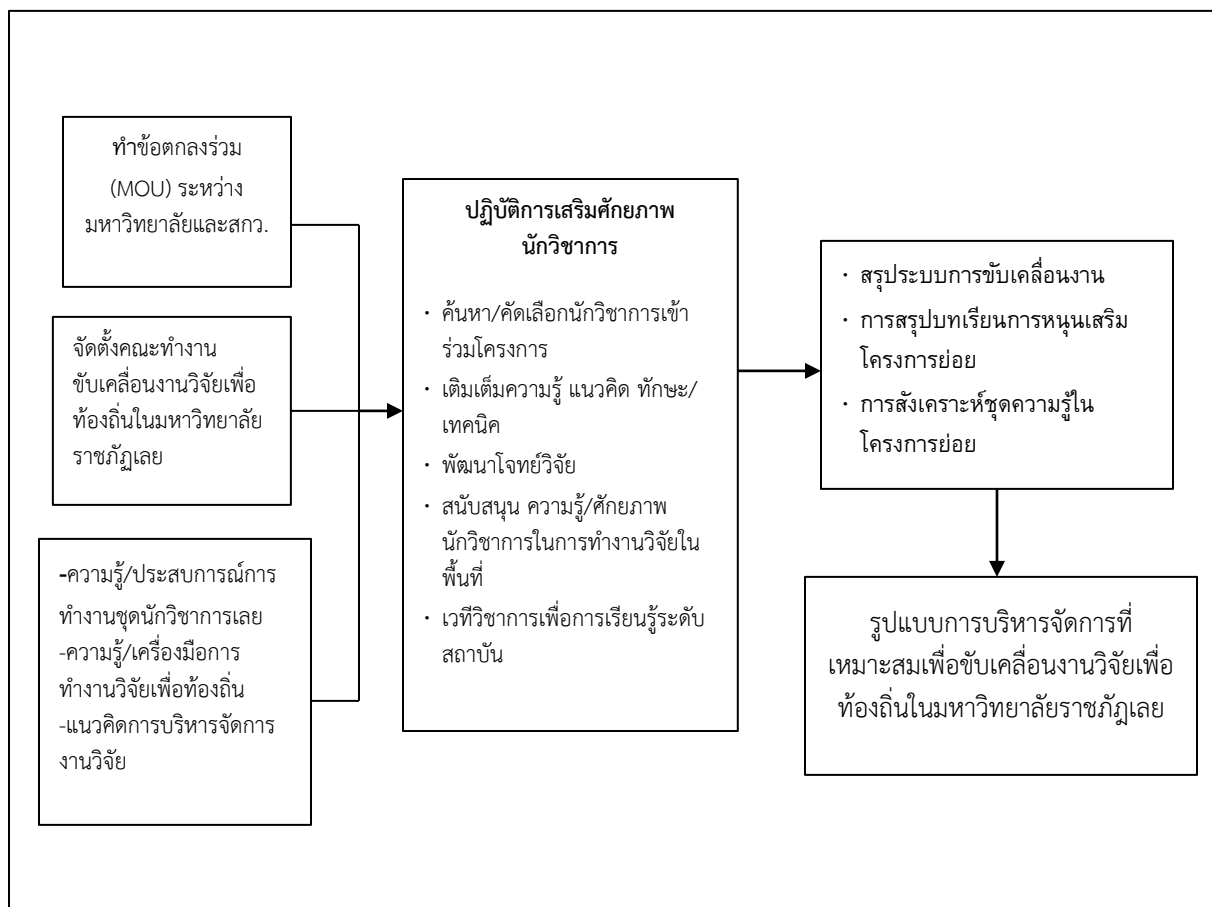
3) รูปแบบความร่วมมือที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงบประมาณ 100% เพื่อให้เกิดงานวิจัยในประเด็นเฉพาะ เช่น บันทึกข้อตกลงระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับ สถาบันการทองเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I)

4) รูปแบบความร่วมมือที่สนับสนุนงานวิชาการ เป็นความร่วมมือกันในการพัฒนางานวิจัยและงานวิชาการในสถาบันการศึกษาโดยไม่ได้กล่าวถึงงบประมาณ เช่น บันทึกความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ในงานวิจัยนี้จะนำรูปแบบความร่วมมือที่ศึกษามาข้างต้น นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยรูปแบบความร่วมมือในการสนับสนุนงานวิจัยที่จะทดลองใช้ในครั้งนี้คือ ความร่วมมือในการพัฒนานักวิชาการและบุคลากรมหาวิทยาลัยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจะสนับสนุนบุคลากร เครื่องมือ และสนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นโครงการละ 40% ในส่วนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จะสนับสนุนบุคลากรและสนับสนุนงบประมาณงานวิจัยที่เกิดขึ้นโครงการละ 60%

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการสรุปสาระสำคัญของแนวคิด ทฤษฎี มาปรับใช้ในกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 1) การวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2) การบริหารจัดการงานวิจัย และ 3) การบันทึกความเข้าใจ (Memorandum Of Understanding) โดยกระบวนการศึกษาวิจัยตามกรอบแนวคิดในแผนภาพที่ 1 จะเริ่มด้วยการจัดทำข้อตกลงร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนโครงการ จากนั้นดำเนินศึกษาความรู้ประสบการณ์การทำงานชุดนักวิชาการเลย เครื่องมือการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และแนวคิดการบริหารจัดการงานวิจัย เพื่อนำมาประมวลสรุปวิเคราะห์ใช้ในการออกแบบการปฏิบัติการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายหลังปฏิบัติการจะมีการสรุปบทเรียน ชุดความรู้ และสรุปรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้โครงการความร่วมมือต่อไป

แผนภูมิภาพที่ 1 : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (Community Based-Research : CBR) ที่มีการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นวิธีวิทยาในการศึกษา สำหรับรายละเอียดวิธีดำเนินงานวิจัยจะนำเสนอใน 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 3.1 ขอบเขตการศึกษา
- 3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน
- 3.4 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขอบเขตการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการศึกษาวิจัยไว้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และมีพื้นที่ปฏิบัติการของโครงการวิจัยย่อยในพื้นที่ 3 ชุมชน คือ 1) ชุมชนนาหอ ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย 2) ชุมชนบ้านน้อยศิริ ตำบลโคกขมิ้น อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และ 3) ชุมชนน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

3.1.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย แบ่งได้ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้บริหารเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อันได้แก่ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย คณะที่ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนักวิชาการผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 15 คน

2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นทีมวิจัยชุมชน จากพื้นที่โครงการวิจัยย่อย 3 ชุมชน จำนวน 45 คน

3.1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาในเบื้องต้นได้มีการกำหนดขอบเขตประเด็นในการศึกษาดังต่อไปนี้

- 1) ระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 2) กระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3) ความรู้ที่เกิดขึ้นกับชุดโครงการย่อย ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4) รูปแบบการการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

3.2.1 การถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม (Participatory lesson learning)

ในการถอดบทเรียนจะดำเนินการใน 2 ระดับ คือ 1) การถอดบทเรียนจากคณะขับเคลื่อนโครงการความร่วมมือเพื่อให้ได้ชุดความรู้ในการจัดการของทีมสนับสนุน 2) การถอดบทเรียนจากโครงการวิจัยย่อย เพื่อให้ได้ความรู้การปฏิบัติการตามประเด็นวิจัยในพื้นที่ปฏิบัติการจริง โดยให้อีกาสผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เปิดใจเรียนรู้ร่วมกัน และลงมือทำด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการให้ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นในการถอดบทเรียน

3.2.2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion)

เป็นการจัดประชุมเพื่อเก็บข้อมูลในเชิงลึกในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่ม และเพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการตรวจสอบข้อมูลก่อนที่จะได้ผลสรุปร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามประสบการณ์กันด้วย เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย

3.2.3 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory observation)

เป็นการเข้าไปร่วมกิจกรรมของโครงการวิจัยหรือเวทีวิชาการสนับสนุนทุนวิจัยและร่วมสังเกตการดำเนินกิจกรรมนั้นๆโดยผู้เกี่ยวข้องอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ เครื่องมือที่ใช้แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3.2.4 การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการสนทนาซักถามผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มโดยเน้นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ก่อน ได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง ตลอดจนการเตรียมตัวของนักวิจัยเอง

3.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

3.3.1 ขั้นตอนการเตรียมการ กำหนดให้มีการเตรียมการโดยดำเนินกิจกรรมดังนี้คือ

1) ศึกษาทบทวนเอกสาร

เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยเอกสารที่ศึกษาจะประกอบด้วย หนังสือ งานวิจัย บทความ วารสาร และจากอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์และเขียนไว้ในบทที่สองของงานวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติการสนามต่อไป

2) จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

3) จัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการประกอบด้วย สถาบันวิจัยและพัฒนา นักวิชาการด้านวิจัยเพื่อท้องถิ่นและพี่เลี้ยงวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลย เพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำแผนการบริหารงานวิจัย เพื่อติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมาย

3.3.2 ขั้นปฏิบัติการ

ในขั้นตอนการปฏิบัติการมีการดำเนินการควบคู่กันไปในส่วนสองส่วนคือ

1) การทดลองปฏิบัติการระบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ประกอบด้วย (1) การประชุมวางแผน (Plan) (2) การปฏิบัติการตามแผน (Do) (3) การตรวจสอบประเมินกิจกรรม (Check) (4) การปรับปรุงส่วนที่มีปัญหา (Action)

2) การปฏิบัติการเพื่อหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย ประกอบด้วย กิจกรรมย่อยดังนี้ คือ (1) การค้นหาคนและพื้นที่วิจัย (2) การพัฒนาโจทย์วิจัย (3) การเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัย (4) การสรุปบทเรียนและการจัดทำรายงาน

3.3.3 ขั้นการสรุปผล/บทเรียน

ในขั้นนี้จะเป็นการสรุปผลและบทเรียนการทำงานใน 3 ส่วน คือ

- 1) ถอดบทเรียนระบบการบริหารเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 2) ถอดบทเรียนและสังเคราะห์ วิธีการหนุนเสริมชุดโครงการวิจัยย่อย
- 3) สังเคราะห์ความรู้จากการปฏิบัติการของชุดโครงการวิจัยย่อย

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลโดยการพูดคุยสอบถาม สังเกต พฤติกรรม สัมภาษณ์ เชิงลึก และจดบันทึก ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยความเข้าใจและตีความเพื่อตรวจสอบความพอเพียงของข้อมูลที่ได้ว่าสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ และข้อมูลมีความถูกต้อง มีความตรง และเชื่อถือได้ เพื่อเป็นการป้องกันความลำเอียงที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการตีความของข้อมูล ผู้วิจัยได้ประยุกต์การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) มีวิธีการตรวจสอบดังนี้

3.5.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งข้อมูลด้านสถานที่ โดยการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เรื่องเดียวกันแต่ต่างสถานที่เหมือนกันหรือไม่ และด้านบุคคล โดยการตรวจว่าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

3.5.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation)

เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับด้วยวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์จากเอกสาร เป็นต้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิด โดยนำข้อมูลที่เก็บได้จากกิจกรรมวิจัยทั้งหมด มาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์โดยการจำแนก จัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อให้สามารถเข้าใจง่าย และมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีวัตถุประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อศึกษาระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 3) เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับชุดโครงการย่อย ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 4) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลการวิจัยจะนำเสนอตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

- 4.1 ระบบกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย
- 4.2 กระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 4.3 ชุดความรู้โครงการย่อยภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 4.4 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 4.5 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโครงการ

4.1 ระบบกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย

การดำเนินงานโครงการรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีขั้นตอนวิธีการพัฒนากลไกและระบบกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

4.1.1 ขั้นตอนวิธีการพัฒนากลไกความร่วมมือ

การพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีขั้นตอนวิธีการดังต่อไปนี้

4.1.1.1 การสร้างรูปธรรมงานวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างรูปธรรมงานวิจัย และสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการผู้สนใจ นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษา โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เข้ามาดำเนินงานวิจัยกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยโดยไม่ผ่านโครงสร้างสถาบันการศึกษาในปี พ.ศ. 2553-2554 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีโครงการวิจัยเกิดขึ้นใน 2 รุ่น จำนวน 6 โครงการ มีนักวิชาการเข้าร่วมเป็นนักวิจัยจำนวน 10 คน ซึ่งทำให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เป็นที่รู้จักของนักวิชาการในมหาวิทยาลัย

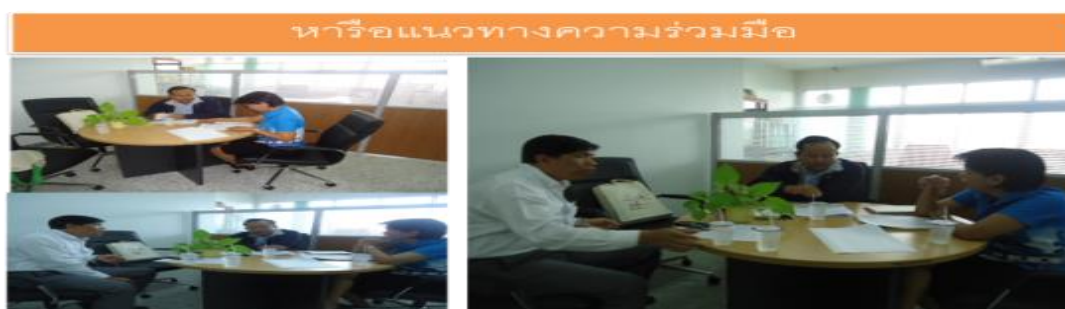
4.1.1.2 การนำเสนอผลงานวิจัยสู่ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ในระหว่างที่มีการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับนักวิชาการได้มีการนำเสนอผลงานวิจัยให้ผู้บริหารได้รับทราบ โดยวิธีการดังนี้ (1) การเชิญผู้บริหารมหาวิทยาลัยเข้าร่วมเวทีวิชาการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น ร่วมเป็นประธานเปิดงาน และร่วมเป็นวิทยากรบรรยายในเวทีรายงานผลการวิจัย เป็นต้น (2) การส่งเอกสารและหนังสือผลงานวิจัย

ให้กับผู้บริหารและสถาบันวิจัย เป็นต้น ผลการดำเนินงานทำให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องรับทราบการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4.1.1.3 การประชุมหารือแนวทางความร่วมมือ กิจกรรมนี้เป็นการประสานงานให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหาร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้พบปะพูดคุยหารือแนวทางการร่วมมือกัน โดยมีกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้

1) การประชุมหารือร่วมระหว่างรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย และ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จัดขึ้นในวันที่ 3 มิถุนายน 2554 โดยมีคณะทำงานเข้าร่วมประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและทีมที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย เช่น ผศ.ดร.สุทิน สุขคง และผศ.ดร.วัชรินทร์ สายสาระ เป็นต้น ผลการหารือทำให้ได้แนวทางการร่วมมือในเบื้องต้นและมีแผนในการหารือในรายละเอียดอีกครั้ง

2) การประชุมหารือร่วมระหว่างรองอธิการบดี และผู้อำนวยการ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดขึ้นในวันที่ 30 ตุลาคม 2554 ที่ห้องอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย คณะทำงานผู้ร่วมประชุมประกอบด้วย ดร.สุพรรณิ ศรีปัญญากร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ผศ.ดร.สุทิน สุขคง ที่ปรึกษา คุณยุทธนา วงศ์โสภา ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดเลย นายภาสกร บัวศรี และนางสาวเอมมิกา ศรีกังวานใจ จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลย

ภาพที่ 1 : แสดงการประชุมหารือรายละเอียดความร่วมมือกับผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ผลการหารือได้ความชัดเจนในการดำเนินงานและกำหนดแนวทางร่วมกันที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทางผู้บริหารโดยอธิการบดีมีความเห็นด้วยกับโครงการความร่วมมือและได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นฝ่ายรับผิดชอบร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลยจัดทำร่างรายละเอียดความร่วมมือมานำเสนออีกครั้ง

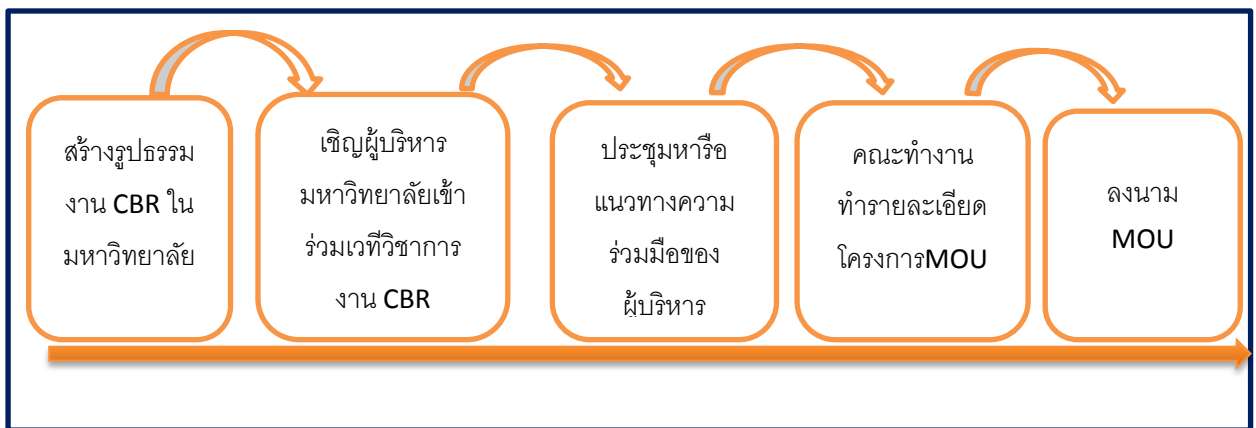
3) ประชุมหารือรายละเอียดโครงการความร่วมมือ เป็นการประชุมร่วมกันระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนา กับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลย โดยได้หารือในรายละเอียดความร่วมมือและมีข้อตกลงรายละเอียดร่วมกันเพื่อนำเสนอต่ออธิการบดีต่อไป

4) การลงนามความร่วมมือ ในกระบวนการทำงานเดิมที่คณะทำงานได้วางไว้ กำหนดให้มีเวทีแถลงข่าวและจัดพิธีลงนามร่วมกันระหว่าง คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและผู้บริหารสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) แต่ด้วยเงื่อนไขเวลาที่แต่ละฝ่ายว่างไม่ตรงกัน ทำให้การลงนามความร่วมมือในครั้งนี้ไม่มีการจัดพิธีการอย่างเป็นทางการ และมีปรับใช้วิธีการส่งเอกสารให้ผู้บริหารแต่ละหน่วยงานได้ลงนามแล้วจัดส่งเอกสารฉบับสมบูรณ์ให้แต่ละส่วนได้เก็บรักษาไว้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การไม่ได้จัดพิธีการลงนามความร่วมมืออย่างเป็นทางการกลายเป็นอุปสรรคส่วนหนึ่ง

ของการดำเนินงานที่ทำให้ผู้บริหารสถาบันที่ร่วมโครงการความร่วมมือไม่ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มที่

ผลการดำเนินงานทำให้เกิดการลงนามความร่วมมือในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยร่วมกัน ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งรายละเอียดความร่วมมือจะนำเสนอในผลการศึกษช่วงต่อไป

โดยสรุป ขั้นตอนวิธีการพัฒนากลไกความร่วมมือประกอบด้วย การสร้างรูปธรรมงานวิจัย การเชิญผู้บริหารร่วมเวทีการวิจัย การหาหรือแนวทางความร่วมมือ การทำรายงานละเอียดโครงการ และการลงนามความร่วมมือ สรุปได้เป็นแผนผังได้ดังภาพที่ 2 **สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบ** คือ ในขั้นตอนการลงนามความร่วมมือ ผู้บริหารหน่วยงานทั้งสองฝ่ายมีเวลาว่างไม่ตรงกัน จึงทำให้ไม่สามารถจัดพิธีการลงนามร่วมกันได้ ทางคณะทำงานได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดทำเอกสารส่งให้แต่ละฝ่ายหมุนเวียนกันลงนาม และส่งเอกสารลงนามความร่วมมือฉบับสมบูรณ์ให้แต่ละหน่วยงานเก็บไว้

แผนภาพที่ 1: แสดงแผนผังแสดงกระบวนการลงนามความร่วมมือ

4.1.2 กลไกที่เกิดขึ้นในโครงการความร่วมมือ

จากการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนวิธีการการลงนามความร่วมมือที่กล่าวมาข้างต้น ได้เกิดกลไกในการสนับสนุนการวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ใน 2 ระดับดังนี้

4.1.2.1 กลไกความร่วมมือระดับสถาบัน/หน่วยงาน

ผลจากการหาหรือร่วมกันระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้เกิดโครงการความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกความร่วมมือระดับสถาบัน ภายใต้ชื่อ “โครงการความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย” ซึ่งเป็นการลงนามความร่วมมือโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนธิ เหลืองบุญนาท อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และศาสตราจารย์สวัสดิ์ ตันตะรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมี พยานในฝ่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ อินเอย รองอธิการฝ่ายวิจัยและพัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทิน สุขคง ประธานหลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ในส่วนพยานฝ่ายสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ แก้วส่อง ผู้อำนวยการ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนายภาสกร บัวศรี ผู้ประสานงานศูนย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลย ซึ่งในส่วน

การลงนามระดับผู้บริหารสถาบันถือได้ว่าเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงานที่ใช้เป็นกรอบในการขับเคลื่อนงาน โดยมีรายละเอียดความร่วมมือดังตารางที่ 1

		บันทึกความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดทำขึ้นระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สนิท เหลืองบุตรนาค อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดย ศาสตราจารย์ ดร.สวัสด์ ตันตระกูล ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สนับสนุนให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2) ผลักดันให้เกิดการบูรณาการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปสู่การจัดการเรียนการสอน และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 3) สนับสนุนให้บุคลากรของหน่วยงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้การบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น รูปแบบความร่วมมือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จะสนับสนุนให้บุคลากรในสังกัดมีส่วนร่วมในการทำงานวิจัย และบุคลากรผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมเป็นทีมที่เลี้ยงสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติราชการตามปกติ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ พาหนะ อุปกรณ์เครื่องมือ และทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัย กรณีเกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นในวงเงินไม่เกิน 240,000 บาท (สองแสนสี่หมื่นบาท) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จะจัดให้มีคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง” สนับสนุน หนุนเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สามารถดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัย กรณีเกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้นในวงเงินไม่เกิน 360,000 บาท (สามแสนหกหมื่นบาท) ระยะเวลา ความร่วมมือนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่มีการลงนามเป็นต้นไป เป็นระยะเวลา 15 เดือน (เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2555 ถึงเดือนกรกฎาคม 2556) และอาจขยายความร่วมมือได้อีก ตามความประสงค์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย หากมีความประสงค์จะทำความตกลงในรูปของอนุสัญญาเพิ่มเติมและหรือแก้ไขข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่ายหรือหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะยุติบันทึกความร่วมมือนี้ให้แจ้งอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 6 เดือน เพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์ และความตั้งใจของทั้งสองฝ่ายในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ จึงได้ลงนามไว้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย		
..... (ลงนาม) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สนิท เหลืองบุตรนาค) อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	 (ลงนาม) (ศาสตราจารย์สวัสด์ ตันตระกูล) ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	
..... (ลงนาม) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ อินโย รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา (พยาน)	 (ลงนาม) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู แก้วส่อง ผู้อำนวยการ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (พยาน)	

.....(ลงนาม)	(ลงนาม)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทิน สุขคง	นายภาสกร บัวศรี
ประธานหลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา	ผู้ประสานงานศูนย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลย
(พยาน)	(พยาน)

ตารางที่ 1 : แสดงบันทึกการลงนามความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

จากเอกสารการลงนามความร่วมมือข้างต้น ได้มีการให้รายละเอียดที่เป็นเหตุผลของการจัดทำโครงการความร่วมมือในครั้งนี้ คือ

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีภารกิจที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และมาตรา 8 กำหนดให้มีภาระหน้าที่หลัก 7 ประการ คือ (1) การผลิตบัณฑิต (2) สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) การสร้างความสำนึกในคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น (4) สร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น (5) สร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู (6) สร้างความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น และ (7) ศึกษาวิจัยและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำรินั้นโดยเป้าหมาย ทิศทาง และภาระหน้าที่งานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ถือได้ว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด มีที่ตั้งกระจายครอบคลุมอยู่เกือบทุกพื้นที่ จังหวัดของประเทศ มีการจัดการเรียนการสอนหลากหลายหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และมีนักวิชาการที่หลากหลายความรู้ความสามารถ ดังนั้นนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จึงนับได้ว่าเป็นผู้ทรงความรู้และเป็นครูที่เชื่อถือในสายตาชาวบ้านในชุมชนชนบท

2) ภารกิจของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ การสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น โดยการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน (Empowerment) ไปพร้อม ๆ กับการเคลื่อนไหวทางสังคม (Movement) โดยมีที่ปรึกษาวิจัย (Research Counselor) และหน่วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Node) คอยให้การสนับสนุนชุมชนวิจัยอย่างใกล้ชิด ภายใต้หลักการใหญ่ ๆ 3 ประการคือ (1) โจทย์วิจัยต้องมาจากปัญหาความต้องการของชาวบ้าน (2) ชาวบ้านเป็นทีมวิจัยหรือทีมร่วมวิจัย และ (3) มีการทดลองปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาตนเองและแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นร่วมกันได้อย่างมีระบบแบบแผน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เริ่มสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อเดือนตุลาคม 2541 โดยจัดตั้งสำนักงานภาค(สกว.สำนักงานภาคหรือ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปัจจุบัน) ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และได้ขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นออกไป เพื่อให้ครอบคลุมทั่วทุกภาคของประเทศไทยในเวลาต่อมา สำหรับภาคอีสานได้มีการดำเนินการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นครั้งแรกในปี 2544 ซึ่งตลอดระยะเวลาการดำเนินงานที่ผ่านมา ในภาคอีสานมีการดำเนินงานโครงการวิจัยกว่า 200 โครงการ โดยมีหน่วยประสานงานในพื้นที่และพี่เลี้ยงชุดโครงการรวม 17 หน่วย ทำงานครอบคลุมพื้นที่ 14 จังหวัดของภาคอีสาน

3) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมีชุดบทเรียนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อนจึงมีความพร้อมในการจัดทำโครงการความร่วมมือ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้เริ่มขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ

นักวิชาการในการทำงานเพื่อสังคมท้องถิ่นผ่านกระบวนการวิจัย ผลการดำเนินงานโครงการได้พิสูจน์อย่างชัดเจนว่า พลังจากกลุ่มคนชั้นกลางที่เป็นนักวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม เพราะนักวิชาการเป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาการ มีหน้าที่ในการผลิตบุคลากรไปทำงานรับใช้สังคมและมีหน้าที่ในการบริการวิชาการกับชุมชนโดยตรง จากการสรุปบทเรียนการทำงาน 2 ปี พบว่า ชุมชนได้ประโยชน์อย่างยิ่งจากการได้เติมเต็มองค์ความรู้จากนักวิชาการและการประสานภาคีภายนอกเข้ามาสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของชุมชน ในขณะเดียวกันนักวิชาการก็จะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การปรับทัศนคติในการทำงานกับชุมชน การทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน รวมถึงการมีพื้นที่ปฏิบัติการในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนิสิตนักศึกษา จึงนับได้ว่าเป็นการผนวกพลังการทำงานแบบทวีคูณของทั้งสองภาคส่วนร่วมกัน ซึ่งเป็นการตอบสนองเป้าหมาย “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ได้เป็นอย่างดี

4) ด้วยภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความสอดคล้องกันที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นได้ จึงเป็นที่มาของการประชุมหารือในการสร้างความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อสนับสนุนการนำเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าไปเป็นทางเลือกหนึ่งในสนับสนุนการบริการชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ เพื่อประโยชน์ในการขยายงานกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอันเป็นเป้าหมายของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการส่งเสริมภารกิจงาน “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” อันเป็นเป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

นอกจากนี้ในรายละเอียดเงื่อนไขความร่วมมือ จากการหารือแนวทางความร่วมมือในรายละเอียดพบว่า ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยติดขัดเรื่องระเบียบการใช้งบประมาณการวิจัย จึงไม่สามารถส่งงบประมาณไปรวมกันไว้ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ เพื่อให้โครงการความร่วมมือเดินหน้าต่อไปได้จึงขอสนับสนุนงบประมาณในช่วงระยะที่สองโดยใช้ระเบียบการจัดการงบประมาณของมหาวิทยาลัยและให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสนับสนุนงบประมาณในระยะที่หนึ่ง ซึ่งในรายละเอียดเอกสารเชิงหลักการในการสร้างความร่วมมือในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น แต่ละฝ่ายตกลงที่จะดำเนินการตามบทบาทและภารกิจ ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จะสนับสนุน (1) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในสถาบัน โดยมีบุคลากรจากสถาบันวิจัยและนักวิชาการผู้มีประสบการณ์ในสถาบันเข้าร่วมเป็นคณะทำงานโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติราชการตามปกติ (2) สนับสนุนให้บุคลากรในสังกัดเข้าร่วมทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติราชการตามปกติ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ พาหนะ อุปกรณ์เครื่องมือ และทรัพยากรอื่นๆ (3) สนับสนุนทุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เกิดขึ้นใน ปี พ.ศ. 2555 ในการทำโครงการวิจัยในระยะที่สอง จำนวน 3 โครงการ ๆ ละไม่เกิน 80,000 บาท ในวงเงิน 240,000 บาท (สองแสนสี่หมื่นบาทถ้วน)

2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุน (1) สนับสนุนบุคลากรเข้าร่วม “คณะทำงานขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย” ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัย (2) สนับสนุนงบประมาณในการจัด

กิจกรรมหนุนเสริมบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ให้สามารถดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (3) สนับสนุนทุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ขึ้นในปีที่ 2555 ในการทำโครงการวิจัยระยะที่ 1 จำนวน 3 โครงการๆละ 120,000 บาท (สมทบเพิ่มจากทางมหาวิทยาลัยโครงการละ 80,000 บาท) ในวงเงิน 360,000 บาท (สามแสนหกหมื่นบาท) (4) สนับสนุนการสังเคราะห์ความรู้จากการดำเนินงานร่วมกัน และสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเวทีระดับชาติ

4.1.2.2 กลไกคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ

จากโครงการความร่วมมือดังกล่าวข้างต้นได้นำมาสู่การจัดตั้งกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการความร่วมมือฯ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนงานภายใต้วัตถุประสงค์ในข้อตกลงของหน่วยงาน โดยคณะทำงานได้มาจากสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลยซึ่งเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลยซึ่งเป็นผู้แทนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และทีมนักวิชาการที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อน ซึ่งรายนามคณะทำงานจะประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- 1) ดร. สุพรรณิ ศรีปัญญากร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
- 2) ผศ.ดร. สุทิน สุขคง นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 3) ผศ.ดร. วชิรินทร์ สายสาระ นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 4) ผศ.ดร. อานนท์ ผกากรอง นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 5) นายภาสกร บัวศรี ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลย

โดยบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการความร่วมมือฯ จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อสนับสนุนนักวิชาการสามารถดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้โครงการความร่วมมือได้ โดยจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Coaching) ที่ปรึกษา และผู้อำนวยการความสะดวกต่างๆ ตามกรอบความร่วมมือ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสร้างการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกัน โดยกระบวนการทำงานจะใช้หลักการบริหารจัดการตามวงจร PDCA โดยเริ่มจากการประชุมวางแผนการทำงานร่วมกัน ปฏิบัติการตามแผน สรุปบทเรียน และมีการปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป เนื่องจากคณะทำงานมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วน จึงมอบหมายให้ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการเลยเป็นกองเลขานุการในการประสานงานขับเคลื่อนโครงการ ซึ่งการดำเนินงานสนับสนุนการวิจัยที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่จะกล่าวถึงหัวข้อถัดไป

ผลการศึกษาผ่านการทดลองปฏิบัติการพบว่า กลไกการทำงานระดับสถาบันหรือหน่วยงานมีจุดบกพร่องในกระบวนการลงนามความร่วมมือที่ไม่มีพิธีกรรมลงนามร่วมกันอย่างเป็นทางการและประกาศต่อสาธารณะผ่านสื่อ ทำให้การลงนามในครั้งนี้ไม่มีเป็นที่รับทราบของคนทั่วไปมากนัก ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ไม่เข้มข้นมากนัก และอีกประการที่พบ คือ กลไกการคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ในส่วนของสถาบันไม่มีการประกาศแต่งตั้งบุคคลที่จะเข้าร่วมเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นทางการ เมื่อมีการทำงานจึงเป็นไปในรูปแบบการหมุนเวียนกันมาประชุมร่วมกับคณะทำงาน ส่งผลต่อการเรียนรู้ การตัดสินใจในการทำงาน และส่งผลต่อการสนับสนุนโครงการวิจัยภายใต้ความร่วมมือ ดังนั้นข้อค้นพบในเรื่องกลไกความร่วมมือ คณะผู้วิจัยจึงเสนอว่า รูปแบบกลไกที่เหมาะสมผู้ร่วมจัดทำความร่วมมือควรมีความเข้าใจร่วมกันอย่างชัดเจน มีการจัดพิธีกรรมลงนามอย่างเป็นทางการ และกลไกขับเคลื่อนโครงการ

ควรมีความเป็นอิสระจากกลไกการบริหารงานวิจัยแบบปกติของสถาบันการศึกษาและควรมีการแต่งตั้งบุคคลที่ชัดเจนเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานที่ต้องทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4.2 กระบวนการหนุนเสริมนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

การหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ถือได้ว่าเป็นการทดลองปฏิบัติการร่วมกันของกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการความร่วมมือฯ เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยขั้นตอนการหนุนเสริมนักวิชาการในการทำวิจัยภายใต้ชุดโครงการความร่วมมือ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการเล่าเรื่องผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ระยะ ดังนี้คือ ระยะที่ 1 การดำเนินงานภายใต้งบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และระยะที่ 2 การดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 การดำเนินงานภายใต้งบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จากข้อตกลงความร่วมมือในระยะที่ 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจะสนับสนุนงบประมาณในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ให้สามารถดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสนับสนุนทุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ขึ้นในปีที่ 2555 ในการทำโครงการวิจัยระยะที่ 1 จำนวน 3 โครงการๆละ 120,000 บาท ในวงเงิน 360,000 บาท (สามแสนหกหมื่นบาท) ในกิจกรรมหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการได้มีการแบ่งกิจกรรมเป็น 4 ช่วง คือ 1) ช่วงการค้นหานักวิชาการร่วมโครงการ 2) ช่วงการพัฒนาโจทย์วิจัย 3) ช่วงเสริมศักยภาพนักวิชาการในการดำเนินงานวิจัย 4) ช่วงการสรุปบทเรียนและสังเคราะห์ชุดความรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 ช่วงการค้นหานักวิชาการเข้าร่วมโครงการ

ในการค้นหานักวิชาการเข้าร่วมงานวิจัยของชุดโครงการรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

1) ประชุมหารือคณะทำงาน ในการค้นหาคนเข้าร่วมโครงการทางชุดโครงการวิจัย ได้นั่งประชุมหารือกับคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ซึ่งประกอบด้วย ดร.สุพรรณิ ศรีปัญญากร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ผศ.ดร. สุทิน สุขคง และ ผศ.ดร.วัชรินทร์ สายสาระ ที่ปรึกษาชุดโครงการ และทีมงานชุดประสานงานอันประกอบด้วย นายภาสกร บัวศรีและนางสาวเอมมิกา ศรีกังวาลใจ คือ เพื่อกำหนดแนวทางและแผนกิจกรรมร่วมกัน โดยที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันคือ 1) ให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อหาผู้สนใจเข้าร่วมโครงการโดยทางสถาบันวิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบการสื่อสารของมหาวิทยาลัย 2) การทาบทามคนจากฐานประสบการณ์งานด้านชุมชนท้องถิ่น

2) การประชุมทำความเข้าใจโครงการ เมื่อเห็นกลุ่มคนที่สนใจในเบื้องต้น ทางชุดโครงการโดยทีมประสานงานและที่ปรึกษา ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับนักวิชาการ และเพื่อคัดเลือกคนพื้นที่ในการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกันต่อไป โดยได้จัดประชุมขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม 2555 ที่ห้องประชุมสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยทีมจัดการ ทีมที่ปรึกษา นักวิชาการผู้สนใจจำนวน 12 คน และวิทยากรจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดเลย การแลกเปลี่ยนเริ่มด้วยการทำความรู้จัก

กัน การฉายาวิทัศน์และนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อภิปรายนำถึงความจำเพาะแตกต่างจากงานวิจัยแบบทั่วไปอย่างไร รวมถึงยกตัวอย่างงานวิจัยที่ผ่านมากองงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เปิดให้มีการซักถาม แลกเปลี่ยน และสุดท้ายเป็นการนำเสนอเงื่อนไขการสนับสนุนของ สกว. และแลกเปลี่ยนหาคนและประเด็นที่สนใจ

ผลจากการจัดกิจกรรมนี้ทำให้ได้เห็นคนที่สนใจอยากทำวิจัย เห็นแนวคิดเบื้องหลังคน และเห็นประเด็นในเบื้องต้นที่เขาสนใจเพื่อนำมาพัฒนาเป็นวิจัย โดยมีนักวิชาการผู้สนใจมาจากคณะวิทยาการจัดการ 1 ทีม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1 ทีม และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3 ทีม สำหรับปัญหาอุปสรรคในเชิงกระบวนการที่พบในช่วงนี้ คือ ตัวแทนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาติดภารกิจเข้าร่วมเวทีไม่ได้ ซึ่งทำให้การเรียนรู้ร่วมกันของคณะกลไกขับเคลื่อนงานไม่สมบูรณ์มากนัก

4.2.1.2 ช่วงการพัฒนาโจทย์วิจัย

การสนับสนุนการพัฒนาโจทย์วิจัยในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเน้นโจทย์วิจัยที่เป็นปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ในกรณีนักวิชาการที่จะเข้าร่วมงานกับชุมชนจะต้องลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน โดยทางชุดพี่เลี้ยงได้มีกระบวนการสนับสนุนในการพัฒนาโจทย์วิจัยของนักวิชาการดังนี้

1) การประชุมเลือกพื้นที่และประเด็นวิจัย ภายหลังจากการเห็นกลุ่มนักวิชาการผู้สนใจทำวิจัยแล้ว ทางศูนย์ประสานงานได้จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจเพิ่มเติมและคัดเลือกประเด็นและพื้นที่สำหรับการลงพัฒนาโจทย์วิจัย ผลการประชุมได้เห็นประเด็นที่นักวิชาการสนใจตามกลุ่มพื้นที่ดังต่อไปนี้

1.1) อาจารย์ พยุพ นนทวิศรุต จากสาขาวิชาภาษาไทย สนใจประเด็นงานเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลนาหอ อำเภอตาบ่นชัย เพราะเป็นพื้นที่เคยเข้าไปร่วมทำกิจกรรมมาก่อน จึงมีความคุ้นเคยกับพื้นที่อยู่ในระดับหนึ่ง

1.2) อาจารย์ วิษณุ มะลิตัน จากสาขาวิชาพัฒนาชุมชน อยากทำประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นประเด็นจึงกว้างและเลือกได้หลายพื้นที่

1.3) อาจารย์อนุชา วิลัยแก้ว จากสาขาเศรษฐศาสตร์ สนใจด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยมีพื้นที่สนใจอยู่ที่บ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่

1.4) กลุ่มอาจารย์ไทโรจน์ พวงมณี จากสาขาศิลปะ มีความสนใจด้านการท่องเที่ยว โดยมีพื้นที่ในตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน

2) การสนับสนุนการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ ภายหลังจากการประชุมหาประเด็นและพื้นที่เบื้องต้นแล้ว ได้มีการกำหนดวันลงประชุมพัฒนาโจทย์วิจัย โดยให้นักวิชาการเจ้าของประเด็นลงไปในัดหมายพื้นที่และเตรียมผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมเวที เมื่อได้วันเวลาการนัดหมายทางนักวิชาการจะแจ้งมาทางศูนย์ประสาน และทางพี่เลี้ยงก็จะประสานทีมที่ปรึกษาเพื่อร่วมกันลงพัฒนาโจทย์วิจัยช่วยนักวิชาการในพื้นที่ ดังนี้

2.1) ทีมบ้านนาหอ นำโดย ผศ.ดร.พยุพ นนทวิศรุต ได้มีการจัดเวทีประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในวันที่ 30 มีนาคม 2555 และได้มีการลงพื้นที่ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนได้โจทย์วิจัย

2.2) ทีมบ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ โดย อาจารย์อนุชา วิลัยแก้ว ได้ประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในวันที่ 29 พฤษภาคม 2555 ที่สถานีอนามัยบ้านน้ำแคม

2.3) ทีมวิจัยบ้านน้อยคีรี ตำบลโนนขมิ้น อำเภอสว่างแดนดิน โดยอาจารย์วิชญ์ มะลิตัน ได้ประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในวันที่ 25 เมษายน 2555 ที่บ้านห้องประชุมโรงเรียนบ้านน้อยคีรี

2.4) ทีมวิจัยบ้านนาข้าว โดย อาจารย์ ไทโรจน์ พวงมณี ได้ประชุมพัฒนาโจทย์วิจัย ในวันที่ 26 เมษายน 2555 ที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาข้าว

ภาพที่ 2 : การประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่

สำหรับกระบวนการวิธีในการประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในแต่ละพื้นที่ที่จะดำเนินการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมได้ระดมปัญหาและวิเคราะห์หาประเด็นการวิจัยร่วมกัน ในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างในเนื้อประเด็นที่เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละพื้นที่ซึ่งมีประเด็นต่างกันไป โดยสามารถสรุปกระบวนการประชุมได้ดังนี้

- (1) นักวิชาการเจ้าของพื้นที่เปิดการประชุม แนะนำคนเข้าร่วม แนะนำทีมจาก สกว.
- (2) ทีมพี่เลี้ยงแนะนำตัวเพิ่มเติม แนะนำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการ ฉายวีดิทัศน์ และนำอภิปรายสรุป รวมถึงการยกตัวอย่างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ทำแล้วประสบความสำเร็จในที่อื่นๆ
- (3) ทีมพี่เลี้ยงและที่ปรึกษา สอบถามความสนใจของชาวบ้านหรือผู้เข้าร่วมเวทีว่ามีความสนใจอยากทำหรือไม่ ถ้าอยากทำก็ดำเนินการต่อ
- (4) พี่เลี้ยงและที่ปรึกษาช่วยกันดำเนินการค้นหาโจทย์วิจัย โดยการระดมคำถามเพื่อค้นหาปัญหาและร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุ ให้เวทีจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- (5) พี่เลี้ยงและทีมที่ปรึกษาช่วยกันชวนผู้เข้าร่วมอภิปรายลงลึกในประเด็นปัญหาที่เขาสนใจร่วมมากที่สุด และร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่อยากเห็น อยากแก้ไข
- (6) หลังจากนั้นร่วมกันกำหนดคำถามวิจัย วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และคนที่จะเข้าร่วมกันเป็นทีมงาน
- (7) มอบหมายเวทีให้กับนักวิชาการเจ้าของประเด็นสรุป และนัดหมายในการนำประเด็นที่คุยกันไปร่างเป็นข้อเสนอโครงการวิจัย นำมาประชุมปรึกษาหารือกันอีกครั้ง

ในการจัดเวทีประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในแต่ละพื้นที่พบว่า มีการใช้เวลาแตกต่างกันไป บางพื้นที่จัดประชุมครั้งเดียวสามารถหาประเด็นวิจัยได้เลย แต่บางพื้นที่พบว่าจะต้องมีการจัดประชุมซ้ำอีกครั้งสองครั้งจึงจะได้ประเด็นวิจัยที่ชัดเจน บทเรียนสำคัญของการจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยคือ องค์ประกอบของเวทีประชุมจะต้องมีผู้เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยที่ครบถ้วน ถ้านัดหมายได้ไม่ครบจะต้องมีการจัดประชุมหลายครั้ง และที่สำคัญการจัดประชุมผู้ดำเนินการจะต้องกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

3) การสนับสนุนการเขียนข้อเสนอโครงการ หลังจากการประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่แล้วขั้นตอนต่อมาคือ การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นบทบาทของนักวิชาการหัวหน้าโครงการ ทางพี่เลี้ยงได้มีวิธีการสนับสนุนในการเขียนข้อเสนอโครงการโดยการ แนะนำกรอบ

ประเด็นการเขียน และส่งตัวอย่างข้อเสนอโครงการที่ดีไปให้ดูเป็นตัวอย่าง และนัดหมายวันในการส่ง เพื่อให้พี่เลี้ยงและที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้องและเสนอแนะในการเขียนส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ในช่วงของการเขียนถ้าหากข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็เป็นหน้าที่ของนักวิชาการต้องลงไปหาข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่ หรือเมื่อร่างโครงการแล้วเสร็จในระดับหนึ่งก็ต้องนำไปให้ทีมในพื้นที่ได้ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องและแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมข้อมูล

จากการดำเนินงานในลักษณะนี้พบว่า นักวิชาการสามารถทำได้ดี นับว่าเป็นจุดแข็งของนักวิชาการเลยก็ว่าได้ แต่จะมีปัญหาบ้างในเรื่องเวลาที่จำกัดทำให้มีเวลาน้อยในการไปพบทวนเอกสาร และการสร้างการเรียนรู้กับพื้นที่ ดังนั้นงานเขียนที่ออกมาจึงไม่สมบูรณ์มากนัก และบางโครงการต้องมีการปรับหลายครั้ง

4) การพิจารณากลับกรองข้อเสนอโครงการ เวทีพิจารณากลับกรองโครงการวิจัยเป็นการจัดเวทีเพื่อสนับสนุนให้ร่างข้อเสนอโครงการมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในการจัดเวทีพิจารณากลับกรองชุดโครงการความร่วมมือในครั้งนี้ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนของกลไกวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระดับภาคเข้ามาร่วมเวทีในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยแทนการนำโครงการไปเสนอที่ส่วนกลางเหมือนแบบเดิม และมีตัวแทนทีมวิจัยเข้าร่วมนำเสนอโครงการวิจัยด้วยตนเอง ทำให้ลดการสื่อสารหลายต่อ และทำให้ทีมวิจัยเข้าใจรายละเอียดข้อเสนอแนะได้มากขึ้น ซึ่งได้มีการจัดขึ้นในวันที่ 13 มิถุนายน 2555 ที่ห้อง 137 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผลการดำเนินการพัฒนาโจทย์วิจัยทำให้ได้ โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของชุดตามเป้าหมาย จำนวน 3 โครงการ ดังนี้คือ

- (1) โครงการแนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน บ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย โดยอาจารย์อนุชา วิลัยแก้ว และทีม
- (2) โครงการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ชุมชน นาหอ ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุพพร นนทวิศรุตและทีม
- (3) โครงการสร้างความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านน้อยศิรี ตำบลโคกขมิ้น อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยอาจารย์วิษณุ มะลิตันและทีม

4.2.1.3 ช่วงการเสริมศักยภาพนักวิชาการในการดำเนินงานโครงการวิจัย

การหนุนเสริมเติมศักยภาพทีมวิจัย เป็นอีกหนึ่งแผนงานหลักที่ต้องหาข้อสรุปรูปแบบที่เหมาะสมกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่เข้ามาร่วมทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการดำเนินงาน มีรูปแบบวิธีการดังนี้คือ

1) การประชุมทำความเข้าใจสัญญาโครงการ ภายหลังจากปรับปรุงข้อเสนอโครงการสุดท้ายส่งกลับไปสำนักงานงานกองทุนสนับสนุน (สกว.) ทางหัวหน้าโครงการก็จะได้รับสัญญาโครงการพร้อมจดหมายขอเปิดบัญชีโครงการ ในช่วงนี้ทางพี่เลี้ยงก็จะทำหน้าที่ในการทำความเข้าใจโครงการ สัญญาโครงการและแนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัย วิธีการคือนัดหมายหัวหน้าทีมวิจัย และผู้นำชุมชนผู้ร่วมเปิดบัญชีโครงการมาประชุม และอธิบายตามเงื่อนไขในเอกสารสัญญา ที่ สกว.ส่งแนบมากับสัญญา

ผลจากการดำเนินกิจกรรม จากการดำเนินการทำความเข้าใจสัญญาตั้งแต่ต้นทำให้หัวหน้าโครงการและทีมเข้าใจเงื่อนไขการบริหารจัดการโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มแรก เป็นการป้องกันความผิดพลาดในการใช้จ่ายเงิน

สำหรับบทเรียนที่พบ คือ สัญญาโครงการจะส่งมาไม่พร้อมกัน หรือมาพร้อมกันแต่ทีมวิจัยมักจะว่างไม่พร้อมกัน จึงไม่สามารถดำเนินการประชุมทำความเข้าใจในครั้งเดียวได้ จะต้องทำหลายครั้งขึ้นอยู่กับเวลาที่ทีมมีความพร้อม อีกประการ ในการทำความเข้าใจงานบริหารโครงการ พี่เลี้ยงที่ดำเนินการต้องมีความชัดเจนในรายละเอียดสัญญาและหลักการการบริหารงานวิจัยจึงจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับทีมได้

2) การประชุมเปิดตัวโครงการ เมื่อโครงการวิจัยได้ลงนามสัญญาเสร็จแล้ว ก็ได้เริ่มมีการดำเนินการตามแผนงาน กิจกรรมแรกที่ทุกโครงการดำเนินการ คือ การประชุมทีมเพื่อทำความเข้าใจโครงการ การบริหารจัดการงานวิจัย และการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในทีม ในกิจกรรมนี้พี่เลี้ยงให้ความสำคัญมากและจะเข้าร่วมทุกโครงการ เพราะเป็นการเข้าไปช่วยทำความเข้าใจแนวทางการบริหารจัดการโครงการและบริหารจัดการการเงิน วิธีการดำเนินการคือ (1) แจกหัวหน้าโครงการขอเข้าร่วมประชุมตามแผนที่เขาวางไว้ (2) ในการประชุมร่วมชี้แจงหลักการจัดการเงินโครงการวิจัยและแนวทางการบริหารทีม (3) ให้คำปรึกษาเพิ่มเติมเมื่อทีมประชุมกำหนดแนวทางของทีม

ผลการดำเนินกิจกรรมนี้ทำให้ทีมวิจัยเข้าใจแนวทางการบริหารจัดการโครงการ และมีความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานโครงการมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลทำให้การทำกิจกรรมต่อไปของโครงการวิจัยทำได้ง่ายยิ่งขึ้น ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ เรื่องเวลาที่ว่างไม่ตรงกันของนักวิชาการและชาวบ้าน ซึ่งในช่วงแรกจะมีความขัดแย้งเรื่องการนัดหมายเวลาทำกิจกรรม เพราะต่างฝ่ายต่างยึดภารกิจของตนเองเป็นหลักก่อน แต่ในระยะหลังมีการปรับเข้าหากันได้ดียิ่งขึ้น

3) การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการศึกษาข้อมูล การจัดกิจกรรมนี้ขึ้นเพื่อเป็นการทำความเข้าใจแนวคิดและกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกัน ทีมวิจัยได้ร่วมกันตกแต่งรอบประเด็นในการเก็บข้อมูล สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยกิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันที่ 21 - 22 ตุลาคม 2555 ห้องเรียน 20205 ชั้น 2 อาคาร 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีจำนวนผู้เข้าร่วมจากโครงการวิจัย จำนวน 40 คน จาก 3 โครงการ สำหรับเนื้อหาสำคัญในการจัดเวทีฝึกอบรมจะประกอบไปด้วย

- (1) การทำความรู้จักคุ้นเคยกันของทีมวิจัยระหว่างโครงการ
- (2) แนวคิด หลักการ และขั้นตอนวิธีการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- (3) ทบทวนโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน
- (4) การตกแต่งรอบประเด็นการเก็บข้อมูล
- (5) การแนะนำเครื่องมือวิจัยแบบมีส่วนร่วม
- (6) ฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิจัย
- (7) สรุปผลและกำหนดแผนการดำเนินงานแต่ละโครงการ

ผลการดำเนินงานพบว่า กิจกรรมการเตรียมความพร้อมนักวิจัยทำให้นักวิจัยชาวบ้านและนักวิชาการมีความเป็นทีมและสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น มีความเข้าใจแนวคิดหลักการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเรียนรู้การออกแบบเครื่องมือร่วมกัน ได้แผนการทำงานร่วมกันซึ่งจะนำไปใช้ในการทำงานโครงการ

ต่อไป สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ เรื่องการจัดการเวลาที่ทีมวิจัยต้องใช้เวลาเดินทางไกลจึงเริ่มกระบวนการได้ช้า และสถานที่ที่เป็นห้องเรียนไม่มีเครื่องเสียง สำหรับรายละเอียดผลการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจะนำเสนอในบันทึกผลการฝึกอบรมในภาคผนวก

4) การประชุมติดตามงานประจำเดือน การประชุมติดตามงานโดยการจัดประชุมประจำเดือนนักวิชาการหัวหน้าโครงการมีจุดประสงค์เพื่อติดตามสถานการณ์การดำเนินโครงการวิจัยของแต่ละโครงการ และเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนรู้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการ ในรายละเอียดมีวิธีการดำเนินการดังนี้

4.1) ประสานงานนัดหมายหัวหน้าโครงการแต่ละโครงการ ซึ่งมักจะมีเวลาว่างไม่แน่นอนทางพี่เลี้ยงต้องประสานให้ได้วันเวลาที่ตรงกัน เพราะถ้ามาไม่พร้อมกันก็จะเห็นเฉพาะความก้าวหน้าของแต่ละทีมและไม่ได้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันของนักวิชาการหัวหน้าโครงการ

4.2) ประสานที่ปรึกษาเข้าร่วม ในกิจกรรมการประชุมจะมีช่วงการแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้กับทีมวิจัย ซึ่งในชุดโครงการมีทีมที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์และช่วยให้ข้อเสนอแนะได้เป็นอย่างดี

4.3) ในการจัดประชุม ทีมพี่เลี้ยงจะแจ้งประเด็นการประชุมล่วงหน้า ซึ่งในการประชุมก็จะดำเนินการตามประเด็นการประชุมซึ่งจะประกอบด้วย (1) การแจ้งสถานการณ์ทั่วไป ถามข่าวสารทุกข์สุกดิบกัน (2) การเล่าสถานการณ์และความคืบหน้าการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ (3) การแลกเปลี่ยนและให้ข้อเสนอแนะ (4) แผนปฏิบัติช่วงเดือนต่อไปของแต่ละโครงการ

4.4) ทีมพี่เลี้ยงสรุปการรายงานประชุมและส่งให้แต่ละโครงการ

ผลการดำเนินงานพบว่า กิจกรรมนี้มีข้อดี คือเป็นเวทีให้นักวิชาการมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เกิดแรงกระตุ้นในการทำงานเป็นอย่างดีเมื่อเห็นความคืบหน้าของโครงการอื่น แต่พบข้อจำกัดคือ นักวิชาการมักจะมีเวลาที่จำกัด บางครั้งอยู่ไม่ครบกระบวนการประชุม ซึ่งต้องแก้ไขโดยการนัดหมายล่วงหน้าและพยายามหาช่วงเวลาให้ตรงกัน

5) การติดตามหนุนเสริมงานในพื้นที่ เป็นกิจกรรมการหนุนเสริมการทำงานของโครงการวิจัยภายใต้ชุดโครงการ การลงติดตามงานในพื้นที่จะมีข้อดีคือ ทำให้เราทราบสถานการณ์จากพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งในบางครั้งการฟังจากนักวิชาการหัวหน้าโครงการอย่างเดียวทำให้นักภาพไม่ออก การลงไปสนับสนุนในพื้นที่นอกจากจะเป็นการช่วยให้คำแนะนำเสนอแนะต่อทีมวิจัยแล้วยังเป็นการให้กำลังใจกับทีมวิจัยชุมชนได้เป็นอย่างดี ในขั้นตอนวิธีการการดำเนินงานมีรูปแบบดังนี้

5.1) ประสานงานหัวหน้าโครงการเพื่อเช็คแผนกิจกรรมที่เขาแจ้งไว้ และสอบถามเรื่องการขอลงไปร่วมกิจกรรมในพื้นที่ หรือ ในบางโครงการจะร้องขอให้พี่เลี้ยงเข้าไปร่วมกิจกรรมของโครงการ

ภาพที่ 3 : กิจกรรมการลงติดตามสนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่

5.2) ในการเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ ทางพี่เลี้ยงจะให้ทีมวิจัยเป็นแกนหลักในการทำกิจกรรม และจะเข้าไปมีส่วนร่วมเสริมกิจกรรมหรือให้ข้อเสนอแนะช่วงท้ายของกิจกรรม

5.3) ในบางครั้งเป็นการนำวิทยากรเข้าไปเสริมเติมความเข้าใจให้ทีมวิจัย เช่น ทีมบ้านนาหอเชิญผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเลยเข้าไปช่วยให้และเปลี่ยนวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

ผลการดำเนินงาน ในการติดตามสนับสนุนงานพื้นที่ทำให้ทราบสถานการณ์กิจกรรมงานวิจัยและคนวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนสนับสนุนนักวิชาการลงไปทำงานข้อจำกัดที่พบคือ ในบางโครงการนักวิชาการไม่ค่อยแจ้งแผนการทำกิจกรรม และไม่ประสานการหนุนเสริมมาทางชุดพี่เลี้ยง ทำให้การลงพื้นที่หนุนเสริมมีน้อย ในกรณีแบบนี้ทางทีมพี่เลี้ยงและคณะทำงานได้แก้ไขโดย การประสานแผนในเวทีประชุมประจำเดือนและแจ้งกำหนดวันลงไปเยี่ยมโครงการวิจัยล่วงหน้า

6) การจัดเวทีสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูล กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมศักยภาพนักวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการทดลองปฏิบัติการในระยะที่สอง และเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโครงการวิจัย สำหรับในชุดโครงการความร่วมมือในปีนี้จัดกิจกรรมขึ้นในวันที่ 26 มีนาคม 2556 มีผู้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยจาก 3 โครงการและทีมสนับสนุนจำนวน 40 คน โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากกลไกวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน คือ คุณบุญเสริม เสี่ยงสนั่น และทีมวิทยากรจากคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ คือ ผศ.ดร. สุทิน สุขคง สำหรับขั้นตอนกระบวนการดำเนินการมีดังนี้

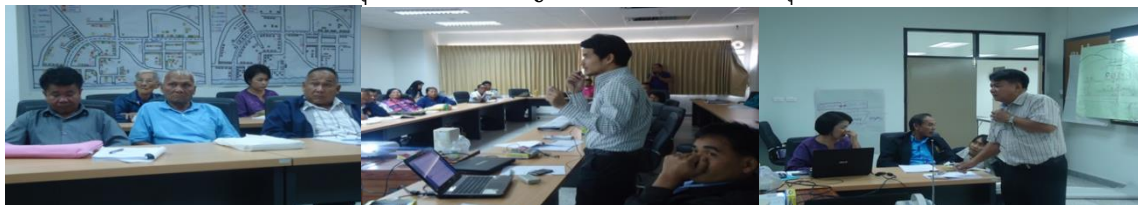
6.1) ประชุมทีมคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการและหัวหน้าทีมวิจัยเพื่อออกแบบกระบวนการร่วมกัน

6.2) ทีมวิจัยไปจัดทำข้อมูลและสรุปวิเคราะห์ข้อมูล

6.3) ทีมวิจัยจัดทำเอกสารผลการวิเคราะห์ส่งให้ทีมจัดการส่งต่อวิทยากร

6.4) จัดเวที โดยให้ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลและผลการวิเคราะห์ จากนั้นทีมวิทยากรและผู้ร่วมประชุมร่วมกันให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ

6.5) ทีมพี่เลี้ยงสรุปประเด็นสำคัญส่งให้ทีมวิจัยไปปรับปรุงรายงานความก้าวหน้า

ภาพที่ 4 : กิจกรรมการเสริมศักยภาพนักวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการดำเนินงาน ทำให้ทีมวิจัยชาวบ้านและนักวิชาการได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล มีความเข้าใจที่ตรงกัน ได้ข้อเสนอแนะนำไปปรับปรุงข้อมูลในพื้นที่และได้แนวทางการการเขียนผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานความก้าวหน้า (รายละเอียดผลการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยจะนำเสนอในภาคผนวก) ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ การจัดเวทีใช้เวลาสองวันแต่สถานที่จัดอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่มีที่พักทำให้ทีม

วิจัยบางทีมต้องเดินทางไปกลับ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดการเรื่องเวลา ข้อเสนอแนะคือ ควรหาสถานที่ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าพักและทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

7) การสนับสนุนการเขียนรายงานความก้าวหน้า การจัดทำรายงานความก้าวหน้าเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งของการทำวิจัย ในการจัดทำรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยภายใต้ความร่วมมือฯ มีความสัมพันธ์กับการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้า ซึ่งได้มีการออกแบบเวทีให้มีการพิจารณารายงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งสองหน่วยงานเข้ามาร่วมพิจารณา รายงานร่วมกันในครั้งเดียว เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการสนับสนุนงบประมาณในระยะที่สองต่อไป ดังนั้นรายงานความก้าวหน้าจึงต้องมีการดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าทางคณะทำงานได้สนับสนุนทีมวิจัยดังนี้

7.1) จัดประชุมหัวหน้าโครงการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจกรอบประเด็นในการเขียนรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พร้อมแจกเอกสารกรอบประเด็นในการเขียนรายงาน

7.2) จัดส่งตัวอย่างรายงานวิจัยของทีมวิจัยรุ่นก่อนให้หัวหน้าโครงการวิจัยไปเป็นตัวอย่างในการเขียน โดยคัดเลือกเล่มรายงานที่คุณภาพเป็นแบบอย่างที่ดีได้

7.3) ทีมพี่เลี้ยงช่วยติดตามและสนับสนุนโดย ช่วยอ่านรายงานและส่งข้อเสนอแนะกลับไปให้ทีมวิจัยปรับปรุง

ผลจากการดำเนินงานพบว่า ทีมวิจัยส่งรายงานมาให้คณะทำงานช้า และเมื่อคณะทำงานส่งข้อเสนอแนะกลับไปแล้ว จึงมีเวลาปรับรายงานน้อยจึงทำให้รายงานที่ออกมาไม่มีความสมบูรณ์มากนักในการการนำเข้าเวทีรายงานความก้าวหน้า

8) การสนับสนุนการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า กิจกรรมนี้จัดขึ้นจะมีการจัดเวทีความก้าวหน้าในวันที่ 24 เมษายน 2556 จัดที่ห้องประชุมพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัยจำนวน 40 คน นักวิชาการ 5 คน ทีมผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2 คน คือ รศ.ดร.สุจินต์ สิมารักษ์ และ ผศ.ดร.ปัญญา แก้วส่อง ทีมผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน คือ ผศ.ดร. เสาวภา สุขประเสริฐ และ ผศ.ดร. สุวารี ศรีปุณณะ และนักศึกษาผู้สนใจจำนวน 20 คน โดยแต่ละทีมวิจัยจะมีเวลาการนำเสนอความก้าวหน้าทีมละ 30 นาที จากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิจะช่วยให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรายงานให้สมบูรณ์มากขึ้น ในงานให้แต่ละทีมจัดนิทรรศการแสดงผลงานวิจัย และส่งเล่มรายงานที่ประกอบด้วย บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญการวิจัย บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ บทที่ 4 ความก้าวหน้าการศึกษา และบทที่ 5 สรุปบทเรียน ปัญหาอุปสรรคและวิเคราะห์แนวทางในระยะที่ 2

ภาพ 5 : เวทีรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยชุดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ในพิธีเปิดเวทีรายงานความก้าวหน้ามีการกล่าวรายงานโดย ผศ.ดร.สุทิน สุขคง ตัวแทนคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ประธานกล่าวเปิดโดย ผศ.สนิท เหลืองบุญนาถ อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และมีการอภิปรายให้มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น วิทยาการประกอบด้วย ตัวแทนมหาวิทยาลัยโดย ผศ.ดร.เชาว์ อินโย รองอธิการบดี ตัวแทน สกว. โดย ผศ.ดร.บุญชู แก้วส่อง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตัวแทนนักวิชาการที่เป็นนักวิจัย โดย ผศ.ดร. อานนท์ ผกากรอง และตัวแทนนักวิจัยชุมชน โดย ร้อยตรีไพฑูรย์ มั่นส จากนั้นเป็นนำเสนอ รายงานความก้าวหน้าพร้อมทั้งวิทยากรให้ข้อเสนอแนะ

ผลการดำเนินงานพบว่า แต่ละทีมได้มีการนำเสนอผลงานความก้าวหน้าด้วย กระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิจัย หมายถึง ทีมวิจัยชุมชนและทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการได้ร่วมกัน นำเสนอผลงาน เนื่องจากมีเล่มรายงานส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาล่วงหน้าจึงได้ข้อเสนอแนะอย่างละเอียดและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรายงานอย่างยิ่ง **สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบ** เป็นปัญหาในเชิงการจัดการต่อเนื่องของคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ โดยพบว่า คณะทำงานจากสถาบันวิจัยและพัฒนามีความเข้าใจไม่ตรงกันในการพิจารณารายงานวิจัย ประกอบกับการเปลี่ยนผู้บริหาร ในการอนุมัติงบประมาณระยะที่สองซึ่งเป็นส่วนมหาวิทยาลัยรับผิดชอบจึงไม่ได้ใช้ผลการพิจารณารายงานจากเวทีรายงานความก้าวหน้าตามที่ตกลงได้ แต่ให้ยึดระเบียบขั้นตอนปกติของมหาวิทยาลัย คือ ให้มีการจัดทำโครงเสนอของบประมาณ และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาใหม่อีกครั้งก่อนมีการอนุมัติงบประมาณ ซึ่งในขั้นตอนนี้ได้ส่งผลให้การทำงานล่าช้าไปกว่าเจ็ดเดือนส่งผลกระทบทั้งต่อนักวิจัยและทีมวิจัยชาวบ้านในพื้นที่เพราะทำให้กระบวนการวิจัยขาดความต่อเนื่อง

4.2.2 การดำเนินงานภายใต้งบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ในข้อตกลงโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในช่วงระยะที่สองระบุว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจะสนับสนุนทุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เกิดขึ้นใน ปี พ.ศ. 2555 ในการทำโครงการวิจัยในระยะที่สอง จำนวน 3 โครงการ ๆ ละไม่เกิน 80,000 บาท ในวงเงิน 240,000 บาท (สองแสนสี่หมื่นบาทถ้วน) ซึ่งในรายละเอียดการสนับสนุนงบประมาณ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ให้ทีมวิจัยไปจัดทำโครงการเสนอใหม่ซึ่งเป็นการดำเนินการตามระเบียบมหาวิทยาลัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 การเบิกจ่ายงบประมาณโครงการวิจัย ภายหลังจากการพิจารณารายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยทั้งสามโครงการในระยะแรกเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2556 สถาบันวิจัยได้ให้หัวหน้าโครงการวิจัยที่เป็นนักวิชาการจัดทำเอกสารขอสนับสนุนงบประมาณวิจัยตามระเบียบมหาวิทยาลัย โดยยึดแนวปฏิบัติการบริหารจัดการงานวิจัยและขั้นตอนการพิจารณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัยจากเงินกองทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากร

1) เงื่อนไขการขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย ตามระเบียบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมีเงื่อนไขการขอรับทุนอุดหนุนการวิจัยดังนี้

1.1) ผู้รับทุนจะได้รับทุนแบ่งจ่ายเป็น 2 งวด โดยงวดที่ 1 (50%) งวดที่ 2 (50%)

1.2) ผู้รับทุนต้องส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (ฉบับร่าง) จำนวน 1 เล่ม ให้สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขก่อนเข้ารูปเล่มเพื่อประกันคุณภาพงานวิจัย

1.3) ผู้รับทุนต้องส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้แก่มหาวิทยาลัยจำนวน 10 ฉบับ พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล จำนวน 1 แผ่น

1.4) ในรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์จะต้องลงข้อความว่าผลการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินกองทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.5) นักวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยจะต้องนำเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณชนอย่างน้อย 1 ครั้ง

2) ขั้นตอนการบริหารจัดการทุนวิจัย

ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาให้บริการ
1. รับข้อเสนอโครงการวิจัยตามแบบ ว.1 จำนวน 4 ฉบับ ผ่านทางคณะตามระบบสถาบัน	สถาบันวิจัยและพัฒนา	3 – 4 วัน
2. พิจารณาเค้าโครงการวิจัยของผู้เสนอโครงการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา	3 -4 วัน
2.1 พิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านงานวิจัยที่สอดคล้องกับข้อเสนอโครงการ 3 ท่าน	ผู้ทรงคุณวุฒิ	4 – 8 สัปดาห์
2.2 ส่งข้อเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา	ผู้ทรงคุณวุฒิ	2 สัปดาห์
2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิส่งข้อเสนอแนะกลับสถาบันวิจัยและพัฒนา	ผู้ทรงคุณวุฒิ	
3. ผู้เสนอโครงการวิจัยปรับแก้ตามผู้ทรงคุณวุฒิ	สถาบันวิจัย	3 – 4 วัน
3.1 สถาบันวิจัยสรุปข้อเสนอให้ผู้เสนอโครงการวิจัยปรับแก้	ผู้เสนอโครงการ	2 สัปดาห์
3.2 ผู้เสนอโครงการปรับแก้และส่งสถาบันวิจัยและพัฒนา		
4. คณะกรรมการกองทุนพิจารณาอนุมัติให้ทุน	สถาบันวิจัย	ประชุม คกก. เดือนละ 1 ครั้ง
4.1 พิมพ์หนังสือเชิญประชุมคณะกรรมการ	คณะกรรมการกองทุนฯ	
4.2 คณะกรรมการประชุมพิจารณาทุน		
5. ส่งมติคณะกรรมการกองทุนให้นักวิจัยปรับแก้ไขข้อเสนอโครงการ	สถาบันวิจัย	3 -4 วัน
5.1 สถาบันวิจัยวิจัยสรุปมติคณะกรรมการกองทุนฯ ให้ผู้เสนอโครงการวิจัยปรับแก้	ผู้เสนอโครงการ	2 สัปดาห์
5.2 ผู้เสนอโครงการปรับแก้และส่งสถาบันวิจัยและพัฒนา	สถาบันวิจัย	เดือนละ 1 ครั้ง
5.3 นำเสนอเข้าที่ประชุม คกก.กองทุน		
6. เสนออธิการบดีอนุมัติให้ทุนสนับสนุน	สถาบันวิจัยและพัฒนา	2 สัปดาห์
6.1 จัดพิมพ์ประกาศ		
6.2 ลงนามอนุมัติทุน/ลงนาม		
7. ทำสัญญารับทุน	นักวิจัย	30 วัน
7.1 ผู้วิจัยทำสัญญารับทุนกับมหาวิทยาลัย/ลงนาม		
8. ส่งหลักฐานการเบิกเงินงวดที่ 1	นักวิจัย	7 วัน
8.1 ผู้วิจัยบันทึกขอเบิกเงินเพื่อดำเนินการวิจัย งวดที่ 1	นักวิจัย	7 วัน
8.2 ส่งหลักฐานการเบิกเงินที่สถาบันวิจัย	สถาบันวิจัย	7 วัน
8.3 สถาบันดำเนินการเบิกจ่ายจากกองทุนโดยอนุมัติจากผู้บริหาร		
8.4 สถาบันวิจัยแจ้งนักวิจัยรับเงินที่สถาบันวิจัย	สถาบันวิจัย	1-2 สัปดาห์
9. นักวิจัยส่งรายงานการเงินฉบับสมบูรณ์	สถาบันวิจัย	3 -4 วัน
9.1 พิมพ์หนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขรายงานการวิจัย/ลงนาม		

9.2 ส่งไปยังผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบตามที่อยู่	สถาบันวิจัย	1 สัปดาห์
9.3 ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรายงานวิจัย	ผู้ทรงคุณวุฒิ	4 -8 สัปดาห์
9.4 ผู้ทรงคุณวุฒิส่งกลับสถาบันวิจัย	ผู้ทรงคุณวุฒิ	2 สัปดาห์
10. ผู้วิจัยปรับแก้ตามตามผู้ทรงคุณวุฒิ		
10.1 พิมพ์หนังสือแจ้งนักวิจัยปรับแก้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (ฉบับร่าง) ตามผู้ทรงคุณวุฒิ	สถาบันวิจัย	3 -4 สัปดาห์
10.2 ส่งหนังสือแจ้งนักวิจัยปรับแก้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ตามผู้ทรงคุณวุฒิ	สถาบันวิจัย	3 -4 สัปดาห์
10.3 นักวิจัยปรับแก้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ตามผู้ทรงคุณวุฒิ	นักวิจัย	4 สัปดาห์
11. ส่งรายงานวิจัยและส่งหลักฐานการเบิกเงิน		
11.1 บันทึกส่งรายงานการวิจัยพร้อมเบิกเงินงวดที่ 2	นักวิจัย	7 วัน
11.2 ส่งหลักฐานการเบิกเงินที่สถาบันการวิจัย		7 วัน
11.3 สถาบันวิจัยและพัฒนาดำเนินการเบิกจ่ายจากกองทุนโดยอนุมัติจากผู้บริหาร	สถาบันวิจัย	7 วัน
11.4 สถาบันวิจัยแจ้งนักวิจัยรับเงินที่สถาบันวิจัย	สถาบันวิจัย	1 -2 สัปดาห์
12. นักวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุน นำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณะ	นักวิจัย	-
12.1 พิมพ์ผลงานที่ Peer review หรือนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมระดับชาติหรือนานาชาติ		

ตารางที่ 6 : แสดงขั้นตอนการสนับสนุนทุนวิจัยตามระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ที่มา : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผลจากการบริหารจัดการงานวิจัยในระยะที่สองที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยให้ยึดระเบียบปฏิบัติของมหาวิทยาลัยที่กล่าวไว้ข้างต้นได้ส่งผลต่อโครงการความร่วมมือและโครงการวิจัยย่อยที่อยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือ ดังต่อไปนี้

1) โครงการวิจัยย่อยภายใต้ชุดโครงการความร่วมมือขาดความต่อเนื่องเพราะรอกระบวนการอนุมัติงบประมาณ จึงต้องหยุดชะงักโครงการประมาณ 7 เดือน เพราะต้องรอ กระบวนการอนุมัติโครงการตามขั้นตอนของระเบียบมหาวิทยาลัยที่ต้องมีการจัดทำข้อเสนอโครงการ เสนอให้กรรมการพิจารณา มีการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ส่งสถาบันวิจัยอีกครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบอย่างสูงต่อนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการอย่างมากเพราะต้องทำงานซ้ำซ้อนหลายครั้ง และไม่เป็นไปตามข้อตกลงก่อนทำวิจัยได้มีการคุยรายละเอียดว่าเมื่อเสนอรายงานวิจัยในระยะที่หนึ่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองส่วนมาให้ข้อเสนอแนะแล้วจะมีการอนุมัติประมาณในระยะที่สองให้ทำวิจัยต่อเนื่องได้เลย แต่ทางสถาบันวิจัยให้เหตุผลว่าต้องยึดระเบียบมหาวิทยาลัยตามรองอธิการฝ่ายวิจัยและพัฒนาคนใหม่ ซึ่งทำให้ต้องใช้เวลาไปประมาณ 7 เดือนในการอนุมัติงบประมาณ

2) ผลจากการที่โครงการวิจัยย่อยหยุดชะงักไป 7 เดือน ส่งผลให้งานวิจัยในพื้นที่ขาดความต่อเนื่อง ชาวบ้านมีทัศนคติไม่ดีต่อทีมนักวิชาการผู้ทำวิจัยและมหาวิทยาลัย เพราะคิดว่าทางมหาวิทยาลัยยกเลิกโครงการเหมือนกับการงานวิจัยแบบเดิม ๆ ที่เคยเห็นมา คือ ลงมาเก็บข้อมูลแล้วเงียบหายไป โดยในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะแตกต่างจากงานวิจัยโดยทั่วไปตรงที่ต้องยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก เพราะตัวชี้วัดสำคัญคือ ชาวบ้านต้องเปลี่ยนแปลงตนเองผ่านกระบวนการวิจัย เมื่อการวิจัยขาดตอนจึง

เป็นปัญหาใหญ่สำหรับนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการต้องใช้เวลาในการไปทำความเข้าใจและรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับชุมชนใหม่เมื่อจะเริ่มงานวิจัยอีกครั้งหลังจากการอนุมัติงบประมาณแล้ว

3) ตามระเบียบของมหาวิทยาลัยงบประมาณที่ได้รับในการทำวิจัยจะได้ก่อนเพียง 50 % และอีก 50 % จะได้เมื่อส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว การนำระเบียบการบริหารงานวิจัยในระบบปกติมาใช้กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้นเป็นอุปสรรคอย่างมาก โดยในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องทำงานเป็นทีมกับงานวิจัยชาวบ้าน เน้นการมีส่วนร่วม และมีการปฏิบัติการทดลองแก้ไขปัญหา เมื่อมีการอนุมัติงบประมาณจากมหาวิทยาลัยเพียงครั้งเดียว ทำให้เกิดอุปสรรคในช่วงทดลองปฏิบัติการ บางโครงการงบประมาณไม่พอทำให้ต้องลดกิจกรรมบางส่วนออกไป บางโครงการหัวหน้าทีมวิจัยต้องหางบประมาณส่วนอื่นเข้ามาเสริม แต่ที่เป็นปัญหามากคือ ทีมวิจัยชาวบ้านมีการเปรียบเทียบการใช้งบประมาณกับการทำงานในระยะที่ 1 ที่สะดวกมากกว่าและมีค่าตอบแทนสำหรับนักวิจัยชุมชนด้วย ทำให้ทีมนักวิชาการหัวหน้าทีมวิจัยต้องใช้เวลาการอธิบายทำความเข้าใจเพิ่มขึ้น

4) การวิจัยระยะที่สองที่ใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยปกติของมหาวิทยาลัยส่งผลให้คณะทำงานกลไกขับเคลื่อนโครงการความร่วมมือฯ ต้องหยุดการทำงานไปโดยปริยาย กล่าวคือ เมื่อมีการใช้ระเบียบการบริหารจัดการทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยที่มีระเบียบตายตัวทำให้คณะทำงานมีบทบาทน้อยลง ประกอบกับการใช้เวลาในการเบิกจ่ายทุนวิจัยที่ยาวนาน ทำให้คณะทำงานบางส่วนแยกย้ายไปทำภารกิจอื่นและในส่วนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สกว. ก็สิ้นสุดระยะเวลาโครงการการทำงาน ดังนั้นการสนับสนุนทีมวิจัยภายใต้โครงการความร่วมมือจึงเป็นการดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการเต็มรูปแบบเหมือนเดิม และไม่ผ่านรูปแบบคณะทำงานเหมือนในระยะที่ 1

ข้อค้นพบโดยสรุป พบว่า การหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบคณะทำงานต้องมีการจัดตั้งเป็นกลไกที่ชัดเจน ควรจะมีระเบียบเฉพาะในการบริหารจัดการโดยไม่ยึดติดระเบียบการบริหารงานวิจัยที่ใช้กับงานวิจัยโดยทั่วไปของมหาวิทยาลัย เพราะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความแตกต่างตั้งแต่แนวคิด หลักการ กระบวนการและวิธีการดำเนินงาน รวมไปถึงเป้าหมายของงานที่เน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก การสนับสนุนนักวิชาการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยควรมีกลไกและระบบการบริหารงานวิจัยที่แตกต่างจากงานวิจัยที่ทั่วไปที่ใช้ปกติในมหาวิทยาลัย

4.3 ชุดความรู้โครงการย่อยภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

โครงการวิจัยย่อยภายใต้ชุดโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมีจำนวน 3 โครงการ คือ 1) โครงการแนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน บ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย โดยอาจารย์อนุชา วิลัยแก้ว และทีม 2) โครงการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ชุมชน นาหอ ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุพพร นนทวิศรุตและทีม และ 3) โครงการสร้างความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านน้อยศิรี ตำบลโคกขมิ้น อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยอาจารย์วิชญ์ มะลิตันและทีม รายละเอียดชุดความรู้สำคัญที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ดังนี้

4.3.1 ชุดความรู้แนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน บ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

จากผลการศึกษาพบว่า ป่าชุมชนดงสามขาเป็นทรัพยากรที่สำคัญโดยชาวบ้านน้ำแควใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนดงสามขาในการเป็นแหล่งหารายได้เสริม แหล่งอาหาร ยารักษาโรค การใช้ไม้เพื่อประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้และซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยการบริหารจัดการป่าชุมชนชาวบ้านน้ำแควได้ตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำแผนการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าให้สมบูรณ์ จัดทำมาตรการและดำเนินการป้องกันการบุกรุกทำลายป่า จัดทำมาตรการการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ตลอดจนปริกจิตสำนึกให้ชาวบ้านน้ำแควมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า โดยการบริหารจัดการป่าชุมชนในปัจจุบันได้กำหนดระยะเวลาในการเปิด-ปิด ป่าชุมชนเพื่อให้ป่าชุมชนฟื้นฟูสภาพ การกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ละเมิดกติกาป่าชุมชนที่ชัดเจนและรุนแรงขึ้น (กฎกติกาป่าชุมชนจะต้องเห็นชอบจากมติประชาคมหมู่บ้าน) โดยเฉพาะการเผาป่า ซึ่งส่งผลให้การกระทำผิดลดลง ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านน้ำแควโดยเฉพาะเยาวชนน้ำแควให้เห็นคุณค่าจากป่าชุมชน ซึ่งพบว่าปัจจุบันชาวบ้านน้ำแควได้เห็นคุณค่าป่าชุมชนมากขึ้นโดยพิจารณาจากการให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาป่าชุมชน หากพิจารณาความสำคัญของป่าชุมชนดงสามขาที่มีต่อเศรษฐกิจของชาวบ้านน้ำแคว ซึ่งพิจารณาได้จากการประเมินมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาทั้ง 5 ด้าน ณ ราคาปี 2556 พบว่าป่าชุมชนดงสามขามีมูลค่าปริมาณไม้คิดเป็น 9,357,327,230.86 บาท มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง (มูลค่าของป่า) คิดเป็น 7,782,817.92 บาท มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (น้ำเพื่อการเกษตร) คิดเป็น 538,290.09 บาท มูลค่าเชื้อไว้ในอนาคตคิดเป็น 43,634,764.90 บาท และมูลค่าให้คงอยู่คิดเป็น 26,310,326.10 บาท ซึ่งตัวเลขดังกล่าวมานี้สร้างความภาคภูมิใจของชาวบ้านน้ำแควและเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการหวงแหนป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน จากตัวเลขมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาจะเห็นว่า ชาวชุมชนน้ำแควได้พึงพิงทรัพยากรป่าชุมชนดงสามขาโดยเฉพาะในการเป็นประโยชน์ทางตรงซึ่งป่าชุมชนดงสามขาสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านน้ำแควคิดเป็นมูลค่าสูงโดยเฉลี่ยถึง 17,836.71 บาท/ครัวเรือน/ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 8.43 ของรายได้โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนของชาวบ้านน้ำแคว (รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนชาวบ้านน้ำแคว 211,596 บาท/ครัวเรือน/ปี)

สำหรับแนวทางการเพิ่มการใช้ประโยชน์ เพิ่มรายได้จากป่าชุมชน หรือเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการดำเนินการทดลองปฏิบัติการได้พบว่า สามารถเพิ่มมูลค่าเนื้อไม้ของป่าชุมชนโดยการปลูกป่าทดแทน และการเพิ่มมูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชนโดยการแปรรูปผลผลิตจากป่า เช่น การแปรรูปหน่อไม้ เป็นต้น นอกจากนี้การกำหนดระเบียบการเปิด-ปิด การใช้ประโยชน์จากป่า ตลอดจนการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นหากมีการละเมิดกฎกติกาป่าชุมชน เพื่อเป็นการพักฟื้นฟูสภาพป่าชุมชนให้สามารถมีผลผลิตจากป่าได้มากขึ้นในปีถัดไป และผลการดำเนินงานสร้างความเข้าใจร่วมกันนั้นส่งผลให้การกระทำผิดลดลงได้และป่ามีการฟื้นตัวได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เพื่อการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้อย่างยั่งยืนการวิจัยครั้งนี้ได้นำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการสำรวจป่า และการบวชป่าเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงมูลค่าและคุณค่าป่าชุมชน ตลอดจนปลูกจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้ยั่งยืนในอนาคต โดยพบว่าเยาวชนน้ำแควมีความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเห็นคุณค่าของป่าชุมชนและมีความคิดที่จะร่วมดูแลป่าชุมชนเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตต่อไป และจากผลการบริหารจัดการป่าชุมชนดงสามขา คณะกรรมการป่าชุมชนดงสามขาได้รับเชิญให้เป็นพี่เลี้ยงในการบริหารจัดการป่าห้วยเตือ บ้านห้วยพุก อำเภอทาลิ่ง จังหวัดเลย ซึ่งชาวบ้านห้วยพุกต้องการที่จะบริหารจัดการป่าห้วยเตือในรูปแบบป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนห้วยพุก

โดยสรุป ชุดความรู้ที่เป็นจุดเด่นของงานวิจัยชิ้นนี้คือ การปรับใช้ความรู้เชิงเศรษฐศาสตร์ในเรื่องมูลค่า คุณค่า มาปรับใช้ในการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญและร่วมกันบริหารจัดการป่าชุมชน

4.3.2 ชุดความรู้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ชุมชนนาหอ ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ชุดความรู้เรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนบ้านนาหอ ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญดังนี้

4.3.2.1 การค้นหาความรู้ ในช่วงการค้นหาความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในชุมชน ทั้งที่อยู่กับตัวบุคคลและเอกสาร ได้มีการค้นหาความรู้สำคัญตามกรอบการวิจัย ดังนี้

1) บริบทชุมชน การศึกษาบริบทชุมชน ใช้วิธีสนทนากลุ่ม จัดเวทีระดมความคิด การสัมภาษณ์ การสำรวจนั้นพบว่า ชุมชนนาหอมีบริบท 4 ด้านคือ 1) บริบทด้านสังคม การเมือง การปกครอง ซึ่งพบว่าชุมชนนาหอเป็นชุมชนดั้งเดิมเชื่อว่าบรรพบุรุษได้อพยพมาจากหลวงพระบาง เวียงจันทน์มาตั้งรกรากก่อน พ.ศ. 2035 ดังหลักฐานที่ปรากฏในประวัติวัดศรีภูมิ ชุมชนนาหอเคยเป็นที่ตั้งของหอโสมเจ้าเมืองด่านซ้าย เจ้าเมืองคนสำคัญได้แก่ พระมหาณรงค์ พระแก้วอาสา มีลักษณะทางสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลแบบญาติพี่น้อง มีสายตระกูลเสนานุชเป็นตระกูลหลักของชุมชน นับถือเจ้าพ่อกวนและเจ้าแม่นางเทียมเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมควบคู่กับปราชญ์ท้องถิ่น 2) บริบทด้านเศรษฐกิจ พบว่าผู้คนชุมชนนาหอส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม รายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายผลผลิตในเรือกสวนไร่นา แต่ยังไม่เพียงพอต่อรายจ่ายชุมชนได้ตั้งกลุ่มช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจแต่ก็ถือว่ายังมีน้อย 3) บริบทด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าชุมชนนาหอตั้งอยู่ที่ราบระหว่างภูผาแดดกับภูนาเบี้ย และตั้งอยู่ริมข้างแม่น้ำหมัน ซึ่งเป็นแม่น้ำสำคัญ นอกจากนั้นยังมีป่าสาธารณะริมภูผาแดด และแหล่งน้ำอื่นๆ ได้แก่ ลำน้ำดับ ลำน้ำห้วยม่วง การเกษตร บุ่งใหม่ ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชุมชนในแง่ พืชผักธรรมชาติ ของป่าและสัตว์น้ำ ตลอดจนประโยชน์ต่อวิถีการเกษตรที่สำคัญ และ 4) บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่าชุมชนนาหอยังคงสืบสานประเพณีตามฮีต 12 หากแต่ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมเลี้ยงปี พิธีไหว้ภูผาแดด ประเพณีบุญหลวงเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ ในอำเภอด่านซ้าย และยังคงมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์และไสยศาสตร์ เช่นเดียวกัน

2) ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการศึกษาภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชนสามารถแบ่งภูมิปัญญาเป็น 5 ประเภทคือ (1) ภูมิปัญญาด้านการเกษตร แบ่งเป็นภูมิปัญญาในการทำนา และภูมิปัญญาในการทำไร่ ซึ่งผู้คนในชุมชนได้ผลิตสร้างเครื่องมือการเกษตรที่สำคัญคือพัด เพื่อพัดน้ำหมันเข้าสู่พื้นที่การเกษตร (2) ภูมิปัญญาด้านคหกรรม พบว่า ผู้คนในชุมชนได้สืบสานการประกอบอาหารที่สัมพันธ์กับธรรมชาติที่เป็นภูเขา ป่าไม้ และแม่น้ำ ประกอบกับการคมนาคมที่ห่างไกลจากเมือง ตัวอย่างเช่น ภูมิปัญญาในการทำน้ำผักสะทอน แทนการใช้ปลาร้า ภูมิปัญญาในการทำเมี่ยงคั้น เมี่ยงชิง-เมี่ยงทูน และแจ่วด้า เป็นต้น (3) ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม พบว่าชุมชนนาหอเป็นชุมชนดั้งเดิม มีสถาปัตยกรรมผ่านเจดีย์ โบสถ์ วิหาร บ้านไม้ และกะฎี (กุฎี) โบราณ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ที่จัดเก็บในพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดศรีภูมิซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรมที่สำคัญ (4) ภูมิปัญญาด้านสาธารณสุข พบว่า ผู้คนชุมชนนาหอยังคงสืบทอดภูมิปัญญาด้านสาธารณสุขแบบดั้งเดิม และภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพร ควบคู่กับวิถีการแพทย์แผนใหม่ และ (5) ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม พบว่าในอดีตชุมชนแห่งนี้เคยเป็นสถานศึกษาของผู้คนในอดีตดังปรากฏผ่านวรรณกรรมโบราณจำนวนมากใน

พิพิธภัณฑสถาน และชุมชนยังคงสืบสานวรรณกรรมมุขปาฐะผ่าน คำทวย ฝน ภาชิตต่างๆ ตลอดจนวรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมตำนาน แต่ปราชญ์ท้องถิ่นในด้านนี้ยังเหลือน้อยมาก

3) ด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนาหอ สามารถแบ่งเป็น 3 แหล่ง คือ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาที่อยู่ในบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญในชุมชน และแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ทั้งสามแหล่งดังกล่าวมีสภาพปัญหาโดยวิเคราะห์เป็นรายด้านแยกเป็น ปัญหาด้านบุคคล ปัญหาด้านแหล่งเรียนรู้ ปัญหาด้านการจัดการความรู้ ปัญหาขาดงบประมาณและการสนับสนุน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก

4) ปัญหาของเด็กและเยาวชน สิ่งที่ค้นพบที่สำคัญได้แก่ ปัญหาเรื่องระบบของการศึกษา ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลต่อค่านิยมและวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เยาวชนไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3.2.2 การจัดการและถ่ายทอดความรู้ จากการวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ของชุมชนในอดีตพบว่า การถ่ายทอดความรู้ในอดีต บุตรชายจะถูกสอนให้ฝึกเลี้ยงควาย ไถนาโดยให้มีส่วนร่วม หรือสังเกต จากผู้เป็นพ่อก่อน เมื่อฝึกหลายปี มีความชำนาญ จึงจะปล่อยให้ทำเอง ส่วนลูกสาวก็เน้นการฝึกทำอาหารโดยเริ่มให้มีส่วนร่วมในการทำครัว ต่อมาเกิดความชำนาญแม้จะปล่อยให้ทำ โดยสรุปคือได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านระบบครอบครัวสำหรับการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนในปัจจุบันพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างกับการดูทีวี โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต โรงเรียน และเพื่อน

ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การผสมผสานแบบดั้งเดิม และกำหนดกิจกรรมและแหล่งเรียนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การผสมผสานแบบดั้งเดิม ส่วนการเลือกภูมิปัญญาที่โดดเด่นของชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมนั้น ทีมวิจัยและชุมชนได้เลือก 3 ด้านคือ 1) ภูมิปัญญาด้านอาหาร ด้วยเหตุผลว่า เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน ได้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริโภคจากอาหารท้องถิ่น มารับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด ด้วยเพราะสื่อโฆษณาที่รุดคืบเข้ามาสู่ครอบครัว ความสำคัญของอาหารนอกจากแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นแล้ว อาหารยังแสดงถึงภูมิปัญญาของบรรพชนต่อการปรับตัวกับธรรมชาติ โดยเฉพาะท้องถิ่นอำเภอด่านซ้าย มีภูมิประเทศที่เป็นภูเขา มีต้นสะทอนเกิดขึ้นตามธรรมชาติ จึงมีวัฒนธรรมการทำน้ำผักไว้รับประทานในครัวเรือนแทนน้ำปลานอกจากนั้นอาหารยังสะท้อนสำนึกกลุ่มมาตุภูมิของคนพลัดถิ่น ทีมวิจัยเชื่อว่า หากเด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาด้านอาหาร แม้ว่าจะสืบทอดวัฒนธรรมด้านอาหารจากภายนอกจะไหลบ่าเข้ามาอย่างไร เขาจะไม่ลืม“อาหารท้องถิ่น” ของตน นั้นแสดงให้เห็นว่าอาหารได้ทำหน้าที่สร้างสำนึกต่อท้องถิ่นและไม่รากลึบรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง 2) คือภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ชุมชนนาหอมีภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่โดดเด่น แม้ว่าการแพทย์แผนใหม่จะเข้ามาทดแทนการแพทย์แบบทางเลือกก็ตาม ชุมชนนาหอได้เลือกที่จะผสมผสานความเป็นสมัยใหม่ควบคู่กับสมัยเก่า อีกทั้งยังมีการสืบสานที่เป็นรูปธรรม เหมาะสมอย่างยิ่งที่เด็กและเยาวชนจะได้เรียนรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่ปู่ย่าตายายได้ใช้เพื่อรักษาโรคภัยในอดีตซึ่งจะส่งผลให้เขาเกิดความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษมีความรู้เรื่องการรักษาโรคภัยไข้เจ็บกันมาอย่างไร 3) ภูมิปัญญาด้านด้านศิลปกรรม (การทำทุ่งหรือตุ่ง) ทีมวิจัยเห็นว่าวัฒนธรรมของชุมชนนั้นให้ความสำคัญกับฮีตสิบสองที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งจะมีทุ่งเป็นอุปกรณ์หนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง ชุมชนเห็นว่า หากสอนให้เยาวชนทำทุ่งจะเป็นกุศโลบายของการชวนเยาวชนเข้าวัด และเกิดความซึบซับในศาสนาโดยไม่รู้ตัว

จากการระดมความคิดถึงความสำคัญของภูมิปัญญา วิธีการเรียนรู้ภูมิปัญญา ทีมวิจัย และชุมชนได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผสมผสานแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ได้ 6 กิจกรรม คือ

- 1) โครงการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก เพื่อเผยแพร่ข้อมูลบริบทชุมชนและภูมิปัญญาสำคัญของชุมชนนาหอ
- 2) โครงการเผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลการสืบค้นบริบทชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนาหอ สำหรับเยาวชนและผู้สนใจสื่อออนไลน์
- 3) โครงการทดลองจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของท้องถิ่น สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน
- 3) โครงการกิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย แล้วสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
- 4) โครงการสอนภูมิปัญญาผ่านงานบุญประเพณี เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาจากปราชญ์ท้องถิ่นไปสู่เด็กและเยาวชนในโอกาสงานบุญประเพณี ได้แก่ การให้เยาวชนได้ร่วมเรียนรู้ในขั้นตอนการเตรียมอาหารงานบุญประเพณี การเตรียมและดำเนินพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญพระเวสสันดร การเตรียมทุง (ตุง) เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในงานวันสงกรานต์ และงานบุญหลวง
- 5) โครงการทำวิดิทัศน์วิถีชุมชนคนนาหอ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของผู้คนในชุมชนนาหอ ผ่านสื่อสมัยใหม่ในรูปแบบวิดิทัศน์

4.3.2.3 ผลการจัดการจัดการความรู้ การจัดการความรู้ผ่านกิจกรรมจัดกิจกรรมเชิงทดลองถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ชุมชนได้รับผลตามที่วางเป้าหมายไว้ดังนี้ 1) เด็กและเยาวชนเกิดความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติชุมชน บุคคลสำคัญ สามารถอธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลของชุมชน สามารถเรียนรู้และทำได้จริง เช่น ทำทุง ทำอาหารที่ปรุงด้วยน้ำผักสะทอน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ผ่านบุญประเพณี 2) เยาวชน และผู้คนในชุมชน เกิดความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เด็กและเยาวชนเกิดทักษะชีวิตในการปรับตัวในสังคมสมัยใหม่ 4) เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนนาหอจากรุ่นสู่รุ่น 5) ทีมวิจัยและผู้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ 6) ชุมชนและเยาวชนมีแหล่งเรียนรู้ และมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนั้นผลจากการดำเนินโครงการที่ทีมวิจัยท้องถิ่นฯ ได้จัดพิมพ์หนังสือ “วิถีชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนาหอ อ.ด่านซ้าย จ.เลย” ซึ่งเป็นการนำเสนอองค์ความรู้วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เป็นการบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำไปเผยแพร่และต่อยอดการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ได้ เช่น ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกนำไปสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยที่ 2 “ชุมชนของเรา ชุมชนนาหอ” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนบ้านหนองผือ สำนักงานพื้นที่การประถมศึกษาเลย เขต 3 และนำไปใช้สอนในรายวิชาไทยศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น คติชนวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นอกจากนั้นทีมวิจัยยังได้จัดทำวิดิทัศน์ “ชุดวิถีวัฒนธรรมชุมชนนาหอ” เผยแพร่ในโลกโซเชียลมีเดีย และในเว็บไซต์ในท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้คนในชุมชนภาคภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมของตน และชุมชนนาหอเป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น

4.3.3 ชุดความรู้การสร้างความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านน้อยศิริ ตำบลโคกขมิ้น อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

โครงการวิจัยการสร้างเสริมความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านน้อยศิริ ตำบลโคกขมิ้น อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นโครงการวิจัยเดี่ยวภายใต้ชุดโครงการความร่วมมือที่ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนในระยะที่สอง เนื่องจากทีมวิจัยปรับปรุงข้อเสนอโครงการไม่ทัน

โดยสรุป จุดเด่นของงานวิจัยโครงการวิจัยการสร้างความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษากำนันน้อยศิริ ตำบลโคกขมิ้น อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย คือ

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์ความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญคือ การใช้แผนภาพและแผนผังชุมชนในการช่วยวิเคราะห์แบ่งระดับความมั่นคงของครัวเรือน และให้ชาวบ้านช่วยกันตัดสินใจโดยใช้ฐานข้อมูลที่ทำร่วมกันมา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่การร่วมกันกำหนดกิจกรรมในการทดลองปฏิบัติการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน

4.3.4 ชุดความรู้การอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัย

ในชุดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยชุดนักวิชาการภายใต้โครงการความร่วมมือฯ กิจกรรมการเตรียมความพร้อมนักวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล ได้ออกแบบมาเพื่อให้ทีมวิจัยที่มีทั้งชาวบ้านและนักวิชาการ มีความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความพร้อมในการเก็บข้อมูล และมีการทำงานเป็นทีมร่วมกัน สำหรับชุดกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล ได้สังเคราะห์มาจากการปฏิบัติการจริง สรุปได้ดังตาราง

ชุดกิจกรรมในการเตรียมความพร้อมทีมวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล	
ชุดกิจกรรมนี้ใช้เวลาทั้งหมด 2 วัน กิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย	
1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ทีมวิจัยรู้จักคุ้นเคยกันเกิดความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการทำงานร่วมกันเป็นทีม (60 นาที)	
1.1 กิจกรรมปรบมือ	10 นาที
1.2 กิจกรรมแนะนำตัวทีละคนโดยคนสองและคนถัดไปต้องแนะนำคนแรกก่อนแนะนำตนเอง	20 นาที
1.3 กิจกรรมจับคู่พร้อมเพลงตา หู จมูก ปาก	10 นาที
1.4 กิจกรรมทำความรู้จักกันเป็นคู่ เป็นกลุ่ม	20 นาที
2. กิจกรรมประเมินความต้องการและปรับกำหนดการ (40 นาที)	
2.1 แจกกระดาษระดมความคิดความคาดหวัง	10 นาที
2.2 นำเสนอในกลุ่มใหญ่	15 นาที
2.3 จัดปรับกับวัตถุประสงค์และกำหนดการ	15 นาที
3. กิจกรรมทบทวนกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (60 นาที)	
3.1 ฉายวิดีโอทัศน์แนะนำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	10 นาที
3.2 ทบทวนแนวคิดและความหมายงานวิจัย	20 นาที
3.3 กระบวนการ เทคนิค วิธีการ วิจัยเพื่อท้องถิ่น	30 นาที
4. กิจกรรมการออกแบบเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่น (2 ชั่วโมง 30 นาที)	
4.1 เทคนิคการแตกกรอบประเด็นวิจัย	30 นาที
4.2 ฝึกปฏิบัติการแตกกรอบประเด็นวิจัย	60 นาที
4.3 การกำหนดเครื่องมือในการวิจัย	30 นาที
4.4 การกำหนดแผนปฏิบัติการวิจัย	30 นาที

ตารางที่ 7 : แสดงชุดกิจกรรมในการเตรียมความพร้อมทีมวิจัยก่อนเก็บข้อมูล

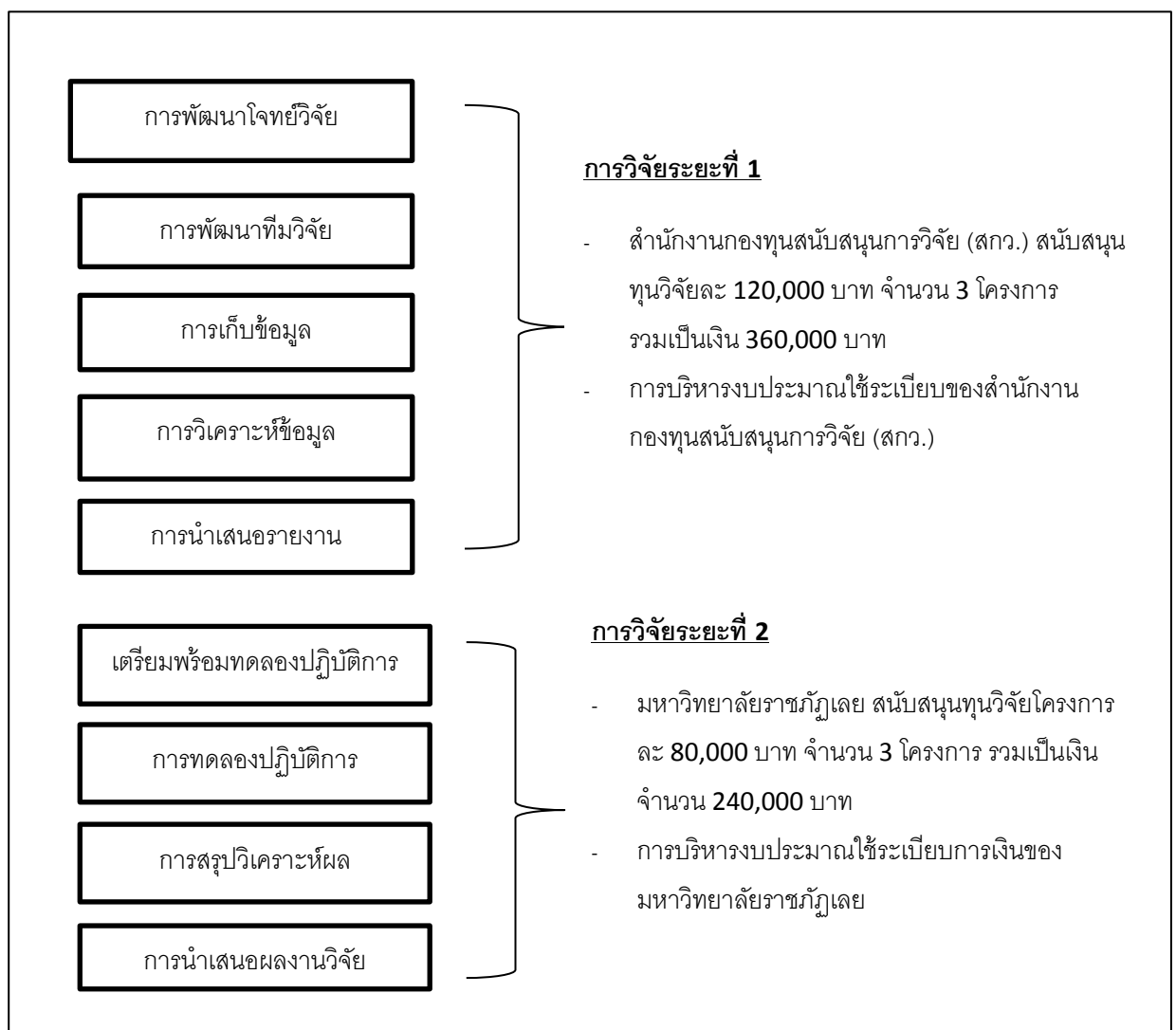
ชุดกิจกรรมในการพัฒนาเตรียมความพร้อมก่อนการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยจำนวน 4 ชุด คือ ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ชุดกิจกรรมประเมินความต้องการและจัดปรับกำหนดการ ชุดกิจกรรมทบทวนกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และชุดกิจกรรมการออกแบบเครื่องมือวิจัย ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดใช้หลักการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าอบรมจะต้องร่วมคิดร่วมทำทุกขั้นตอน

โดยมีงานตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัยของแต่ละพื้นที่เป็นกรอบงานในการฝึกปฏิบัติการ ใช้ระยะเวลาดำเนินการจำนวน 2 วัน กลุ่มเป้าหมายจำนวน 50 คน สำหรับรายละเอียดผลการจัดฝึกอบรมคณะผู้วิจัยนำเสนอไว้ในภาคผนวก

4.4 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4.4.1 รูปแบบการสนับสนุนวิจัยแบบแบ่งส่วนรับผิดชอบ

ในงานวิจัยนี้ได้ออกแบบโครงการความร่วมมือไว้ในรูปแบบการสนับสนุนทุนวิจัยแบบแบ่งส่วนงานรับผิดชอบของหน่วยงานที่ลงนามความร่วมมือ กล่าวคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยย่อยภายใต้โครงการความร่วมมือในระยะที่หนึ่ง คือ ระยะการพัฒนาโจทย์วิจัย การพัฒนาทีม ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดเวทีรายงานความก้าวหน้า สำหรับการวิจัยในระยะที่สอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจะสนับสนุนงบประมาณในการทดลองปฏิบัติการ การสรุปบทเรียน และการจัดเวทีนำเสนอผลงานวิจัย ในส่วนการบริหารจัดการได้มีการจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการเข้ามาบริหารจัดการขับเคลื่อนโครงการ และใช้ระเบียบการใช้งบประมาณของตามที่มาของงบประมาณแต่ละหน่วยงานในแต่ละช่วง

แผนภาพที่ 3 : แสดงรูปแบบความร่วมมือแบบแบ่งส่วนกันรับผิดชอบของหน่วยงาน

ผลการทดลองรูปแบบความร่วมมือในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในสถาบันการศึกษา ได้ข้อค้นพบว่า รูปแบบการแบ่งส่วนงานรับผิดชอบของหน่วยงานที่ลงนามความร่วมมือ ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะเหตุผลดังต่อไปนี้

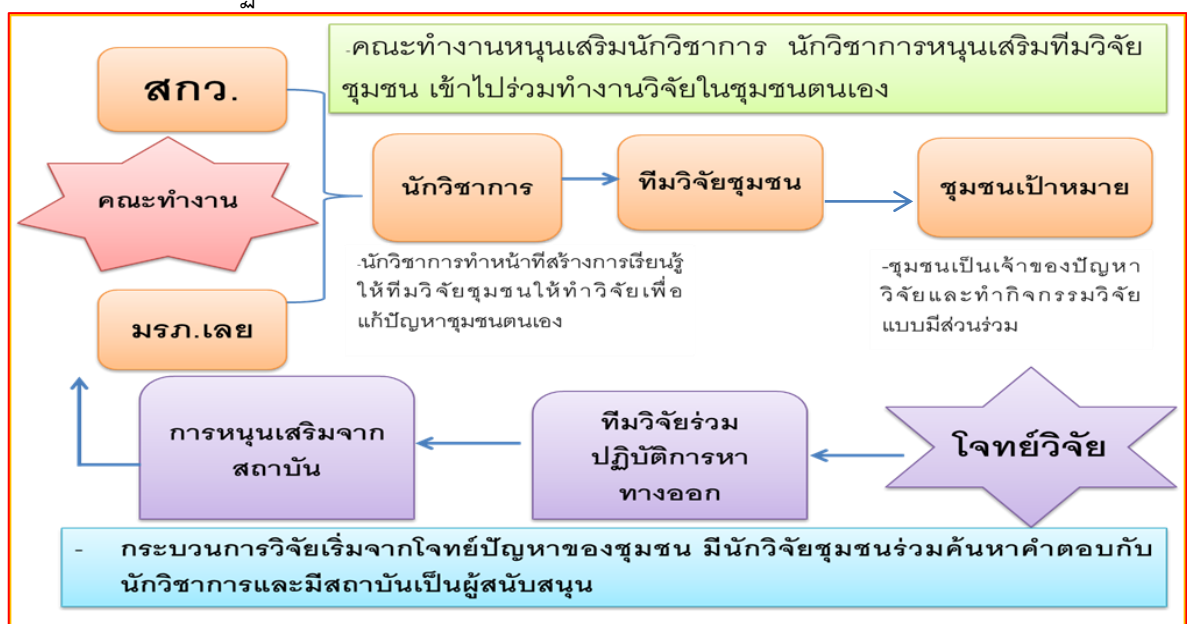
1) การแบ่งการบริหารเป็นสองส่วน ทำให้นักวิจัยเกิดความสับสนและความยุ่งยากในการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยจากการสรุปบทเรียนพบว่า ทีมวิจัยต้องทำงานซ้ำซ้อนในการจัดทำรายงานการเงินและรายงานวิจัยส่งแหล่งทุน นอกจากนี้ระเบียบการเบิกจ่ายและการเก็บหลักฐานการเงินที่แตกต่างกันทำให้ต้องใช้เวลาในการอธิบายทำความเข้าใจกับทีมวิจัยชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น

2) ในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องการให้ชาวบ้านเข้ามาเรียนรู้งานวิจัยและเป็นเจ้าของปัญหาด้วยตนเอง แต่การบริหารงานแบบแบ่งส่วนงบประมาณทำให้กระบวนการทำงานขาดความต่อเนื่อง โดยพบว่า การรอกกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณในระยะที่สองที่ใช้ระยะเวลานานถึงเจ็ดเดือน ทำให้กิจกรรมในพื้นที่หยุดชะงักและเกิดคำถามขึ้นมากมายกับคนทำงานที่เป็นนักวิชาการหัวหน้าโครงการ เมื่อกลับไปทำงานใหม่อีกครั้งต้องใช้เวลาในการกระตุ้น ทบทวน และสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันอีกครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่า โครงการวิจัยการสร้างความมั่นคงของครอบครัวบ้านน้อยศิริไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องในระยะที่สองได้ ด้วยติดขัดเรื่องกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณในระยะที่สอง

3) ในเชิงการบริหารจัดการที่ยึดระเบียบของสถาบันจนไม่มีข้อยกเว้นสำหรับโครงการความร่วมมือ ได้ส่งผลปิดกั้นการเรียนรู้ของนักวิชาการผู้ทำวิจัยและบุคลากรของสถาบันวิจัยเอง โดยจะไม่มีโอกาสได้เรียนรู้การบริหารงานวิจัยแบบอื่นที่หลากหลาย จะได้เรียนรู้เฉพาะในกรอบระเบียบแบบเดิมเท่านั้น

4.4.2 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภายใต้ข้อตกลงในกลไกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้มีการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งอธิบายได้ดังภาพ

แผนภาพที่ 4 : แสดงรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยภายใต้โครงการความร่วมมือ

1) การบริหารจัดการใช้รูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งมีมาจาก 3 ภาคส่วน คือ สถาบันวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ นักวิชาการผู้มีความรู้ประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2) โดยคณะกรรมการจะทำหน้าที่สนับสนุนให้นักวิชาการ เข้าไปทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยกระบวนการสนับสนุนคณะกรรมการจะมีการคิดวางแผน ปฏิบัติการ และสรุปประเมินผลร่วมกันทุกขั้นตอน

3) นักวิชาการที่เป็นนักวิจัยจะมีบทบาทเป็นนักกระบวนการ (Facilitator) ไปสร้างการเรียนรู้กับทีมวิจัยชุมชน เพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยชุมชนลุกขึ้นมาศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของตนเองและหาหนทางจัดการกับปัญหาร่วมกัน

4) ในการวิจัยนี้ ชุมชนจะเป็นเจ้าของปัญหา เป็นผู้กำหนดโจทย์วิจัย กำหนดกิจกรรมวิจัย และกำหนดแนวทางการจัดปัญหา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตามหลักการของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-based Research)

ผลการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยการปฏิบัติการสนับสนุนนักวิชาการในการทำโครงการวิจัยย่อยจำนวน 3 โครงการ ได้ข้อค้นพบสำคัญซึ่งสรุปได้ตามวงจรการบริหารงานวิจัยแบบ PDCA ดังนี้

1) ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการวางแผนจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการดำเนินงานโครงการนี้ พบว่า คณะทำงานได้มีการประชุมวางแผนกันทำงานร่วมกันอย่างเข้มข้นทุกกิจกรรมในระยะเริ่มต้น แต่ในระยะหลัง ๆ พบว่า มีการประชุมกันน้อยลงและตัวแทนจากสถาบันวิจัยและพัฒนามีการเปลี่ยนคนเข้าร่วมประชุมบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ในการวิจัยระยะที่สอง ที่ซึ่งงบประมาณในส่วนมหาวิทยาลัยไม่มีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันเลย เป็นการปรับเปลี่ยนไปใช้ระบบการติดตามงานวิจัยแบบปกติของมหาวิทยาลัยแทน

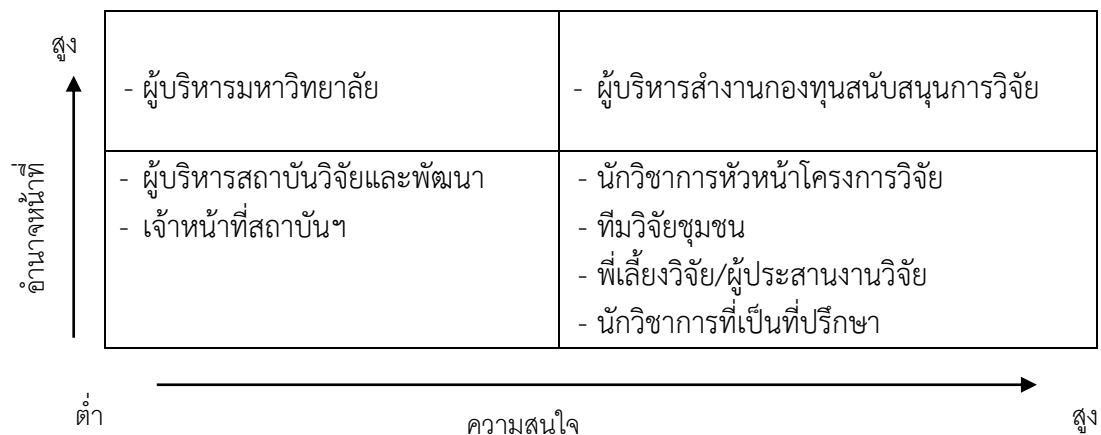
2) ขั้นการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงาน (Do) เป็นการปฏิบัติการสนับสนุนงานวิจัยตามได้วางแผนไว้ร่วมกัน ในขั้นตอนนี้ พบว่า คณะทำงานตัวแทนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาจะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เฉพาะการจัดเวทีวิชาการในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการสนับสนุนงานในพื้นที่วิจัยส่วนใหญ่จะเป็นคณะทำงานที่เป็นนักวิชาการและผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ลงไปสนับสนุนงาน

3) ขั้นการตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนและร่วมกันสรุปบทเรียน ซึ่งส่วนมากจะใช้รูปแบบเวทีประชุมคณะกรรมการในการสรุปบทเรียนและผลการทำกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ คณะทำงานเข้าประชุมไม่พร้อมเพรียงกัน และบางหน่วยงานส่งตัวแทนเข้าประชุมแทนทำให้ขาดความเข้าใจและขาดความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกัน

4) ขั้นการปรับปรุงแก้ไข (Action) คือ เป็นการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา ซึ่งในโครงการวิจัยนี้ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากการสรุปบทเรียนกิจกรรม และนำผลจากบทเรียนไปปรับปรุงในการทำกิจกรรมขั้นต่อไป ซึ่งพบอุปสรรคว่า ในการดำเนินงานระยะที่สอง ติดเงื่อนไขระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณของมหาวิทยาลัยและใช้ระเบียบการบริหารปกติของสถาบันวิจัยในการบริหารงานจึงส่งผลให้การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการจึงถูกปรับลดบทบาทไปปริยาย

4.4.3 การวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบ

4.4.3.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stack holders) ในโครงการรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สามารถวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานได้ดังแผนภาพ

แผนภูมิภาพที่ 5 : แสดงเมตริกซ์วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในโครงการ

จากแผนภาพเมตริกซ์ด้านบนอธิบายได้ว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่สูงและมีความสนใจสูงจะส่งผลทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จสูง ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้มีอำนาจหน้าที่ต่ำและมีความสนใจในจนต่ำไปด้วยงานก็จะมีโอกาสล้มเหลวได้มากเช่นกัน ซึ่งในโครงการนี้จะเห็นว่า ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สูงและมีความสนใจสูงในการจัดทำโครงการร่วมมือ คือ ผู้บริหารสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งในขณะนั้นมึนโยบายในการจัดทำโครงการความร่วมมือเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในหน่วยงานและสถาบันการศึกษาที่มีแนวคิดและแนวทางคล้ายกัน จึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความสนใจสูงและมีอำนาจหน้าที่สูง สำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีอำนาจสูงแต่ให้ความสนใจกับโครงการความร่วมมือน้อย จึงไม่มีการปฏิบัติการที่กระตือรือร้นให้งานบรรลุเป้าหมาย ในส่วนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาซึ่งได้รับมาอบหมายจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยในโครงการนี้ถือได้ว่าเป็นการทำตามนโยบายปกติและให้ความสำคัญกับโครงการความร่วมมือไม่มากนัก ดังจะเห็นจากการเข้าร่วมจัดกิจกรรม สนับสนุนโครงการวิจัยภายใต้โครงการร่วมมือจึงไม่มีความแตกต่างจากโครงการปกติมากนัก สำหรับกลุ่มสุดท้าย คือ นักวิชาการหัวหน้าโครงการวิจัย ทีมวิจัยชุมชน ผู้ประสานงานศูนย์วิจัย และนักวิชาการด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กลุ่มนี้เป็นกลุ่มสนใจที่อยากทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความตั้งใจและความสนใจงานสูงแต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการขับเคลื่อนงานภายใต้โครงการความร่วมมือจึงทำให้งานวิจัยขับเคลื่อนไปไม่ได้เต็มที่มากนัก

4.5 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโครงการ

จากการดำเนินงานชุดโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในช่วงระยะแรกของโครงการได้เกิดผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในโครงการดังต่อไปนี้

4.5.1 สถาบันและหน่วยสนับสนุนการวิจัย

คำว่า “สถาบัน” ในที่นี้หมายถึง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และ “หน่วยสนับสนุนการวิจัย” หมายถึง สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ภายหลังเกิดโครงการความร่วมมือพบว่ามีมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยและพัฒนาให้ความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น นอกจากการสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยในระยะที่สองตามโครงการแล้ว ทางมหาวิทยาลัยยังอำนวยความสะดวกทั้งสถานที่จัดประชุม วัสดุอุปกรณ์ และรถยนต์ในการเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญๆ เช่น การสนับสนุนรถตู้ในการเดินทางเข้าร่วมนำเสนอผลการวิจัยที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาเห็นความสำคัญและให้บุคลากรมาร่วมเรียนรู้กับคณะทำงานเป็นระยะๆ ซึ่งถือว่าเป็นแนวโน้มที่ดีในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย

4.5.2 นักวิชาการผู้เข้าร่วมโครงการ

ในการดำเนินโครงการชุดนี้กำหนดให้นักวิชาการเข้ามาทำงานกันเป็นทีม ซึ่งทั้ง 3 โครงการจะมีนักวิชาการมาร่วมเรียนรู้จำนวน 10 คน ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่านักวิชาการที่เป็นหัวหน้าทีมจะมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในหลายด้าน ทั้งแนวคิด วิธีการทำงานในการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่มีการปรับบทบาทมาเป็นผู้จัดกระบวนการที่รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนแทนการทำงานที่ยึดอาจารย์เป็นศูนย์กลาง สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ นักวิชาการชุดนี้เน้นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนทั้งในและนอกงานวิจัย เป็นการสร้างความไว้วางใจกันก่อนที่จะทำงานร่วมกัน ทำให้การทำงานวิจัยดำเนินไปอย่างเป็นทีมที่กลมกลืนได้ นอกจากนี้ยังพบว่า นักวิชาการชุดนี้เป็นนักบูรณาการคือ มีการบูรณาการงานหลายๆอย่างกับงานวิจัย ทั้งงานบริการวิชาการและการเรียนการสอน เช่น การนำโครงการบริการวิชาการเข้าไปในพื้นที่วิจัย การนำนักศึกษาลงไปปฏิบัติการงานเรียนในรายวิชาที่สอนในพื้นที่วิจัย เป็นต้น ในส่วนนักวิชาการที่มาร่วมเป็นทีมจะเข้ามาเรียนรู้เป็นครั้งคราวไม่สม่ำเสมอ จึงยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากนัก

4.5.3 นักศึกษา

ในโครงการวิจัยชุดนี้พบว่านักศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในโครงการและเข้าร่วมเรียนรู้ใน 3 รูปแบบคือ การเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย การเข้าร่วมเป็นกิจกรรม และการช่วยในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเข้ามาเป็นทีมวิจัย จะพบในโครงการแนวทางการสร้างความมั่นคงของครอบครัวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านน้อยศิริ พบว่า อาจารย์หัวหน้าโครงการได้นำนักศึกษาเอกพัฒนาชุมชนเข้ามาเป็นทีมวิจัยจำนวน 5 คน ผลที่เกิดขึ้นพบว่า นักศึกษาได้ร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนไปพร้อมๆ กับชุมชน จากการประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพบว่า มีความเข้าใจงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม สามารถปฏิบัติการสร้างเครื่องมือ เก็บข้อมูล และนำเสนอข้อมูลร่วมกับทีมวิจัยชุมชนได้ เกิดความมั่นใจในการทำงานวิจัยนำไปปรับใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ได้

2) การเข้าร่วมเป็นรายกิจกรรม จะพบในโครงการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านนาหอ อำเภอด่านซ้าย โดยอาจารย์พยุพพร นนทวิศรุต หัวหน้าโครงการได้บูรณาการวิชาการเรียนกับงานโครงการวิจัยเข้าด้วยกันทำให้เด็กได้มาเรียนรู้กับชุมชน เช่น ให้นักศึกษาเอกภาษาไทยเข้ามาศึกษารวบรวมนิทานพื้นบ้านและจัดเวทีถ่ายทอดนิทานกับเด็กในพื้นที่วิจัย ทำให้นักศึกษา ได้เรียนรู้กับทีมวิจัย เป็นต้น ผลการเปลี่ยนแปลงพบว่านักศึกษามีเข้าใจวิธีการทำงานร่วมกับชุมชนเพิ่มมากขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับชุมชน

3) การเข้ามาร่วมเก็บข้อมูล เป็นการเข้ามาช่วยทีมวิจัยชาวบ้านในการเก็บข้อมูลตามความถนัดของวิชาที่เรียนของนักศึกษา จะพบในโครงการแนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนบ้านน้ำแคม อำเภอท่าลี่ ซึ่งอาจารย์อนุชา วิสัยแก้วและทีม ได้นำนักศึกษาศาขาสีงแวดล้อมเข้ามาร่วมเก็บข้อมูลสภาพภาพป่าและข้อมูลแบบสอบถาม เป็นต้น ถือว่าเป็นการบูรณาการพื้นที่เป็นวิจัยเป็นห้องเรียนสำหรับนักศึกษาสิ่งแวดล้อมในการประเมินสภาพป่าชุมชน ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในวิชาเรียนและการทำงานกับชุมชน

4.5.3 ทีมวิจัยและชุมชนวิจัย

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ทีมวิจัยชุมชนได้มีการเรียนรู้กระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นทั้งแนวคิด กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน และการร่วมลงมือปฏิบัติการ ผลการเปลี่ยนแปลงที่พบ คือ ทีมวิจัยชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และอยากร่วมกันหาแนวทางพัฒนาท้องถิ่นตนเอง เช่น 1) ชุมชนบ้านนาหอ มีการประชุมอย่างต่อเนื่องในการคิดงานต่อยอดที่มากกว่าการวิจัย ทั้งการฝึกอ่านใบลาน การปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงการกล้าแลกเปลี่ยนต่อรองกับคณะวิจัยอื่น ๆ ที่จะเข้าไปในชุมชนโดยให้เงื่อนไขว่าชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมด้วย 2) ชุมชนน้ำแคม ได้ร่วมกันหาแนวทางในการบริหารจัดการป่า โดยร่วมกันออกเงินค่าน้ำมันรถไปศึกษาดูงาน นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการป่า พัฒนาวิธีการทำงานของชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น 3) ชุมชนบ้านน้อยศิริ เป็นชุมชนที่มีเวลาน้อยในการทำกิจกรรมเพราะมีอาชีพรับจ้างเป็นหลัก แต่ก็ได้เข้าร่วมทำข้อมูลร่วมกันตั้งแต่เก้าโมงเช้าจนถึงสี่ทุ่มโดยไม่เหน็ดเหนื่อย เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แสดงถึงความตกผลึกในเรื่องความคิดที่อยากร่วมกันหาทางออกให้กับชุมชนท้องถิ่นตนเองของทีมวิจัยชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

โครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research) ที่ประยุกต์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาปรับใช้ในการดำเนินงาน ผลการวิจัยมีบทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอในการดำเนินงานในระยะต่อไปดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักจำนวน 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) เพื่อศึกษากระบวนการหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 3) เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับชุดโครงการย่อย ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 4) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในด้านวิธีการดำเนินการวิจัย โครงการนี้เป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action research) มาใช้ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทีมพี่เลี้ยง ทีมที่ปรึกษา นักวิชาการหัวหน้าทีมวิจัย และทีมวิจัยชุมชนให้มากที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่ การร่วมคิดออกแบบโครงการ การร่วมวางแผนกิจกรรมร่วมปฏิบัติการ ร่วมเรียนรู้และร่วมสรุปบทเรียน เครื่องมือสำคัญที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกกิจกรรม และประเด็นการสรุปบทเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อตอบโจทย์ตามกรอบวัตถุประสงค์และมีการนำเสนอเป็นการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษารายงานโดยสรุป พบว่า

5.1.1 ระบบกลไกที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ต้องพัฒนามาจากความเข้าใจเป้าหมายร่วมกันและความต้องการที่แท้จริงของผู้จัดทำข้อตกลงทั้งสองฝ่าย จากการศึกษาพบว่า กลไกที่เหมาะสมควรมี 2 ระดับ คือ 1) กลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผ่านการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) กลไกคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนมหาวิทยาลัย สกว. และนักวิชาการผู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

5.1.2 การหนุนเสริมศักยภาพนักวิชาการในการทำงานวิจัย ซึ่งเป็นการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากผลการศึกษาพบว่า มีกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันอยู่ 2 ระยะคือ

5.1.2.1 การหนุนเสริมนักวิชาการในโครงการระยะที่ 1 เป็นการบริหารงานภายใต้งบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีกิจกรรมสำคัญดังนี้

1) การค้นหานักวิชาการเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย (1) การประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผน (2) การประชาสัมพันธ์ผ่านระบบสื่อมหาวิทยาลัยและการทาบทามเป็นรายบุคคล (3) การประชุมทำความเข้าใจแนวคิดและเงื่อนไขงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับกลุ่มผู้สนใจ

2) การเสริมศักยภาพในการพัฒนาโจทย์วิจัย ประกอบด้วย (1) ประชุมผู้สนใจเพื่อเลือกประเด็นและพื้นที่วิจัย (2) นักวิชาการลงสำรวจพื้นที่และประเด็นวิจัย (3) สนับสนุนการประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ (4) สนับสนุนการเขียนข้อเสนอโครงการ (5) สนับสนุนการจัดเวทีพิจารณากลั่นกรองโครงการ

3) การเสริมศักยภาพนักวิชาการช่วงการดำเนินงานวิจัย จากผลการศึกษา พบว่ามีกระบวนการเสริมศักยภาพนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัยดังนี้ (1) การประชุมทำความเข้าใจสัญญาโครงการ (2) การประชุมเปิดตัวโครงการ (3) การฝึกอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัยในการเก็บข้อมูล (4) การประชุมประจำเดือนติดตามงานนักวิจัย (5) การจัดเวทีสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูล (6) การติดตามสนับสนุนงานในพื้นที่วิจัย (7) การสนับสนุนการเขียนรายงานความก้าวหน้า (8) การสนับสนุนการนำเสนอผลงานวิจัย

5.1.2.2 การหนุนเสริมนักวิชาการในโครงการระยะที่ 2 เป็นการทดลองบริหารงานภายใต้งบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย มีความไม่เหมาะสมกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะกระบวนการเสนอของบประมาณมีหลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลานาน ส่งผลให้งานวิจัยในพื้นที่ไม่มีความต่อเนื่อง และระเบียบการอนุมัติให้ทำกิจกรรมก่อนเพียง 50% ไม่เพียงพอกับการทำกิจกรรมของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม ที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมาใช้ได้ส่งผลให้การทำงานในรูปแบบคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการต้องปิดตัวลงและไม่เกิดการเรียนรู้ในการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

5.1.3 ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากชุดโครงการสรุปได้ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ชุดความรู้แนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน จุดเด่นที่พบคือ การปรับใช้ความรู้เชิงเศรษฐศาสตร์ในเรื่องมูลค่า มาปรับใช้ในการวิจัยกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าและร่วมกันบริหารจัดการป่าชุมชน 2) ชุดความรู้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนนาหอ จุดเด่นของชุดความรู้ชุดนี้ คือ กระบวนการค้นหาความรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งความรู้บริบทชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถานการณ์เด็กและเยาวชน การจัดการและถ่ายทอดความรู้ผ่านปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตรท้องถิ่น การสอนภูมิปัญญาผ่านบุญประเพณีและการจัดทำสื่อเผยแพร่ 3) ชุดความรู้การสร้าง ความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จุดเด่นของชุดความรู้คือการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์ความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญ คือ การใช้แผนภาพและแผนผังชุมชนในการช่วยวิเคราะห์แบ่งระดับความมั่นคงของครัวเรือน และให้ชาวบ้านช่วยกันตัดสินใจโดยใช้ฐานข้อมูลที่ทำร่วมกันมา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่การร่วมกันกำหนดกิจกรรมในการทดลองปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชน 4) ชุดความรู้การอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัย เป็นชุดกิจกรรมในการพัฒนาเตรียม

ความพร้อมนักวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยจำนวน 4 ชุด คือ ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ชุดกิจกรรมประเมินความต้องการและจัดปรับกำหนดการ ชุดกิจกรรมทบทวนกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และชุดกิจกรรมการออกแบบเครื่องมือวิจัย ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดใช้หลักการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าอบรมจะต้องร่วมคิดร่วมทำทุกขั้นตอนโดยมีงานตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัยตนเองเป็นกรอบงานในการฝึกปฏิบัติการ ใช้ระยะเวลาดำเนินการจำนวน 2 วัน กลุ่มเป้าหมายจำนวน 50 คน

5.2 การอภิปรายผล

จากผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับตัวอย่างบันทึกความร่วมมือในการทำวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งมีหลายรูปแบบความร่วมมือ คือ

1) รูปแบบความร่วมมือกันในการสนับสนุนการทำวิจัยในสถาบันการศึกษา โดยมีข้อตกลงในการใช้ทรัพยากรบุคคล ความรู้และงบประมาณจากทั้งสองฝ่าย โดยมีการใช้งบประมาณจากทั้งสองส่วนเท่า ๆ กัน เช่น บันทึกความร่วมมือในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2) รูปแบบความร่วมมือในการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในหน่วยงาน ที่มีข้อตกลงในการสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยในอัตราส่วน 30:70 ดังตัวอย่างความร่วมมือของ ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนบทราชบุรี กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

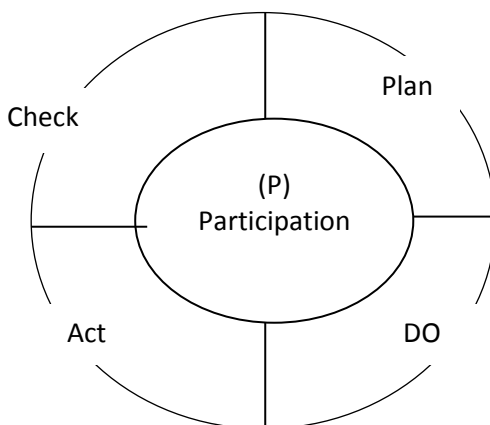
3) รูปแบบความร่วมมือที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงบประมาณ 100% เพื่อให้เกิดงานวิจัยในประเด็นเฉพาะ เช่น บันทึกข้อตกลงระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับ สถาบันการทองเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I)

4) รูปแบบความร่วมมือที่สนับสนุนงานวิชาการ เป็นความร่วมมือกันในการพัฒนางานวิจัยและงานวิชาการในสถาบันการศึกษาโดยไม่ได้กล่าวถึงงบประมาณแต่เป็นการสนับสนุนทางวิชาการ เช่น บันทึกความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจะพบว่า รูปแบบความร่วมมือในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จะมีความแตกต่างในเรื่อง การจัดการทุนในการสนับสนุนการวิจัย โดยมีการแบ่งการสนับสนุนอย่างชัดเจนตามระยะการวิจัยและมีการใช้งบประมาณและระเบียบบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงาน ผลการศึกษาดังกล่าว ได้สะท้อนปัญหาในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้โครงการความร่วมมือในรูปแบบการแบ่งส่วนงานและการใช้ระเบียบการจัดการที่แตกต่างกันนั้น มีความไม่เหมาะสมกับการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มีเป้าหมายสำคัญ คือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ การทำงานจึงต้องการความต่อเนื่องและระเบียบที่ยืดหยุ่น

5.2.2 ตามวงจรการบริหารงาน PDCA (Deming in Mycoted, 2004 อ้างถึงในสมศักดิ์สินธุระเวชญ์, 2542 : 45) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) P = Plan คือการวางแผนจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเราได้กำหนดขึ้น 2) D = Do คือการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียน

ไว้อย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง 3) C = Check คือ การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ของแผนงานว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใดบ้าง 4) A = Action คือ การปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มีปัญหาใด ๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เมื่อนำมาอภิปรายผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามวงจร PDCA สามารถทำได้ดีในระยะที่ 1 ที่มีการทำงานร่วมกันของคณะทำงานซึ่งกระบวนการทำงานเป็นไปตามวงจรดังนี้ 1) ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการวางแผนจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการดำเนินงานโครงการนี้ พบว่า คณะทำงานได้มีการประชุมวางแผนการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นทุกกิจกรรมในระยะเริ่มต้น 2) ขั้นการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงาน (Do) เป็นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงานวิจัยตามได้วางแผนไว้ร่วมกัน 3) ขั้นการตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนและสรุปบทเรียนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่วนมากจะใช้รูปแบบเวทีประชุมคณะทำงานในการสรุปบทเรียนและผลการทำกิจกรรม 4) ขั้นการปรับปรุงแก้ไข (Action) คือ เป็นการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา ซึ่งในโครงการวิจัยนี้ ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากการสรุปบทเรียนกิจกรรมและนำผลจากบทเรียนไปปรับปรุงในการทำกิจกรรมขั้นต่อไป จากการดำเนินงานตามวงจรจะเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยองค์ความรู้ที่ค้นพบ คือ การเพิ่มการมีส่วนร่วม (Participatory) เข้าไปในตรงการวงจร PDCA จะเกิดกระบวนการบริหารงานแบบ PPDCA ขึ้นมา ดังแผนภาพ

แผนภูมิภาพที่ 6 : แสดงวงจรการบริหารงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม PPDCA

5.3 บทเรียนและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีปัญหาอุปสรรคในการทำงานที่เป็นบทเรียนและข้อเสนอสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ความเข้าใจและความต้องการของผู้บริหารสถาบันเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำโครงการความร่วมมือ เพราะจากการดำเนินงานโครงการชุดนี้ พบว่า คณะผู้บริหารสถาบันการศึกษาที่ทำโครงการความร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ยังไม่มีความเข้าใจแนวคิดการวิจัยเพื่อ

ท้องถิ่นอย่างเพียงพอ แม้จะมีกิจกรรมร่วมกันหลายครั้ง แต่กระบวนการนี้ยังเห็นว่าการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นงานวิจัยที่ไม่แตกต่างจากงานอื่นทั่วไป จึงยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำโครงการความร่วมมือที่เป็นโครงการพิเศษในการพัฒนางานในรูปแบบใหม่ร่วมกัน ดังนั้นในการจัดทำโครงการความร่วมมือในครั้งต่อไป ควรมีการวิเคราะห์ความต้องการและความเข้าใจของผู้ร่วมจัดทำความร่วมมืออย่างชัดเจน และให้หน่วยงานผู้จะทำความร่วมมือแสดงความสนใจและความต้องการที่แท้จริงออกมาก่อน

2) ในกระบวนการลงนามความร่วมมือ พบว่า ในขั้นตอนการลงนามความร่วมมือไม่มีการจัดพิธีกรรมและแถลงข่าวให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างเป็นทางการ เป็นเพียงการจัดทำหนังสือเวียนกันลงนามแต่ละหน่วยงานเท่านั้น ในการดำเนินการในลักษณะนี้จะส่งผลต่อความศักดิ์สิทธิ์ของการลงนามความร่วมมือ ส่งผลให้การปฏิบัติการตามข้อตกลงที่ลงนามร่วมกันไม่เต็มที่มากนัก ในการจัดทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการทำวิจัยร่วมกันในครั้งต่อไปเสนอว่า ควรมีการจัดพิธีกรรมลงนามอย่างเป็นทางการและมีการแถลงข่าวต่อสื่อท้องถิ่นหรือสื่อในมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นสักขีพยานในการตกลงร่วมมือกัน จะส่งผลต่อการทำงานให้มีความสะดวกและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) รูปแบบการบริหารจัดการงบประมาณ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการจัดทำโครงการความร่วมมือ จากการทดลองปฏิบัติการแบ่งการบริหารจัดการงบประมาณตามระเบียบของแต่ละหน่วยงาน พบว่า เป็นอุปสรรคต่อการทำงานมากกว่าการหนุนเสริมการทำวิจัยในโครงการความร่วมมือ โดยเฉพาะระเบียบการบริหารงานวิจัยแบบปกติในหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัยไม่มีความเหมาะสมกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้น โครงการความร่วมมือในการสนับสนุนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ควรมีการใช้ระเบียบการบริหารจัดการงบประมาณแบบสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเท่านั้น เพราะมีความชัดเจนและยืดหยุ่นในการบริหารงาน รวมทั้งมีความสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพราะได้ผ่านการทดลองปฏิบัติมามากกว่า 20 ปี

4) การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ เป็นหัวใจของการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในสถาบันการศึกษา จุดประสงค์หลักของการจัดตั้งคณะทำงานภายใต้โครงการความร่วมมือ นอกจากการร่วมกันขับเคลื่อนโครงการแล้วยังมีจุดประสงค์เพื่อสร้างการเรียนรู้การบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัยด้วย ดังนั้นการจัดตั้งกลไกคณะทำงานควรแยกออกมาจากกลไกการบริหารวิจัยปกติของมหาวิทยาลัย และมีคณะบุคคลที่มีประสบการณ์ มีความสนใจงานเพื่อท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงาน และควรมีกำหนดใช้ระเบียบการบริหารงานวิจัยที่คล่องตัวและยืดหยุ่นมีความสอดคล้องกับการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากที่สุด จึงจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักวิชาการเข้ามาร่วมทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

บรรณานุกรม

- กชกร ชินะวงศ์. (2547). **งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สื่อความหมายผ่านฐานคิดและประสบการณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่ : วนิดา เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพฯ : สมาคมทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- _____. (2552). **คุณลักษณะ และวิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. (2553). **การบริหารจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมด้วยนวัตกรรมการวิจัย**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- จังหวัดเลย.[อินเทอร์เน็ต]< <http://www.loei.go.th/New%20web%20Loei/loei-intro1.html>>**
(2553, 20 กันยายน)
- จรัส สุวรรณมาลา. (2545). **ระบบวิจัยโลกกับระบบวิจัยไทย**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- จินานาตย์ ไกรนารถและคณะ. (2549). **การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยและข้อเสนอโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาข้าวหอมมะลิ จังหวัดร้อยเอ็ด**. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ชัชจรีญา ไบลี และคณะ. (2552). **การพัฒนานวัตกรรมระบบบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย**. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ปิยะวัติ บุญ-หลง. (2543). **การวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. รายงานการประชุมการวิจัยเพื่อท้องถิ่นครั้งที่ 1. วันที่ 25-26 เมษายน 2543. ณ. โรงแรมเชียงใหม่ฮोटล จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. (2546). **ระบบการวิจัยของประเทศ ระบบสมองของประเทศ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประเวศ วะสี. (2552). **กระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศไทยท้องถิ่นเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ : บริษัททีคิวพีจำกัด.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2542). **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคาแหง.
- ภาสกร บัวศรี (2553). **รูปแบบการขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการในภาคอีสานตอนเหนือ**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2554). **ความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ**. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.wiruch.com/articles%20for%20>. (10 มีนาคม 2554).
- เสนห์ จามริก (2543). **ฐานคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ก้าวอย่างหนึ่งสู่กระบวนการพัฒนาท้องถิ่น**. รายงานการประชุมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่ 1. วันที่ 25-26 เมษายน 2543. ณ. โรงแรมเชียงใหม่ฮอตล จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่.

- สุภางค์ จันทวานิช (2536). “วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ” ใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพ
เพื่องาน พัฒนา. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวารี ศรีปุณณะ และคณะ (2546). การวิจัยและพัฒนากิจการงานวิจัยของสถาบันราชภัฏเลย
เพื่อการ พัฒนากิจการชุมชน (ระยะที่1). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุวรรณ บัวพันธ์. (2554). กระบวนการสนับสนุนของพี่เลี้ยงโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีคุณภาพใน
ภาคอีสาน. ดุษฎีนิพนธ์, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. [อินเทอร์เน็ต] < <http://www.lru.ac.th/html/index.php>>
(2553, 20 สิงหาคม)
- สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.[อินเทอร์เน็ต]
<<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139> > (2553, 30 กันยายน)
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค
เดชอุดมด้วยกิจกรรมเรียนรู้เชิงบูรณาการ. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- อนันท์ กาญจนพันธุ์. (2545). การวิจัยภาคประชาชน : การวิจัยเพื่อการปลดปล่อย. เชียงใหม่ :
Node กป.อพช. อีสาน. สกว. สำนักงานภาค.

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างบันทึกสรุปกิจกรรม

รายละเอียดเงื่อนไขการขึ้นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนวัตวิชาการเลย ปี 2555

เนื่องจากในปีงบประมาณ 2555 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีนโยบายการสร้างความร่วมมือ(MOU)กับหน่วยงาน สถาบัน ในการสร้างความร่วมมือพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการวิจัย ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงทุกขั้นตอน จากบทเรียนการทำงาน 2 ปี ในการร่วมงานกับ นักวิชาการมหาวิทยาลัย ค้นพบว่า มีข้อจำกัดสำคัญในการทำงานคือ นักวิชาการมีเวลาในการทำวิจัยน้อย ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนมากนัก และมองว่างานวิจัยเป็นแค่แหล่งทุน ไม่มองผลในการแก้ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นในปี 2555 จึงได้มีการกำหนดรายละเอียดการขึ้นโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดังมีรายละเอียดดังนี้

ทำไมต้องมีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	● สังคมไทยมีการใช้ความรู้เพื่อพัฒนาน้อย ● งานวิจัยทั่วไปนำมาใช้ประโยชน์น้อย (ขึ้นหิ้ง) หรือ ส่วนมากรับใช้ภาคส่วนธุรกิจ ● ชุมชนท้องถิ่นเข้าไม่ถึงงานวิจัย เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล และรอคอยความหวัง ซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์โดยตรง ● กระแสการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของโลก (Globalization) ชุมชน/ท้องถิ่น/คนเล็กคนน้อยปรับตัวไม่ทัน และเป็นผู้ได้รับผลกระทบรุนแรงโดยไม่รู้ตัว
เปรียบเทียบลำดับความสำคัญของเป้าหมายวิจัย	● งานวิจัยแบบ CBR 1) พัฒนานักวิจัย (ชาวบ้าน) 2) นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้จริง 3) ได้ความรู้ใหม่ทางวิชาการ ● งานวิจัยแบบวิชาการ 1) แสวงหาความรู้ใหม่ทางวิชาการ 2) มีข้อเสนอที่แก้ไขปัญหาได้ 3) พัฒนาตัวนักวิจัย (ซึ่งไม่เน้นมากนักเพราะเป็นคนมีความรู้อยู่แล้ว)
โจทย์วิจัย CBR	● เป็นปัญหาความต้องการของชุมชน หรือ เป็นประเด็นที่สนใจร่วมกันระหว่างคนในกับคนนอก ● เป็นเรื่องที่ไม่ซ้ำกับงานวิจัยที่ทำไปแล้ว หรือถ้าเรื่องเดียวกันต้องมีแง่มุมที่แตกต่าง ● ต้องพัฒนาโจทย์ร่วมกับชุมชน และให้ชุมชนตัดสินใจร่วมว่าอยากทำเรื่องนี้
ทีมวิจัยนักวิชาการ (คนนอก)	● เป็นนักวิชาการที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ● มีเวลาทำงานกับชุมชนสม่ำเสมอ (งานสอนไม่มาก งานวิจัยไม่เยอะ งานบริหารไม่มี) ● มีความรับผิดชอบสูง รับฟังความคิดเห็นคนอื่น ● ทำงานกันเป็นทีมอย่างน้อยต้องมี 2 คน ขึ้นไป ● มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้กับโครงการอื่นๆทุกครั้ง ● พร้อมที่ลดบทบาทจากผู้รู้ ผู้ให้ ฝ่ายเดียว มาเป็นผู้ฟังและจัดกระบวนการเติมเต็มความรู้ส่วนที่ขาดให้ทีมชุมชนอย่างเหมาะสม

ทีมวิจัยชุมชน	● ต้องมีคนในชุมชน เช่น ผู้นำหรือ ผู้เกี่ยวข้องหลัก เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ● อาจเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักๆเข้าร่วมเป็นทีมด้วย เช่น ตัวแทนหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น ● ทีมวิจัยชุมชนมีจำนวนเท่าใดก็ได้แต่ต้องมีอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 7 คน ที่เข้าใจสามารถอธิบายกระบวนการวิจัยได้ หลังผ่านงานวิจัยแล้ว
มีการบูรณาการกับการเรียนการสอน	● มีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย ● มีการออกแบบงานวิจัยเพื่อสร้างการเรียนรู้กับนักศึกษา ทีมวิจัยชุมชน เช่น ใช้พื้นที่วิจัยเป็นห้องเรียนภาคสนาม ● มีนอ้่องค์ความรู้มาปรับใช้ในการเรียนการสอน
ทุนวิจัยและการบริหารจัดการทุนวิจัย	● สกว. /มหาวิทยาลัย สนับสนุนทุนวิจัย จำนวน 200,000 บาท ต่อโครงการ ● งบประมาณจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เป็นงบกิจกรรม 70% งบค่าตอบแทน 30% ● ในค่าตอบแทน 30% ต้องมีการตกลงเรื่องการบริหารร่วมกันกับทีมวิจัยชาวบ้าน ● ทีมวิจัยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณทุกขั้นตอน (คิดตัดสินใจ ทำ) ● การเปิดบัญชีโครงการเป็นการเปิดบัญชีร่วมและต้องมีทีมชุมชนร่วมเปิดบัญชี 2 คน ● การเบิกจ่ายเงินทุกครั้งต้องมีการประชุมทีม เพื่อวางแผนกิจกรรมร่วมกันก่อน ● มีทีมวิจัยชุมชนเป็นผู้ร่วมทำบัญชีและหลักฐานการเงิน ● งบค่าตอบแทนสามารถปรับเป็นงบกิจกรรมได้ แต่งบค่ากิจกรรมไม่สามารถปรับเป็นค่าตอบแทนได้ ● งบประมาณใช้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ได้ แต่ ไม่สามารถซื้อครุภัณฑ์ได้ ● ค่าเดินทางจ่ายได้ไม่เกิน 6 บาท ต่อกิโลเมตร ● มีการส่งเอกสารการเงินให้พี่เลี้ยง สกว. ทุกๆ 2 เดือน
หลักการบริหารกิจกรรม	● การออกแบบกิจกรรมวิจัย ทีมต้องมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ● มีการลงชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ● ต้องมีการทำบันทึกสรุปกิจกรรมทุกครั้งพร้อมภาพถ่าย ● ต้องมีการสรุปบทเรียนการทำกิจกรรมของทีมบ่อยๆ ● หัวหน้าทีม(นักวิชาการ) ทำหน้าที่หลักในการเป็นผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ทีม ● ทีมที่ปรึกษาจะสนับสนุนในการออกแบบกิจกรรม ผ่านเวทีการประชุมเรียนรู้ประจำเดือน

กิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโครงการ	● หัวหน้าทีมเข้าร่วมเวทีนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในเวทีพิจารณากลับกรองโครงการ ● ทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมการเงิน 1 ครั้ง ● ทีมวิจัยเข้าร่วมการฝึกอบรมการเตรียมความพร้อมในการเก็บข้อมูลวิจัย 1 ครั้ง ● ทีมวิจัยเข้าร่วมเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้า 1 ครั้ง ● ทีมวิจัยร่วมกิจกรรมเวทีนำเสนอผลงานวิจัย 1 ครั้ง ● หัวหน้าทีมและทีมวิจัยเข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยในเวทีของเครือข่ายวิจัย เพื่อท้องถิ่นชุดวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ● ทีมต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพงานวิจัยอื่นๆ ที่ศูนย์ประสานงานสถาบันวิจัยและเครือข่ายจัดขึ้น ● หัวหน้าทีมเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมติดตามงานทุกครั้ง (8ครั้ง/ปี)
ระยะเวลาโครงการ	● โครงการมีระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี ตั้งแต่เริ่มสัญญาโครงการ

CBR = Community Based Research (วิจัยเพื่อท้องถิ่น)

ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลสนาม

แบบบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการวิจัย

วัน/เดือน/ปี..30..../มีนาคม..../2555....เวลา.09.00-15.30.....

สถานที่.โรงเรียนบ้านหนองผือ อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย.....

1. ชื่อกิจกรรม...พัฒนาจิตวิญญาณที่ 3 ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน..

2. วัตถุประสงค์กิจกรรม

เพื่อสอบถามความเห็นของคนในชุมชนว่ามีปัญหาอะไรในพื้นที่และต้องการแก้ไขในจุดใดบ้าง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

3. ผู้เข้าร่วม

จำนวน 30 คน ประกอบด้วย .ผู้ประสานงานวิจัยชุดนักวิชาการเลย ที่ปรึกษาโครงการ นักปราชญ์ในชุมชน ผู้นำในชุมชน หัวหน้าโครงการ พระ ชาวบ้านในชุมชน

4. สรุปเนื้อหากิจกรรมโดยย่อ

ขั้นตอนแรกหัวหน้าโครงการแนะนำตัวและความเป็นมาในการมาทำโครงการวิจัยพร้อมทั้งอธิบายเหตุผลในการเลือกพื้นที่หลังจากนั้นผู้อำนวยการโรงเรียนแนะนำความเป็นมาของบ้านหนองผือ และผู้นำชุมชนทั้ง 9 หมู่บ้านและได้มีการเปิดเวทีทัศน์เกี่ยวกับโครงการวิจัยยะบ้านหนองบัว หลังจากนั้นมีการซักถามเกี่ยวกับปัญหาในหมู่บ้านและบริบทของหมู่บ้านโดยบ้านนาหมื่นทั้งหมด 63 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 263 คน มีศูนย์วัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่วัดศรีภูมิปัญหาที่พบคือ คนภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินในหมู่บ้านและคนในพื้นที่อพยพออกไปข้างนอกมากขึ้นต้องไปเป็นแรงงานรับจ้างในทางด้านเครือข่ายได้มีการช่วยเหลือกันและมีการพูดคุยกันบางในบางครั้งแต่กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นผู้ตามกันมากกว่าผู้นำ แต่ก็มีข้อสังเกตที่ว่าเด็กในหมู่บ้านไม่ค่อยรู้จักภาษาในใบลาดมากสักเท่าไรส่วนมากจะอยู่แค่ในวงแคบๆคือคนที่สามารถอ่านอักษรจากใบลาดได้และอยู่ที่พิพิธภัณฑ์จึงอยากให้มีการสืบทอดเพื่อการอนุรักษ์ไม่ให้เป็น ยารักษาโรค ประวัติต่างๆที่อยู่ในใบลาด นิทานชาดก คาถาต่างๆ รวมถึงการทราบลักษณะตัวอักษรที่แบบไหนเป็น อักษรธรรม หรือว่า เป็น อักษรไทน้อย โดยการร่วมมือกันภายในชุมชนและนักปราชญ์ในชุมชน และผู้นำชุมชน โดยชื่อโครงการได้มีการตั้งไว้คร่าวๆ ว่าโครงการวิจัยสืบค้นสานต่อภูมิปัญญาจากใบลาดเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน บ้านนาหมื่น

5. ข้อสังเกตที่สำคัญ

- 1) การเดินทางอาจใช้เวลาเนื่องจากเป็นเส้นทางขึ้นเขา
- 2) ผู้นำมีความเข้มแข็งและสามัคคีกันมากในชุมชน
- 3) มีการนำเสนอปัญหาที่ชัดเจนพร้อมทั้งให้คำอธิบายที่แน่ชัดและมีการเจาะจงปัญหาว่าต้องการอะไร
- 4) พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชนที่วัดศรีภูมิยังไม่ค่อยมีใครรู้และยังเก็บใบลาดที่ไม่เป็นสัดส่วน

ลงชื่อ. นางสาวเอมมิกา ศรีกังวานใจ .ผู้บันทึก

แบบบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการวิจัย

วัน/เดือน/ปี..25..../.เมษายน..../2555....เวลา.09.00-15.30

สถานที่.โรงเรียนบ้านกุดลั่นน้อยศิริ บ้านน้อยศิริ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย.....

1. ชื่อกิจกรรม...พัฒนาโจทย์รุ่นที่ 3 ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน..

2. วัตถุประสงค์กิจกรรม

1) .เพื่อค้นหาปัญหาความต้องการของชุมชนว่ามีปัญหาอะไรในพื้นที่และต้องการแก้ไขในจุดใดบ้าง

2) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และพัฒนาโจทย์วิจัย

3. ผู้เข้าร่วม

ผู้เข้าร่วมจำนวน .50..คน ประกอบด้วย .ผู้ประสานงานวิจัยชุดนักวิชาการเลย ที่ปรึกษาโครงการ ผู้นำในชุมชน หัวหน้าโครงการ อสม. นักพัฒนาชุมชน อบต. ชาวบ้านในชุมชน.

4. สรุปเนื้อหากิจกรรมโดยย่อ

มีการแนะนำหน่วยงานของทาง สกว. พร้อมแนวทางในการทำงานวิจัยและมีการเปรียบเทียบงานวิจัยแบบนักวิชาการกับแบบวิจัยโดยชาวบ้านในชุมชนที่จะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง บ้านน้อยศิริส่วนมากคนที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเป็นคนที่ยอพยพมาจากที่อื่นเป็นส่วนใหญ่และเข้ามาจับจองพื้นที่ในการสร้างบ้านเรือนและพื้นที่ทำการเกษตร โดยมีทั้งหมด 987 คน 225 ครัวเรือน และกลุ่มในหมู่บ้านแบ่งออกเป็น3กลุ่ม คือ กลุ่มที่ยากจนไม่มีที่ทำกินหาเลี้ยงโดยการรับจ้างไปเป็นรายวัน กลุ่มที่พึ่งตนเอง และกลุ่มปานกลาง เคยมีกลุ่มกองทุนในหมู่บ้านแต่ก็เลิกไปเนื่องจากรายได้ไม่เท่ากับการรับจ้างและปัญหาที่พบในหมู่บ้าน คือความยากจน การศึกษาที่ขาดโอกาสและมีการออกกลางคัน หนี้สินที่มีทั้งในระบบและนอกระบบ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นที่ได้ขาดหายไป

5. ข้อสังเกตที่สำคัญ

1) มีการเสนอปัญหาของชุมชนที่หลากหลายแต่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าจะเล่นไปทางไหนเพื่อครอบคลุมปัญหาทั้งหมด

2) มีความอยากรที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชน

3) ได้รับแรงสนับสนุนทั้งจากผู้นำในท้องถิ่นและหน่วยงานจากรัฐ

ลงชื่อ. นางสาวเอมมิกา ศรีกังวานใจ .ผู้บันทึก

สรุปข้อเสนอแนะในเวทีพิจารณากลับกรองโครงการชุมชนวิชาการเลย

13 มิถุนายน 2555

ณ ห้อง 137 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

โครงการ	ประเด็น	ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
1. โครงการ บ้านนาหอ	การแลกเปลี่ยน ทั่วไป	- เป็นพื้นที่ที่น่าสนใจมาก มีศักยภาพหลายอย่างที่น่าจะทำวิจัย ทั้งวัดแก้วอาสา ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา พิพิธภัณฑสถานและมิ่งงานวิจัยเดิม ซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญของชุมชน - แต่ไม่เข้าใจว่าทำไมจึงเลือกเฉพาะเรื่องโบราณ และที่เขียนมาไม่มีข้อมูลเชื่อมโยงว่าเรื่องโบราณกับปัญหาของชุมชน - ควรเป็นงานที่คิดต่อจากงานเดิมที่ อ.ศรีสักร ทำไว้ ซึ่งขบเขาเพราะอะไร จะนำไปจัดการปัญหาชุมชนอย่างไร เพื่อสร้างคุณค่าใหม่ - ควรมีการระบุปัญหาชุมชนที่ชัด และเน้นเกี่ยวกับประเด็นที่จะทำ
	ชื่อโครงการ	-ให้ไปหารือกับชุมชนอีกครั้งสนใจอยากทำเรื่องอะไรกันแน่โดยมีประเด็นให้เลือก 3 ทาง 1. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน 2. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนพิพิธภัณฑสถานแบบมีชีวิต 3. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้กับเด็กและเยาวชน บ้านนาหอ
	หลักการและ เหตุผล	- ถ้ามีการเลือกด้านใดด้านหนึ่งต้องมีการระบุบทบาทพื้นที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย - ควรมีการระบุปัญหาให้ชัด เช่นเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชน ต้องระบุสถานการณ์ปัญหาเยาวชนคืออะไร ทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร เป็นต้น - ดูแล้วโครงการเป็นการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยเดิม ควรมีการระบุงานเก่าที่ทำมีอะไรบ้าง เกิดการพัฒนาต่อเนื่องอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้างที่ยังเป็นปัญหา
	คำถามวิจัย	- เมื่อเลือกเรื่องได้แล้ว ให้เขียนให้ลัดกับเรื่อง
	วัตถุประสงค์	- เขียนให้ลัด หรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
	แนวคิดทฤษฎี	- ที่ทำมาดีแล้ว ...แต่ถ้าเลือกเรื่องการจัดการเรียนรู้ ควร Review เรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วย

โครงการ	ประเด็น	ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
2. โครงการบ้าน น้อยคีรี	แลกเปลี่ยน ทั่วไป	- “ความมั่นคง” โจทย์มันกว้าง - Unit of analysis คืออะไร - ปัญหาไม่มั่นคงคืออะไร จะทำกับคนกลุ่มไหน - การเพิ่มศักยภาพกรรมการอาจจะไม่ช่วยแก้ปัญหาได้ทั้งหมด - สิ่งที่ยากที่สนใจคือ พัฒนาศักยภาพกรรมการกับการจัดการปัญหาความไม่มั่นคง - ที่ประชุมเห็นว่าถ้าเลือกตัวเล่นให้แคบคงจะทำให้งานง่ายขึ้น
	ชื่อโครงการ	- เสนอเป็นเรื่อง “การสร้างความมั่นคงของครอบครัวและชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน”
	หลักการและ เหตุผล	- เพิ่มข้อมูลพื้นที่ ที่ระบุปัญหาของเรื่องที่ชัดเจน ที่จะต้องนำมาสู่การทำโครงการนี้ - เพื่อให้เห็นความสำคัญควรเน้นว่าถ้าไม่ทำจะเกิดอะไรและถ้าทำจะเกิดอะไร
	คำถามวิจัย	- ปรับให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง - มีคำถามหลักที่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง - อาจมีคำถามรอง เพื่อขยายว่าอยากค้นหอะไรในรายละเอียด
	วัตถุประสงค์	- เขียนให้สอดคล้องกับคำถามวิจัย และลำดับสิ่งที่จะทำ โดยข้อสุดท้ายต้องสอดคล้องกับชื่อเรื่อง
	อื่นๆ	- ควรมีการนิยาม “ความมั่นคง” ให้ชัด โดยชุมชน - ควรมีการกำหนดตัวชี้วัด ความมั่นคง - เครื่องมือการศึกษาควรมีหลากหลาย
3. โครงการ นา ข้าว	แลกเปลี่ยน ทั่วไป	- เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านวัฒนธรรม ทั้งวัด/วัฒนธรรม/ประเพณี/วิถีชีวิต/การเกษตร/หัตถกรรม - การท่องเที่ยวแนวนี้ไม่ควรเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลักควรมุ่งการสร้างคุณค่าให้ด้านวัฒนธรรมให้คนตระหนักเป็นหลัก - การทำงานควรขับเคลื่อน กับอบต.กับชุมชนไปพร้อมๆกัน เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงาน - ควรมีการศึกษาศักยภาพชุมชนในแต่ละมิติที่เป็นจุดเด่นด้านวัฒนธรรม รวมถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาว่ามีเท่าไร เป็นประเภทไหน สนใจอะไร - ควรมีการประเมินผลการท่องเที่ยว - ถ้ามีการไปดูงานการจัดการท่องเที่ยวแนวนี้จะเห็นแนวทางการทำงานชัดเจนขึ้น

โครงการ	ประเด็น	ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
	ชื่อโครงการ	- ปรับเป็น “การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลนาข้าวและชุมชน”
	หลักการและเหตุผล	- เขียนอธิบายข้อมูลพื้นที่น้อย ควรอธิบายให้มากเพื่อให้เห็นความสำคัญของการวิจัย - ควรเติมเรื่องยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องการท่องเที่ยว/บทบาทหน้าที่ อบต. ในเรื่องการท่องเที่ยว - เพิ่มข้อมูลบริบทพื้นที่ ที่เป็นฐานศักยภาพการท่องเที่ยว เช่น 1) คน 2) ภูมิปัญญา 3) สิ่งแวดล้อมการบริการสาธารณะ/ การเข้าถึง/ สิ่งดึงดูดด้านวัฒนธรรมในเบื้องต้นที่เป็นจุดเด่น - สถานการณ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีมากน้อยแค่ไหน และศักยภาพอื่นๆที่จะสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเช่น ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น - เพิ่มข้อมูลรูปแบบการจัดการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา (ข้อดี/ปัญหา/ข้อจำกัดที่พบ) - บทบาท อบต. ชุมชน และหน่วยงานในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา - ประมวลสรุปเพื่อให้เห็นความสำคัญในเรื่องที่จะทำ
	คำถามวิจัย	- ปรับให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง - มีคำถามหลักที่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง - อาจมีคำถามรอง เพื่อขยายว่าอยากค้นหาอะไรเพิ่ม
	วัตถุประสงค์	- เขียนให้สอดคล้องกับคำถามวิจัย และลำดับสิ่งที่จะทำ โดยข้อสุดท้ายต้องสอดคล้องกับชื่อเรื่อง เช่น 1. ศึกษาบริบทหรือภูมิวัฒนธรรม ที่เป็นทุนการในการจัดการท่องเที่ยว 2. ศึกษาบทบาทของ อบต. และชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา 3. เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ
	แนวคิดทฤษฎี	- ควรมีการสรุปในตอนท้ายว่าจะนำไปใช้อย่างไรในงานวิจัยนี้ - นำกรอบแนวคิดมาใส่ต่อจากเรื่องนี้ - ควรทำเพิ่มเรื่อง การบริหารจัดการ บทบาท อบต. และศึกษา งานวิจัยในแนวเดียวกัน
	ทีมวิจัย	- ควรเพิ่มเติมรายละเอียดทีมวิจัย ชื่อ ที่อยู่ ประวัติ เลขบัตรประชาชน - ควรเพิ่มเติมทีมวิจัยชุมชนให้ครอบคลุมกลไกที่จะขับเคลื่อนโครงการ เช่น ตัวแทน อบต. โรงเรียน ชุมชน สภาวัฒนธรรม วัด และผู้นำทั้งที่เป็นทางการไม่ทางการที่มีบทบาทในเรื่องนี้

โครงการ	ประเด็น	ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
4. โครงการ น้ำแคม	แลกเปลี่ยน ทั่วไป	- จะทำเรื่องเศรษฐศาสตร์ให้ชาวบ้านเข้าใจได้อย่างไร และเข้าใจบนฐานการใช้ประโยชน์ได้จริงด้วย - ควรมีการมองเรื่องคุณค่า ด้วยไม่ใช่มูลค่าเพียงด้านเดียว - น่าจะเป็นเศรษฐกิจครัวเรือนมากกว่าชุมชน - ต้องอธิบายให้ได้ว่าการใช้ประโยชน์จากป่าจะส่งผลต่อเศรษฐกิจครัวเรือนอย่างไร ดังนั้นมีข้อมูลเรื่องความสำคัญของป่ากับคนบ้านนี้มาอธิบายในหลักการและเหตุผล ให้เห็นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ
	ชื่อโครงการ	- ปรับเป็น “แนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน บ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย”
	หลักการ และเหตุผล	- เขียนอธิบายข้อมูลพื้นที่น้อย ควรอธิบายให้มากเพื่อให้เห็นความสำคัญของการวิจัย - ควรเพิ่มข้อมูลชุมชน ทั้งเรื่อง ความเป็นมา ที่ตั้ง อาณาเขต จำนวน ครัวเรือน ประชากร การทำมาหากิน รายได้โดยเฉลี่ย การพึ่งพาป่า และทรัพยากรธรรมชาติ สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ - ควรเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนสามขา ที่ตั้ง ขนาด ประวัติความเป็นมา สภาพ การใช้ประโยชน์(อดีต/ปัจจุบัน) การบริหารจัดการ คณะกรรมการ ความสัมพันธ์ป่ากับคน สภาพปัญหา - เขียนให้สรุปให้เห็นความสำคัญความสัมพันธ์เรื่องปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนกับป่า การทำเรื่องนี้จะส่งผลอย่างไร (รายละเอียดข้อมูลบริบทในเล่มวิจัยของนักศึกษา ติดต่อขอได้ที่ อ.สุทิน และคุณสุทิน)
	คำถามวิจัย	- ปรับให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง - มีคำถามหลักที่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง - อาจมีคำถามรอง เพื่อขยายว่าอยากค้นหาอะไรเพิ่ม
	วัตถุประสงค์	● เขียนให้สอดคล้องกับคำถามวิจัย และลำดับสิ่งที่จะทำ โดยข้อสุดท้ายต้องสอดคล้องกับชื่อเรื่อง เช่น ● เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจครัวเรือนบ้านน้ำแคม ● เพื่อศึกษาความเป็นมา การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์ป่าสามขาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ● ประเมินสภาพเศรษฐกิจครัวเรือนบ้านน้ำแคม และประเมินมูลค่า/คุณค่าการใช้ประโยชน์จากป่าสามขา ● ศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน บ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

	แนวคิด ทฤษฎี	- ควรมีการสรุปในตอนท้ายว่าจะนำไปใช้อย่างไรในงานวิจัยนี้ - นำกรอบแนวคิดมาใส่ต่อจากเรื่องนี้
	ทีมวิจัย	- ควรเพิ่มเติมรายละเอียดทีมวิจัย ชื่อ ที่อยู่ ประวัติ เลขบัตรประชาชน - ควรเพิ่มเติมทีมวิจัยชุมชนให้ครอบคลุมกลไกที่จะขับเคลื่อน

บันทึกสรุปการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

“การเตรียมความพร้อมนักวิจัยในการศึกษารวบรวมข้อมูล”

วันที่ 21-22 ตุลาคม 2555 ณ ห้องเรียน 20205 ชั้น 2 ตึก 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยและระดมความคิด

ช่วงเริ่มแรกในการอบรมมีกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยให้กับวิจัยชุมชนทั้งสามกลุ่มได้คลายเครียดกันโดยมีกิจกรรมตอบคำถามตามลักษณะจำนวนขาของสัตว์นั้นๆ เช่น เป็ด มีสองขา ก็ตอบสองครั้ง เป็นต้น และกิจกรรมร้องเพลงสวัสดีโดยให้ทีมวิจัยออกมาเป็นวงกลมแล้วให้หันหน้าจับคู่กันแล้วร้องเพลงสวัสดีและแนะนำชื่อตัวเองจากนั้นก็ได้มีการแนะนำชื่ออีกครั้งเนื่องจากยังไม่รู้จักกันหมดทุกคนการแนะนำรอบนี้เป็นคำแนะนำโดยใช้ภาษาในประเทศอาเซียน เช่น จีนจ้าว ภาษาทักทายของประเทศเวียดนาม เมื่อการแนะนำตัวเสร็จก็ได้มีการระดมความคิดที่จะได้รับในการฝึกอบรมในครั้งนี้โดยในชาวบ้านเขียนใส่กระดาษและสรุปออกมาได้ดังนี้ คือคาดหวังจะได้รับความรู้เพื่อนำไปปรับใช้กับการทำงานโครงการวิจัย พร้อมเข้าใจถึงแก่นแท้ของงานวิจัย รวมถึงเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ข้อสุดท้ายคือการได้เพื่อนเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมปรับทัศนคติผู้เข้าอบรม

พอมีการระดมความคิดแล้วก็ได้มีการมองรูปภาพที่มีลักษณะเป็นวงกลมโดยวิธีการให้ชาวบ้านมองรูปภาพแล้วเห็นอะไรให้พูดออกมา ซึ่งมุมมองการมองแตกต่างกันออกเช่นบางคนมองเป็นแผ่นซีดี โดนต์ แผ่นเสียง เลขสูตร จาน ไข่เปิด วงกลม วงรี วงโคจรของจักรวาล ภาพรวมเพื่อนรวมแผน ซึ่งภาพนี้แสดงถึง ว่าทำไมภาพเดียวกันจึงเห็นไม่เหมือนกัน และบางครั้งความเห็นไม่เหมือนกัน ต่างคนต่างคิด อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ทัศนคติแตกต่างกัน นั่นก็คือ มีประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม ความรู้ ต่างเพศต่างวัย เหตุการณ์เดียวอาจมองต่างกันได้เสมอ และที่ผ่านมาไม่เคยเหตุผลว่าทำไมถึงมองต่างและการตัดสินใจบางอย่างอาจจะไม่ถูกต้องเสมอ ดังนั้นการทำงานเป็นทีม เป็นกลุ่ม ทุกคนมีความคิดที่จะแตกต่างกันออกไปได้และต้องมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและการที่ทุกคนกล้าพูดกล้าคิดไม่ต้องกลัวว่าจะผิดแต่นั้นคือผลสำเร็จของงานวิจัยนั่นเอง

ความสำคัญของการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น

วิทยากรเริ่มต้นด้วยการเปิดเพลงแรงงานข้าวเหนียวของ ต่าย อรทัย จากนั้นฉายหนังสั้นเรื่องของยายสุม พร้อมทั้งฉายภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นสังคมปัจจุบันพร้อมตั้งคำถามให้ผู้เข้าประชุมได้แลกเปลี่ยนกัน โดยมีข้อสรุปคือ โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นยุคการสื่อสารไร้พรมแดนที่มีสื่อดาวเทียม วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ทำให้คนทุกมุมโลกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วกลุ่มคนที่ปรับตัวได้อย่างภาคธุรกิจก็จะได้ประโยชน์จากสถานการณ์นี้ แต่สำหรับคนยากจนชาวบ้านซึ่งปรับตัวช้าก็จะตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ ทำให้เกิดเหตุการณ์ปัญหาต่างๆมากมายในปัจจุบันและจะเกิดขึ้นเพิ่มเรื่อยๆถ้าหากคนเราปรับตัวและความคิดไม่ทันก็จะทำให้ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นเหมือนกับเพลงที่ว่า ทำไมคนเลี้ยงไหมถึงไม่มีเสื้อผ้าใส่ ทำไมคนปลูกข้าวถึงไม่มีข้าวตอกกิน นี่คือการปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของสังคมไทยที่เห็นเงินเป็นตัวสำคัญมากกว่าคุณภาพชีวิตของตนเองและยังมีเหตุการณ์อีกมากมายไม่ว่าจะเป็น ทำไมยังพัฒนาคนยากจนยิ่งมากขึ้น ทำไมยังพัฒนาการศึกษาเด็กยังมีปัญหา ทำไมไม่มีหมอมีโรงพยาบาลมากเท่าไรก็ไม่เพียงพอ ทำไมยังจับปัญหาอาชญากรรมยิ่งมานั้นคือเหตุผลที่ทำให้เราต้องร่วมกันพัฒนาเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือใน

การรวมคนให้หันหน้าเข้าหากันร่วมกันคิดร่วมกันคุยเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนตนเองเหมือนกับการจุดเทียนขึ้นมาสักเล่มดีกว่าไปตำทอความมืด หมายถึงการเป็นแบบอย่างที่สามารถปรับตัวให้อยู่ได้และเท่าทันกับเหตุการณ์เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเราเองให้ดีขึ้น

ความสำคัญของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือ CBR เป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ โดยมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้อย่างเป็นเหตุ เป็นผล ดังนั้น จุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ก็คือ เน้นที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้าน ได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง ให้งานวิจัย มีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน และเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริง ในชุมชน

ขั้นตอนหรือเส้นทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ในด้านขั้นตอนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเริ่มจากการพัฒนาโจทย์ในชุมชนโดยการวิเคราะห์ชุมชนออกมาว่ามีปัญหาอะไรที่อยากแก้ไขโดยคนในชุมชนร่วมกันคิดแสดงความคิดเห็นว่าตรงไหนเป็นปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริงเมื่อพบปัญหาที่เจอแล้วจากนั้นก็เข้าสู่ระบบการเตรียมการคือการหาคนในชุมชนมาสร้างเป็นทีมนักสำรวจสักประมาณ 10—15 คน ในการเป็นแกนนำในชุมชนและแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดรวมถึงความสมัครใจที่จะเข้าร่วมมาเป็นทีมวิจัยพร้อมระดมความคิดในการตั้งโจทย์วิจัยให้คนในทีมเข้าใจและชาวบ้านในชุมชนรับทราบว่าการที่จะทำอะไรในชุมชนและเพื่อประโยชน์ชุมชนอย่างแท้จริงเมื่อมีการเตรียมทีมก็ต้องมีการหาเครื่องมือในการเก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็น แบบสำรวจแบบสอบถามหรือแม้กระทั่งแบบสังเกตการณ์ เมื่อเราได้เครื่องมือแล้วก็ลงมือเก็บข้อมูลชุมชนโดยจะแยกได้ออกเป็นสองส่วนคือในส่วนที่เป็นข้อมูลบริบทชุมชน และในส่วนที่เป็นประเด็นปัญหาวิจัยในการเก็บข้อมูลชุมชนต้องครอบคลุมทุกด้านที่เป็นส่วนประกอบกันที่ทำให้เกิดชุมชนนี้ขึ้นมา เช่น อาณาเขตที่ตั้ง จำนวนประชากร เป็นต้น ในการเก็บข้อมูลนั้นถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเพณีไม่จำเป็นต้องเก็บตามช่วงเวลาขอประเพณีนั้นแต่อาจจะเก็บบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวงานวิจัยก็พอเมื่อได้มีการทดลองเก็บข้อมูลแล้วก็ต้องนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยให้ชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบว่าถูกต้องหรือไม่ และอาจจะเชิญที่

ปรึกษาโครงการหรือแม้แต่พี่เลี้ยงโครงการก็จะลงมาช่วยในการเพิ่มข้อมูลอีกด้านเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำก่อนที่จะลงมือปฏิบัติในชุมชนจริงๆ ในการปฏิบัติงานทุกครั้งต้องมีการบันทึกข้อมูลและสรุปผลทุกครั้งเพื่อง่ายแก่การติดตามงานในพื้นที่ชุมชนเมื่อได้ลงปฏิบัติเก็บข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้นก็นำมาสรุปวิเคราะห์ผลว่าสิ่งที่ได้นั้นตอบโจทย์มากน้อยแต่นั้นไม่ใช่หัวใจหลักทั้งหมดแต่การทำงานวิจัยแบบท้องถิ่นจะเน้นกระบวนการทำงานที่สามารถเปลี่ยนแปลงคนในชุมชนให้กล้าคิด กล้าแสดงออกมาขึ้น เมื่อมีการวิเคราะห์แล้วต่อจากนั้นต้องนำเสนอผลผ่าน “เวที” (การประชุมเสวนา ถกเถียง) เพื่อให้คนในชุมชน ได้มีส่วนร่วม ทั้งกลุ่มชาวบ้าน ครู โรงเรียน สมาชิก อบต. ข้าราชการหรือกลุ่มคนอื่นๆ ที่จะเข้ามาร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัยเพื่อเป็นการขยายผลต่อยอดไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

เป้าหมาย/ความสำเร็จที่อยากเห็นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ความสำเร็จที่อยากเห็นเมื่อได้ลงมือทำแล้วคือชุมชนได้รับการแก้ไขไปในแนวทางที่ดีขึ้นและตอบสนองความต้องการจากชาวบ้านในชุมชนอย่างแท้จริงไม่ใช่ตอบสนองจากคนนอกพื้นที่ในส่วนของทีมวิจัยเองก็ได้รับผลในด้านเปลี่ยนแปลงในเชิงผู้นำมากขึ้นมีทักษะในด้านความคิดและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนด้วยกันเมื่อเราได้ลงมือปฏิบัติสิ่งที่อยากเห็นอีกด้านหนึ่งคือการได้ฝึกเขียนเอกสารเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลต่อไปหรืออาจเป็นพื้นที่ต้นแบบให้ที่อื่นมาศึกษาเป็นแนวทางต่อไป

ในด้านคุณสมบัตินักวิจัยแบบชาวบ้านต้องเป็นนักสังเกตการณ์ มีความคิด ความรู้ในด้านที่เราถนัดและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่รู้มากกว่าที่เรารู้ มีการวางแผนก่อนการลงมือปฏิบัติหาคำตอบ และมีการจดบันทึกทุกครั้งเมื่อมีข้อสงสัยและเมื่อหาคำตอบได้รวมถึงการจัดเวทีเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้มาเผยแพร่แก่คนในชุมชนเพื่อระดมความคิดต่อไป

ปัจจัยที่อาจจะทำงานวิจัยล้มเหลว

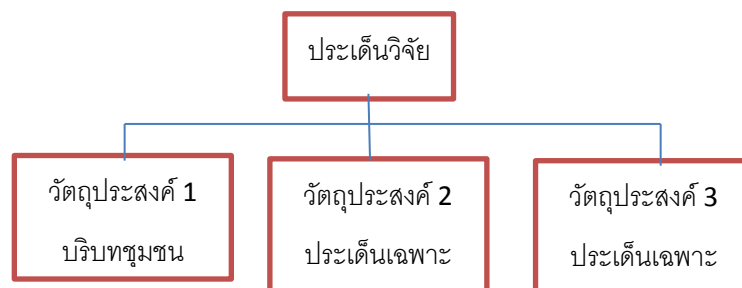
วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมอบรมระดมความคิดเห็น “ผีสามตัวที่จะทำให้งานวิจัยล้มเหลวมีอะไรบ้าง” ในการทำงานวิจัยย่อมมีผีที่จะทำให้งานวิจัยไม่สำเร็จ(สิ่งที่ไม่ดีที่แสดงออกมาในทีมที่จะทำให้เกิดความล้มเหลวหรือเป็นจุดอ่อนที่ทำให้การทำงานวิจัยไม่ประสบผลสำเร็จ)ในกิจกรรมนี้ชาวบ้านช่วยกันเขียนออกมาโดยมีข้อสรุปของผีล้มเหลวดังนี้ **ผีขี้เกียจ**(ไม่ขยัน) มักง่าย ขี้ลืม เห็นแก่ตัว ไม่เอาถ่าน(ไม่ทำอะไรเลยสักอย่าง) การพนัน สุรา แล้วแต่มีง ยาบ้า ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่กล้าพูด ไม่สามัคคี ไม่เข้าเพื่อนเอาใจตัวเองเป็นใหญ่ ท้อแท้ ขี้อาย ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ไม่เสียสละเพื่อส่วนร่วม กลัวคนอื่นได้ดี ไม่รู้ หลงในอำนาจ ไม่มีเหตุผล ไม่ให้ข้อมูลความเป็นจริง พูดมากไม่มีสาระ ขี้โรค คัดแย้งเพื่อน เอาเปรียบสังคม โลภมาก มือถือสาปากถือศีล กินดินกินทรายกินเหล็ก ไม่รักษาเวลา นั่งหลับ สิ่งที่น่าเสนอนานี้ถ้าเราจัดสิ่งพวกนี้ได้ก็จะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จและทำให้ทีมวิจัยมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

การแตกกรอบประเด็นในการศึกษาข้อมูล

แนวคิดและการแตกองค์ประกอบประเด็นวิจัย เป็นการนำแนวคิดเชิงระบบมาปรับใช้ โดยใช้หลักคิดว่า ระบบต่างๆ มีองค์ประกอบใหญ่ องค์ประกอบย่อยๆ เรียงลำดับกันไป การแตกองค์ประกอบต่างๆ ให้ละเอียดจะได้ข้อมูลรายละเอียดครบถ้วนมากขึ้น

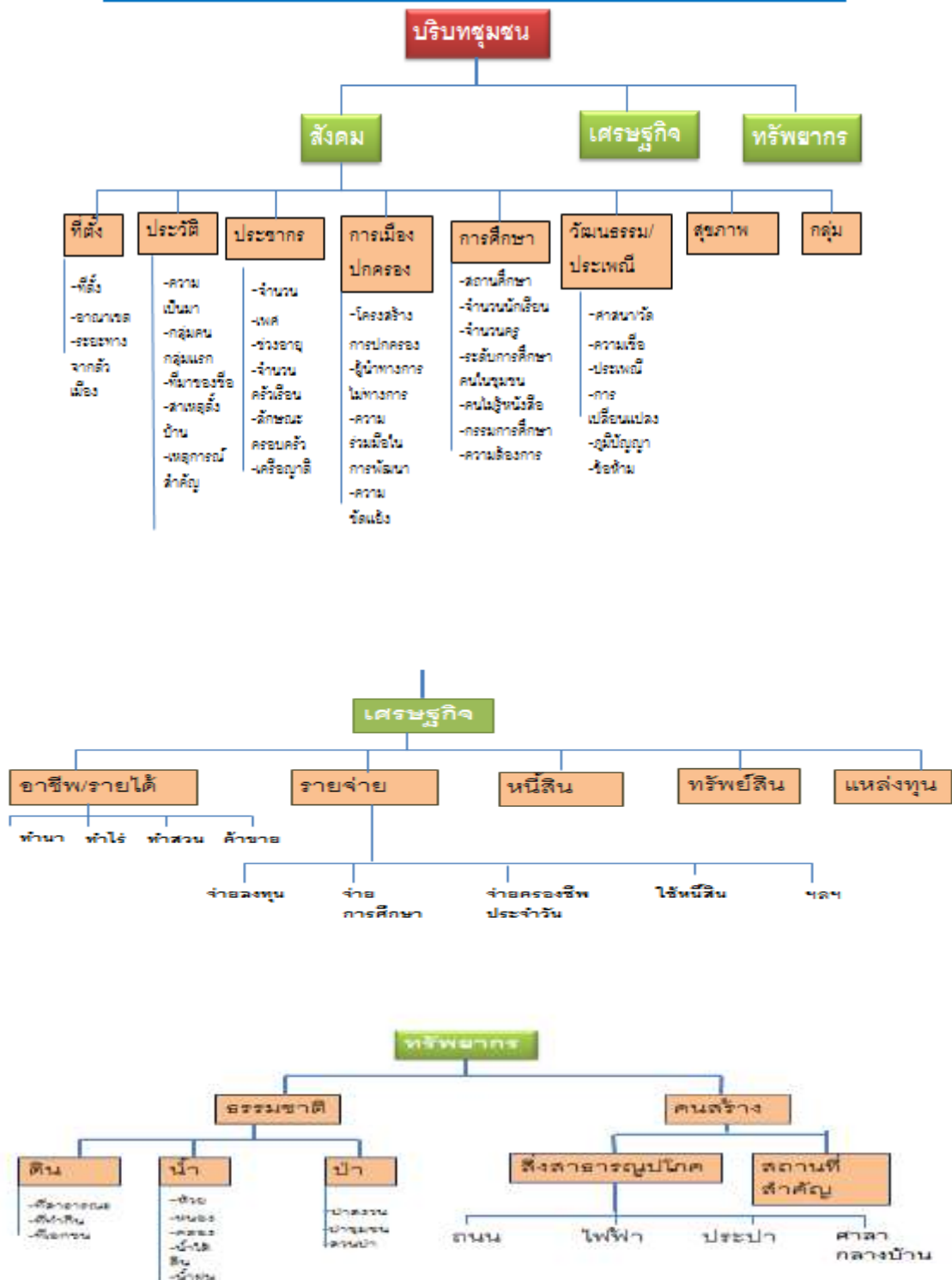

ในการศึกษาข้อมูลก็เช่นกัน จะต้องนำชื่อเรื่องมาแตกองค์ประกอบ ซึ่งจะได้องค์ประกอบใหญ่ตามวัตถุประสงคืในแต่ละข้อ และให้นำวัตถุประสงคืแต่ละข้อมาแตกองค์ประกอบย่อยๆไปอีก จนได้เป็นประเด็นในการเก็บข้อมูล

จุดเริ่มต้นของการตั้งวัตถุประสงคืในโครงการวิจัยซึ่งจะมองเห็นอยู่หลักๆอยู่แค่สองตัวคือ ตัวบริบทชุมชน กับตัวประเด็นปัญหาของโจทย์วิจัยที่เราจะทำการศึกษาร่วมกันในชุมชน ตัวอย่างการแตกกรอบประเด็นเราจะยึดวัตถุประสงคืในโครงการเป็นหลัก โดยจะเริ่มจากบริบทชุมชนซึ่งแบ่งออกได้เป็นด้านทรัพยากรประกอบด้วยที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ด้านสังคม ประกอบด้วย ที่ตั้งอาณาเขต ประชากร ประวัติชุมชน การศึกษา สาธารณูปโภค สุขภาพ ด้านเศรษฐกิจประกอบไปด้วยรายได้ รายจ่าย หนี้สิน ด้านวัฒนธรรมประกอบไปด้วย ความเชื่อ ประเพณี ภูมิปัญญา ซึ่งในการวางแผนหาข้อมูลต้องทำให้ตรงกับสภาพปัญหาที่เราได้ตั้งโจทย์ไว้เพื่อความสอดคล้องในการหาข้อมูลและง่ายต่อการตอบโจทย์วิจัย

ตัวอย่างการแตกประเด็นเก็บข้อมูล

นี่คือหลักการเก็บข้อมูลที่จะสามารถทำให้เราเก็บแต่ละประเด็นได้แต่ไม่จำเป็นต้องเก็บทั้งหมด (ช่วยในหลักการวิเคราะห์เบื้องต้น) แต่เราต้องตั้งคำถามในประเด็นนั้นเนื่องจากบริบทแต่ละพื้นที่ไม่

เหมือนกันก็คือการคิดเป็นระบบในการแตกกรอบประเด็นต้องมีการจัดกลุ่มประเด็นให้เข้ากับกลุ่มถ้าแยกเรื่องใหญ่ก่อนแล้วจะสามารถแยกย่อยข้อมูลออกไปได้อีกเพื่อข้อมูลที่สมบูรณ์ และเอางค์ประกอบของชุมชนมาใช้ประกอบ หลักการคิดคือการเขียนไว้ก่อนแล้วค่อยมาพิจารณาที่หลังด้วยกัน

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	รายละเอียดประเด็นคำถาม	วิธีการเก็บ	เครื่องมือ
ประวัติศาสตร์ชุมชน	-กลุ่มคนตั้งบ้าน -สาเหตุการตั้งบ้าน -ผู้นำคนแรก และแต่ละช่วง -ช่วงเหตุการณ์สำคัญ	1. หมู่บ้านตั้งเมื่อไหร่ 2. คนกลุ่มแรกที่มาตั้งคือใครมาจากไหน 3. ทำไมจึงตั้งที่นี่ 4. ทำไมจึงชื่อว่าอย่างนี้ 5. ช่วงแรกทำมาหากินอย่างไร 6. เหตุการณ์สำคัญมีอะไรบ้าง	1.ศึกษาเอกสารมือสอง 2.โสตทัศน์หรือสัมภาษณ์กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่	1.เส้นประวัติศาสตร์ 2.ประเด็นสัมภาษณ์

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	รายละเอียดประเด็นคำถาม	วิธีการเก็บ	เครื่องมือ
การศึกษา	• สถานศึกษา • จำนวนนักเรียน • ระดับการศึกษา • จำนวนคนไม่รู้หนังสือ • ค่าใช้จ่ายในการศึกษาแต่ละระดับ • ผู้รู้เชี่ยวชาญ (ปราชญ์,ช่าง) • การศึกษานอกระบบ	• โรงเรียนมีความเป็นมาอย่างไร • จำนวนนักเรียนแต่ละระดับชั้นมีเท่าไร • จำนวนครู ผู้บริหาร และคุณภาพ • มีเกียรติประวัติอะไรบ้าง • จำนวนเด็กเรียนต่อมีเท่าไร ต่อที่ไหนบ้าง • มีปัญหาอะไรบ้าง • ฯลฯ	1.ศึกษาเอกสารมือ 2 2.สัมภาษณ์ตัวแทนสถานศึกษา 3. สัมภาษณ์กรรมการการศึกษา 4. สัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่กลุ่ม	1.แบบสัมภาษณ์ 2.แผนผังชุมชน 3.ตารางเปรียบเทียบ

เมื่อวิทยากรได้ยกตัวอย่างการแตกองค์ประกอบให้ดูและจากนั้นเป็นการแบ่งกลุ่มตามโครงการวิจัยเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ไปฝึกปฏิบัติการจริงกับโครงการตนเอง

3. แผนที่ภาพตัดขวาง (Transect Map) เป็นแผนภูมิที่ให้มุมมองแบบตัดขวาง แสดงให้เห็นการกระจายตัวและขอบเขตของหน่วยทรัพยากร เช่น การใช้ที่ดิน ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ลักษณะดิน ภูมิประเทศ เป็นต้น

ภาพตัวอย่างแผนที่ภาพตัดขวาง

[illegible]

5.เส้นเวลา (Time Line) เป็นการอธิบาย/ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
2468	คนกลุ่มแรกจำนวน 5 ครอบครัวอพยพมาตั้งบ้านนำโดยนายสี บุญดี และนายสา สามสี
2485	ตั้งเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ โดยมีนายสี บุญดี เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
2488	สร้างวัด โดยทุกคนช่วยกันออกแรงและวัสดุอุปกรณ์พวกไม้ ตะปู สังกะสี มีการนิมนต์พระจากบ้านเหนือมาจำวัด
2490-2492	หมู่บ้านเกิดความแห้งแล้งคนหนุ่มสาวเริ่มอพยพไปทำงานรับจ้างในเมือง, สร้างโรงเรียน
2504-2510	สร้างถนนและไฟฟ้าเข้าบ้าน ชาวบ้านเริ่มถางป่าปลูกปอ และฝ้าย, มีสินค้าจากในเมืองมาขายมาก

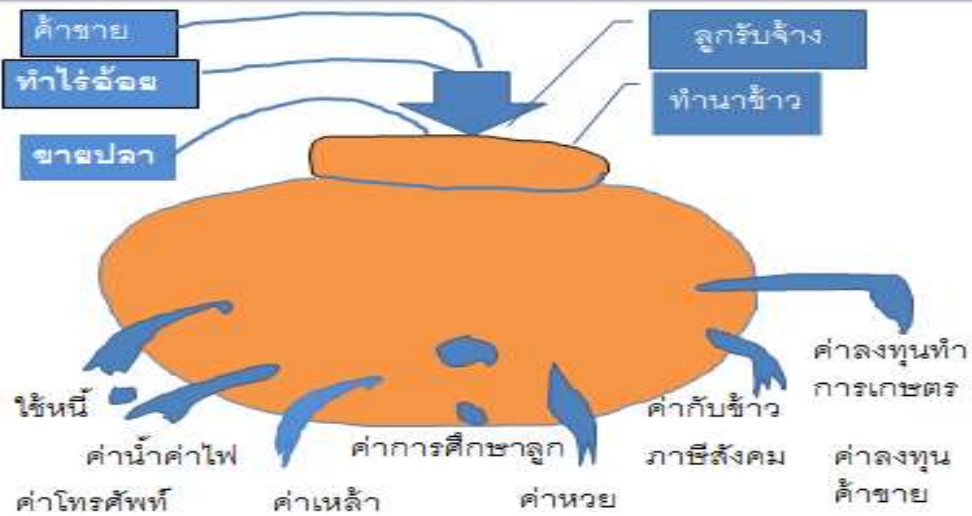
ขั้นตอนการจัดทำเส้นเวลา

- พูดคุย สัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่รู้เหตุการณ์ในอดีตและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ผู้จัดการกระบวนการช่วยกระตุ้นชาวบ้านให้นึกถึงเหตุการณ์สำคัญในอดีต ปีหรือช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น แล้วมันส่งผลกระทบอย่างไรบ้างกับชุมชน
- เขียนข้อมูลหรือวาดภาพลงในกระดาษแผ่นใหญ่ที่ให้ชาวบ้านทุกคนมองเห็นได้

ประโยชน์ของเส้นเวลา

- พื้นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของชุมชนให้กลับคืนมา
- ช่วยทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของชาวบ้าน เจือใจ หรือทรัพยากรในชุมชน
- เป็นแนวทางสำหรับกิจกรรมพัฒนาในอนาคต เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่เคยสร้างปัญหาให้ชาวบ้าน หรือช่วยรื้อฟื้นสิ่งดีๆ ในอดีตให้นำกลับมาปฏิบัติใหม่

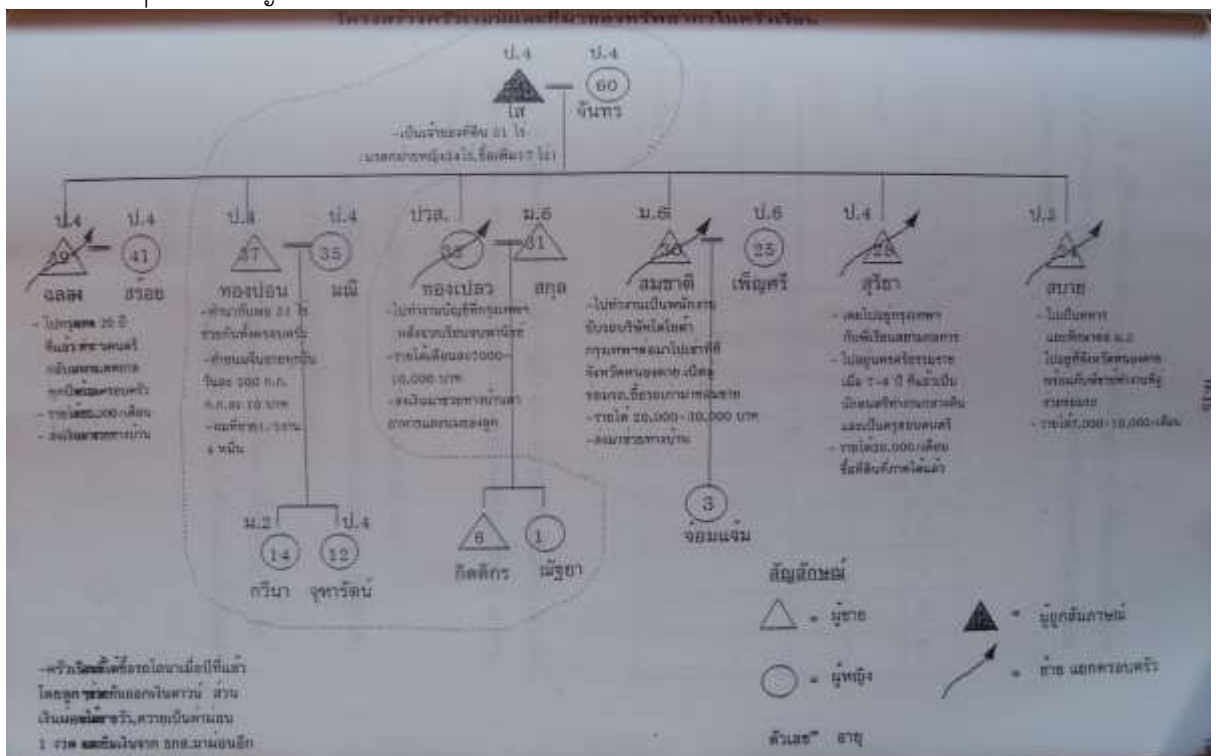
6. แผนภาพแสดงการไหลของรายรับ-รายจ่าย

7. พกษาเครือญาติ หรือ Family tree

ใช้สำหรับการสืบค้นตระกูลสำคัญในชุมชน รวมถึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลกับงานด้านต่างๆของชุมชน เช่น ด้านการเมืองการปกครอง การกระจายทรัพยากร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

ตัวอย่าง พกษาเครือญาติ

การฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล

ในช่วงของวันที่สองการเตรียมการฝึกเก็บข้อมูลโดยจะใช้พื้นที่หมู่บ้านน้ำภูทั้งหมู่ 4,5,10 เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการทดลองเก็บเครื่องมือ ในครั้งนี้ได้มีการแบ่งกลุ่มของทีมโครงการวิจัยออกเป็นสามกลุ่มในหนึ่งกลุ่มใหญ่ซึ่งได้ทั้งหมดเก้ากลุ่มย่อยโดยมีหัวข้อที่ต้องลงไปเก็บในพื้นที่ดังนี้ 1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพอะไรบ้างในหมู่บ้านที่ทำกัน พร้อมรายรับรายจ่ายมีตรงไหนบ้าง 2 ด้านสังคม จะต้องไปค้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนแต่ละช่วงเวลารวมถึง ประเพณี การเมืองการปกครองและทำออกมาเป็นแผนผังชุมชน และ3 ด้านทรัพยากรเป็นการศึกษาบริเวณรอบนอกหมู่บ้าน ตั้งแต่ ที่ดิน ป่าไม้ที่ใช้ประโยชน์ มีแม่น้ำอะไรบ้างที่ไหลผ่านอาจจะทำเป็นแผนผังเพื่อนำเสนอ การลงพื้นที่ครั้งนี้ได้มีกลุ่มนักศึกษาจากพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยในตอนเดินเก็บข้อมูลในชุมชนพร้อมพี่เลี้ยงนำทีมในการลงมือปฏิบัติการครั้งนี้ใช้เวลาทั้งหมดสองชั่วโมงคือตั้งแต่ 10.00 – 12.00 น.

การนำเสนอผลการฝึกใช้เครื่องมือ

เมื่อได้มีการลงพื้นที่แล้วก็ได้นำมาสรุปผลโดยรวมดังนี้

1. กลุ่มแรกที่ได้นำเสนอคือกลุ่มจากทีมบ้านนาหอโดยมีร้อยตรีไพฑูรย์ นำเสนอพอสรุปได้ว่า ในแต่ละประเด็นที่ได้มีการลงไปสำรวจในด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจใช้วิธีการแบบเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านมาประชุมกันที่ศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน(แบบสัมพันธ์)เป็นแค่การยกกลุ่มตัวอย่างขึ้นมาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลส่วนในด้านทรัพยากรก็ได้มีการวางแผนรูปขอบเขตชุมชนออกมาและระบุแต่ตรงที่สำคัญของชุมชน พร้อมมีการสอบถามถึงตระกูลเก่าแก่ของหมู่บ้านน้ำภูอีกด้วย ในส่วนปัญหาที่พบเจอในการลงพื้นที่ครั้งนี้ คือการติดต่อประสานงานที่ยังไม่เข้าใจกันว่ามาทำอะไรเลยทำให้เสียเวลากับการรอและต้องมีการเลือกกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่เราจะถามให้ชัดเจนเพื่อสะดวกแก่การหาข้อมูล

2. กลุ่มของบ้านน้อยศิริ โดยผู้ใหญ่เดชเป็นผู้นำเสนอ ทีมนี้เก็บข้อมูลได้น้อยเนื่องจากเกิดปัญหาความไม่เข้าใจในทีมว่าต้องการอะไรเลยทำให้ต้องเสียเวลากับการอธิบายข้อมูลเลยทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นไม่ครอบคลุมมากสักเท่าไร และ

3. กลุ่มสุดท้ายบ้านน้ำแคม สิ่งที่ต้องเพิ่มเติมในทีมนี้คือการยกตัวอย่างด้านวัฒนธรรมอาจจะต้องยกตัวอย่างเด่นของวัฒนธรรมนั้นขึ้นมาไม่ใช่เขียนแค่ว่ามีวัฒนธรรมแค่อิตลีสองคลองสิบสี่แต่ต้องยกแนวความคิดการจัดการมีรูปแบบไหนเพื่อหาความแตกต่าง (บ้านน้ำภูย้อนไปเมื่อปี 121 ปี อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านปัจจุบันเดิมอยู่บ้านทุ่งใหญ่ เดิมชื่อบ้านนาดีต่อมาเกิดโรคระบาดชุมชนหนีแยกกันออกไป ปี 2464 เกิดผู้นำชุมชนคนแรก นายถอน ศรีวิรัตน์ และเปลี่ยนเป็นชื่อบ้านน้ำภูมาจากลำห้วย ปัจจุบัน นายประสวน โพธิ์สุวรรณ ใช้วิถีถ้อยที่ย่อยอาศัยกันภายในชุมชน เอื้อเพื่อ พึ่งพาอาศัยกันแบบที่แบบน้อง มีสองหมู่ คือ 4 กับ 10 มีหัวหน้าคุ้ม ทั้งหมด 6 คุ้มในด้านประเพณีมีเหมือนกันต่างกันตรงที่ประเพณี ชำชะบ้าน ทางด้านทรัพยากร คือ ป่า ที่ดินสาธารณะ แหล่งน้ำมีสระภูวด อ่างศรีเสียด บ่อจำปา มีภูเขาล้อมรอบ เศรษฐกิจ รายได้หลักมาจากการเกษตร ยางพารา ข้าวโพด ถั่วเหลือง เลี้ยงสัตว์

โรงสีข้าว รายได้เสริม รับจ้างทั่วไป ช่างก่อสร้าง รับจ้างกรีดยาง เสริมสวย ตีเหล็กตีมีด รายจ่ายจากการลงทุนทางการเกษตร ค่าใช้จ่ายทั่วไป ภาษีสังคม การศึกษาบุตร หนี้ มีแต่ในระบบไม่มีหนี้ในระบบ)

แผนปฏิบัติการงานวิจัยของแต่ละทีม

วิทยากรให้แต่ละทีมได้ประชุมวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน บนเงื่อนไขงบประมาณ และเวลาที่จำกัด และต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนมกราคม 2556 เพื่อให้ทันเวทียางานความก้าวหน้าในเดือนกุมภาพันธ์ 2556 โดยนักวิชาการหัวหน้าโครงการได้เป็นดำเนินการประชุม และได้มีการนำเสนอผลการหารือของแต่ละทีมดังนี้

1. ทีมบ้านนาหอ จากอำเภอด่านซ้าย ในด้านการเก็บข้อมูลจะให้ชุมชนเป็นผู้เก็บและอาจารย์จากทางราชภัฏเป็นผู้เรียบเรียงโดยจะมีการแบ่งหัวข้อในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนไว้ในโจทย์วิจัย พร้อมทั้งจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดและความสนใจโดยจะไม่มีงบบังคับ ในด้านการเงินทีมวิจัยจะเป็นจัดการเองทั้งค่าตอบแทนที่จะจ่ายเมื่องานเสร็จครบถ้วนตามที่ได้วางไว้และค่าใช้จ่ายจะมีการประชุมก่อนทุกครั้งว่าจะเบิกในส่วนของกิจกรรมไหนบ้างและทำสมุดบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อเป็นการตรวจสอบโดยใช้ระบบความโปร่งใสในการทำงาน และอีกไม่นานหลังจากนี้จะมีการเปิดตัวโครงการวิจัยอย่างเป็นทางการและจะเรียนเชิญผู้หลักผู้ใหญ่เข้ามาร่วมฟังไม่ว่าจะเป็น นายอำเภอ นายก อบต. นาหอ ผู้ใหญ่บ้าน วัฒนธรรมจังหวัดเลย ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนและชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้รับรู้ว่าจะมีงานโครงการวิจัยเข้ามาทำในพื้นที่ และเพื่อเป็นการต่อยอดไปสู่หน่วยงานในการทำหนังสือแจกจ่ายให้แก่คนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐและจะมีการทดลองในระยะที่ 2 ต่อไป

2. ทีมบ้านน้อยศิรี จากวังสะพุง แผนการดำเนินงานจะเริ่มจากการให้ชุมชนนิยาม ความมั่นคงขึ้นมาเองเพื่อให้สอดคล้องกับคนในชุมชนโดยไม่ยึดจากหลักเกณฑ์ภายนอก จะมีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจของมูลในวันที่ 23 ตุลาคม 2555 เนื่องจากที่ทำได้เป็นเพราะชาวบ้านจะต้องเริ่มตัดอ้อยในช่วงกลางเดือนพฤศจิกายน พร้อมทั้งเกี่ยวข้าวเลยทำให้อาจจะทำให้ล่าช้ากว่ากลุ่มอื่นและมีการแจกแจงหน้าที่ก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนในการทำงาน ในส่วนของกิจกรรมอาจจะมีการเคลื่อนอีกในช่วงเดือนเมษายน และจะมีการนำข้อมูลมาสรุปผลทุกครั้งเพื่อเติมเต็มข้อมูลที่ขาดหายไป

3. ทีมบ้านน้ำแคม จากท่าลี่ แผนงานที่จะทำต่อไป เริ่มจากการพัฒนาทีมวิจัย และจะทำแบบสำรวจพร้อมชี้แจงทำความเข้าใจให้กับชุมชนโดยมุ่งให้เห็นว่าจะพัฒนาคุณค่าไปด้านไหนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้เห็นชัดมากขึ้นในส่วนของอาจารย์ก็จะเข้าไปร่วมงานในชุมชนโดยการสนับสนุนและหนุนเสริมพร้อมทั้งนำความรู้ทางวิชาการเข้าไปร่วมกับชุมชน(ให้ชุมชนเป็นตัวเดินเรื่อง) จะมีการประชุมหารือเรื่องการทำเครื่องมือวิจัยต่อในวันพรุ่งนี้(23 ต.ค.55)

สรุปการอบรมและสะท้อนผลการประชุม

วิทยากรได้สรุปผลการอบรม 2 วัน และให้ตัวแทนผู้เข้าอบรมจำนวน 2 คนได้สะท้อนความรู้สึกซึ่งได้ผลดังนี้

กำนันตำบลน้ำแคม: ได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดการพัฒนา การทำวิจัย และเทคนิค เครื่องมือ สำคัญในการศึกษาข้อมูลนำไปปรับใช้ในการทำงานในพื้นที่ตนเอง การอบรมครั้งนี้มีประโยชน์มากได้ เรียนรู้หลายอย่างจากทั้งวิทยากรและเพื่อนผู้เข้าอบรม

ตาตำบลน้อยคีรี:สิ่งที่ได้และอยากเห็นเมื่อมีการทำงานคือการร่วมกันเป็นทีมเดียวกันในการ พัฒนาหมู่บ้าน ต้องสร้างคนให้เป็นคนและสร้างความเท่าเทียมกันพร้อมดึงคนในชุมชนเข้ามาร่วมในการ ทำงาน(การเข้าใจในด้านกระบวนการทำงาน เกิดการพัฒนาคนทั้งในทีมและชุมชน)นั่นละคือผลสำเร็จ ของการทำงาน

บันทึกสรุปผลการประชุมปฏิบัติการการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดกิจกรรมในระยะที่ 2

วันที่ 26 มีนาคม 2556

ณ ห้องเรียน 20205 ชั้น 2 ตึก 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

เกริ่นนำโดยนายภาสกร บัวศรี ผู้ประสานงาน

วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้เนื่องจากในปีนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิลงมาช่วยดูเล่มก่อนส่งไป ที่ส่วนกลางเนื่องจากการทำงานแบบเก่าทำให้ขาดช่วงในการดำเนินงานระยะที่ 2 แต่ถ้าหากมีผู้ทรงลงมา ก็จะทำให้งานเดินเร็วขึ้นและงบประมาณช่วงที่ 2 เกี่ยวข้องกับทางมหาวิทยาลัยอาจจะมีผู้ทรงทาง มหาวิทยาลัยมาว่าทิศทางการดำเนินในระยะที่ 2 จะออกมาในรูปแบบพร้อมอนุมัติงบประมาณระยะที่ 2 ได้เร็วมากขึ้น

ที่ผ่านมาได้มีการลงไปพัฒนาโจทย์ซึ่งก็ได้โจทย์ออกมาอย่างชัดเจนพอสมควรและมี วัตถุประสงค์คำถาม วิธีการชัดเจนพอสมควร และเครื่องมือที่ชัดเจนในการนำไปสู่การเก็บข้อมูล

สิ่งสำคัญเมื่อนำข้อมูลมาแล้วจะจัดการกับข้อมูลได้อย่างไร วิเคราะห์อย่างไร หรืออีกอย่างหนึ่ง คือการให้ความหมายข้อมูล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญหลักที่สุดในการพัฒนาและการวิจัย (การตีความคือการ ให้ความหมายจะทำให้ไปสู่การพัฒนาได้)

แต่ปัญหาปัจจุบันคือการให้ความหมายของข้อมูลเช่น การเก็บข้อมูล จปฐ หรือข้อมูลสำมะโนครัว เป็นต้น ทำให้การให้ความหมายของข้อมูลจึงต้องตีความให้ชัดเจนเพราะความหมายข้อมูลอาจ แตกต่างได้ขึ้นอยู่กับคนให้ข้อมูลเมื่อได้ข้อมูลมาอาจจะมีการตีความได้หลายอย่างเช่นการเปรียบเทียบ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนวิธีการหาสาเหตุ คือ การตั้งคำถามโจทย์ว่าทำไมเป็นแบบนี้หรือการถามให้ ลึก ถ้าเราให้ความหมายดีและอยู่บนฐานบริบทจะใช้ประโยชน์ได้ในการวางแผนพัฒนา

การนำเสนอของแต่ละทีมจะเริ่มจากการทบทวนโจทย์วิจัยว่าคืออะไร สาเหตุที่ทำ มีคำถาม วัตถุประสงค์ แบบไหน กรอบการเก็บข้อมูลเราให้ความหมายการตีข้อมูลแบบไหนเพื่อการวางแผน แก้ปัญหาโจทย์วิจัย

การนำเสนอข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. โครงการ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนและเยาวชน ของชุมชนนาหอ ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยอาจารย์พยุพพร นนทวิศรุตและทีม

นอกจากการศึกษาริบทแล้วในช่วงที่ผ่านมาทีมได้มีการทดลองปฏิบัติการเรียนรู้ไปด้วยซึ่งเป็น กิจกรรมคู่ขนานเพราะต้องทำตามช่วงเวลา เรื่องของการเก็บข้อมูลมีการวางแผนว่าจะเก็บข้อมูลแบบ ไหนและ 3 ข้อแรกในตัววัตถุประสงค์จะเก็บในชุมชนทั้งหมด

1. เพื่อศึกษาริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนาหอ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนนาหอ
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนรวมถึงภาวะความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตของเด็ก

และเยาวชนชุมชนนาหอ

4. เพื่อหารูปแบบการจัดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน นาหอ

โดยการใช้วิธีการสนทนากลุ่มมีการระดมความคิด การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม บริบทแรกที่เก็บคือ บริบทชุมชนซึ่งข้อมูลที่ได้มาจะเป็นประวัติศาสตร์ในเชิงการบอกเล่าจากคุณเฒ่า คนแก่ในชุมชนและในเชิงวิชาการก็จะได้มีการหาข้อมูลอีกด้านเพื่อความที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือมา

ประกอบกับการบอกเล่า คนในชุมชนนาหอตั้งเดิมมีบรรพบุรุษมาจากเมืองหลวงพระบาทและมาตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบระหว่างภูผาแดงกับภูญาเบี้ยและมีการย้ายมาเรื่อยจนปัจจุบัน มีความทรงจำอย่างหนึ่งคือในช่วงราชการที่ 5 ยังมีการปกครองแบบอาญา 4 คือ เจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร และในชุมชนยังมีความทรงจำถึงพระเจ้ามหาณรงค์และพระแก้วอาสาผู้เป็นลูกชาย และมีความเชื่อที่ว่าบรรพบุรุษของเขาเป็นผู้สร้างพระธาตุศรีสองรักฯ หลักฐานที่เห็นได้ชัดว่าเป็นดินแดนเก่าแก่ คือ เจดีย์ บ้านโบราณ หอผี(หอสูง) พระแก้วอาสา มีคูรอบด้วยตะบองเพชร มีโรงช้าง โรงม้า มีตราประทับของพระแก้วอาสา มีพานของแทนศรีสวัสดิ์

ชุมชนถึงเป็นชุมชนขนาดเล็กแต่ก็ได้มีการแบ่งออกเป็นคุ้มเพื่อความสะดวกในการดูแล ลักษณะครอบครัวเป็นทั้งรูปแบบขยายและแบบเดี่ยว มีการปลูกบ้านใกล้กันระหว่างเครือญาติมีการพึ่งพาอาศัยกันความสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัด เช่น การลงเลือกตั้ง ตระกูลเสนานุชก็จะได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำเพราะเป็นตระกูลที่ใหญ่ เป็นต้น ชุมชนมีการนับถือผู้นำในเชิงวัฒนธรรม คือเจ้าพ่อกวน(ใส่โจงกะเบน ไว้ผมยาว) เจ้าแม่นางเทียม วิธีการทำมาหากินหากินหาอยู่แบบง่ายๆเพราะว่ามีแหล่งที่ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทำให้คนในชุมชนมีเงินเก็บถึงปีละ 30,000 บาท และรายได้ยังมาจากผลผลิตทางการเกษตรตลอดทั้งปีแต่จะเว้นช่วงเดือนพฤษภาคมช่วงหน้าแล้งเข้าหน้าฝน รับจ้าง รับราชการ พนักงานของรัฐ และจะมีการเลี้ยงไก่เกือบทุกบ้าน

ในด้านทรัพยากร ชุมชนมีป่าสาธารณะประโยชน์ มีธรรมชาติรายล้อมถือว่าเป็นชุมชนเปอรมาเก็ทของชุมชน นอกจากนี้ยังมีภูผาแดงที่อุดมสมบูรณ์และยังเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในการของฝนและตรงข้ามก็เป็นภูญาเบี้ยเป็นต้นกำเนิดห้วยน้ำตบและเป็นที่ตั้งชุมชนห้วยนาแหลม หากมองในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมจะเหมือนกับอีสานทั่วไปเว้นแต่บางพิธีกรรมเพราะต้องเชื่อมโยงกับพิธีกรรมทางด้านซ้าย(พระธาตุศรีสองรักฯ) คือชุมชนอื่นจะจัดบุญหลวงในเดือน 4 แต่ที่ชุมชนนาหอจะจัดหลังจากเมืองด่านซ้ายได้จัดไปแล้วในเดือน 7 จะมีพิธีเลี้ยงหอ ทำบุญภูผาแดงทุกปีและชุมชนยังมีความทรงจำในอดีตในช่วงเดือน 3 มีการอ่านพญาขันข้าว จำปา 4 ต้นและมีบุญกองพระทราย 80,000 พระธรรมขันธ แต่ได้ยกเลิกไปเนื่องจากไม่มีคนสืบทอด ในด้านความเชื่อก็เหมือนกับอีสานทั่วไปแต่มีความโดดเด่นในการนับถือผีเจ้านาย(ผีที่เป็นนักรบ ที่ป็นนักรบปกครอง) และยังได้ค้นพบผีขมอย(ผีที่มาลักข้าวของชาวบ้านในเวลาทำบุญกองลานข้าวจะมีไม้กันผี)

สถานที่สำคัญในชุมชน วัดเป็นแหล่งสถาปัตยกรรม ต้นมะขามโตก หอระแก้วอาสา พิพิธภัณฑสถานบ้านโบราณ และยังมีภูมิปัญญาการทำไร่ทำนา คือมี รัชสวดน้ำ (พัดวิดน้ำ) ภูมิปัญญาด้านอาหาร วัฒนธรรมการกินของคนในชุมชนผูกพันกับธรรมชาติ เช่น การทำน้ำผักสะทอนแทนน้ำปลาร้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน และยังมีการค้นพบโบราณซึ่งในนั้นมีเรื่องเล่ามากมายไม่ว่าเป็นนิทาน ยารักษาโรค ประเพณีแห่นางแมว ประวัติศาสตร์ต่างๆเช่น การสร้างพระธาตุศรีสองรักฯ ภาษาของคนด่านซ้ายก็ไม่เหมือนกับภาษาไทยเลยเป็นภาษาตระกูลหลวงพระบางการออกเสียงก็จะออกจากสระอวเป็นสระอุ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ภาษาเฉพาะถิ่น

โจทย์ที่ 2 ของการทำวิจัยคือ การจัดการปัญหาในชุมชนท้องถิ่น วิธีการเริ่มจากถามคนในชุมชนว่าชุมชนมีอะไรดี ไม่ว่าจะเป็นบุคคล ปราชญ์ท้องถิ่น ทรัพยากรแหล่งธรรมชาติ แต่คนในชุมชนไม่เห็นความสำคัญคนรุ่นใหม่ถูกส่งไปเรียนต่อที่อื่นเลยทำให้ไม่เห็นความสำคัญในท้องถิ่นของตนเองขาดการถ่ายทอดและคนในท้องถิ่นยังขาดการรวบรวมความรู้อย่างเป็นระบบที่ชัดเจนและยังขาดการส่งเสริมซึ่งงานนี้จะวางแผนในระยะที่ 2 ต่อไป ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดจิตสำนึกรักบ้านเกิด ส่วนปัจจัยของ

สาเหตุไม่ได้มีการบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลที่ชัดเจน ค่านิยมที่เปลี่ยนไปความทันสมัยเข้ามาส่งผลต่อชุมชนการแพทย์ที่เจริญเข้ามาทำให้ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่น และคนต่างถิ่นที่เข้ามาก็ไม่สนใจ เด็กๆในชุมชนขาดการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชน ขาดการปลูกฝัง พร้อมวัฒนธรรมบางอย่างก็ติดกันไม่ให้เด็กเข้าร่วม

แนวทางในการปรับเปลี่ยนคือให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานเข้าวัดในวันสำคัญของทางศาสนาและพิธีกรรมวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดให้ทั้งเด็กและวัยกลางคนเข้าใจในหลักคำสอนและองค์รภาครัฐต้องใส่ใจและปรับแนวทางเพื่อให้กับเด็ก

ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาได้มีการทดลองปฏิบัติควบคู่ไปพร้อมและกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านอาหารและปัจจัยที่ส่งผลให้สำเร็จคือการติดต่อประสานงานเน้นปากต่อปากถ้าใช้วิธีหอกระจายข่าวจะไม่ได้ผล มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจนพร้อมทั้งนั่งทบทวนงานทุกครั้งและสร้างแรงจูงใจให้เด็กเข้ามาเรียนรู้แต่สิ่งหนึ่งที่ยังขาดในการปฏิบัติงานคือขาดเทคนิคในการถามและขาดเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจให้กับเด็ก

ปัญหาในการศึกษาบริบทชุมชนจะค้นพบข้อมูลเพิ่มมากขึ้นเลยทำให้ตัวบริบทชุมชนหนึ่งและยังขาดการฝึกหัดเขียนจากคนในชุมชนเพราะคนในชุมชนถนัดพูดมากกว่าเขียนและการที่คนภายนอกเข้ามาก็อาจทำให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ทีมวิจัยยังไม่กล้านำเสนอและการประสานงานบางครั้งไม่ต่อเนื่องและทางทีมวิชาการก็ขาดทักษะในการถามแต่ใช้วิธีการเข้าชุมชนบ่อยๆเพื่อได้ข้อมูล

องค์ความรู้ในชุมชนมีมากแต่ขาดการจัดเก็บออกเป็นระบบซึ่งในระยะที่ 2 จะนำมาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มขนาดเล็กเพื่อแจกจ่ายให้เด็กได้เรียนรู้โดยใช้ภาษาพื้นบ้านให้ทุกคนเข้าใจและจะทำการเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ และออกสื่อวิทยุทุกวัน ในด้านเด็กจะมีการอบรมผ่านประเพณีและแปลภาษาบาลีเพื่อให้เข้าใจความหมายมากขึ้น และจะมีการฝึกการอ่านใบลานชักจูงเด็กในโรงเรียนออกมาเรียนรู้นอกห้องเรียนและเยาวชนต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

- เห็นหลายทีมจากประสบการณ์ที่เห็นได้ว่าจะทำซ้ำๆ ที่เดิมถ้าคนนอกช่วยมองและตั้งข้อสังเกตในการปฏิบัติ ต้องออกมาจากข้อมูลว่าทำไมถึงต้องทำและต้องมีข้อมูลวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงหัวใจสำคัญคือการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กมี 2 เรื่องที่ต้องชัด
- 1 ภูมิปัญญาคืออะไร หมายถึงเรื่องอะไร การจัดการเรียนรู้มีการวิเคราะห์หรือว่าตัวไหนเหมาะกับเด็ก ว่าภายใต้ภูมิปัญญาที่มีอยู่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมแล้วเรื่องไหนควรให้เด็ก เบื้องต้นเราอาจจะยังไม่ศึกษาลึกในเรื่องภูมิปัญญาแต่อาจจะคัดเลือกและมาลองดูว่าในตัวภูมิปัญญามีสาระการเรียนรู้ตรงไหนเพื่อนำไปสู่ความหวังให้กับเด็กได้เรียนรู้ต่อไป
- แผนในระยะที่ 2 ต้องมาจากฐานข้อมูล(การวิเคราะห์)เราต้องบอกเหตุผลในการจัดกิจกรรมว่าดีอย่างไรและเกิดคุณค่าแบบไหน กิจกรรมที่ทำมาอาจเป็นแค่ชุดปฏิบัติการในเงื่อนไขช่วงเวลาแต่ถ้าถอดองค์ความรู้ออกมาอาจจะทำให้มองชัดขึ้น
- 2 โจทย์วิจัยของทีมในเรื่องของภูมิปัญญา และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนมีหรือไม่แต่หัวใจสำคัญของทีมต้องถอดองค์ความรู้ให้ได้ว่าชุมชนมีการจัดการถ่ายทอดภูมิปัญญาได้อย่างไร และกระบวนการถ่ายทอดจะมี 2 มิติ คือ ให้คนร่วม คนรู้ สร้างสำนึกรัก และ เรียนรู้เพื่อทำให้เป็น โดยเงื่อนไขก็อาจจะอิงในวิถีของคนในชุมชน และเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ของชุมชนเปลี่ยนเมื่อไร ทำไมเด็กไม่สนใจจะต้องทำให้เด็กสนใจหรือต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับวิถีของเด็ก

เมื่อมองรูปแบบแล้วก็ต้องมาคิดว่าต้องปรับตรงไหนและต้องปรับไปแบบไหนอาจจะต้องปรับกระบวนการของชุมชน หรือการปรับวิธีวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน(รัฐ)ที่ไม่เอื้อ

- สรุพออกมาจะเห็นอยู่ 2 เรื่อง คือ 1 ภูมิปัญญาที่เหมาะสมและสอดคล้องโดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ว่าจะคัดเลือกเรื่องอะไร และ 2 เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของชุมชนมีอะไรบ้างเป็นแบบไหน ส่วนไหนที่ใช้ได้หรือใช้ไม่ได้ในข้อจำกัด เน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านหน่วยงานของสถาบันการศึกษา โรงเรียน วัด เป็นแบบไหน และมีประเด็นอะไรบ้างโดยอาจจะมองในเรื่องของเนื้อหาและกระบวนการที่มาจากฐานของชุมชน ในเรื่องภูมิปัญญาและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของหน่วยงานของรัฐ
- ในเรื่องปัญหาเด็กค่อนข้างกว้างแต่ถ้าวิเคราะห์ในเรื่องวิถีชีวิตของเยาวชนที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญา เช่น ทุกวันนี้การกินอาหารอาจจะเปลี่ยนไป และบางครั้งคนในชุมชนอพยพไปอยู่ที่อื่นแต่คนกลุ่มนี้ก็ได้เรียนรู้ชุมชนผ่านทางอินเทอร์เน็ต แต่เราต้องวิเคราะห์บริบทของเด็กก่อนการจัดกิจกรรมและการวิเคราะห์ข้อมูลก็จะทำให้มองเห็นมุมที่ชัดและแตกต่างออกไป ในด้านพิพธิภณท์อาจเลือกบางอย่างขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางและสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้และเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนเพราะมันคือเป้าหมายสูงสุดของงานวิจัยและอีกด้านหนึ่งคือตัวกลไกหรือคนเพราะถึงที่สุดแล้วเมื่อโครงการจบลงคนในชุมชนก็จะยับยั้งขับเคลื่อนงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่องส่วนคุณครูในโรงเรียนก็อาจจะนำกระบวนการเรียนรู้ไปต่อยอดที่โรงเรียน ในส่วนรายละเอียดภูมิปัญญาถ้าหากมีการพูดคุยก็อาจจะเป็นบทบาทของคนข้างในที่จะช่วยได้อย่างยั่งยืน
- โครงการมีคำหลักๆอยู่ 4 คำ คือ 1 การจัดการความรู้ในโครงการได้มีการเขียนและทบทวนมาน้อยแค่ไหนแต่ไม่ว่าจะเป็นวิธีไหนเราควรเน้นวิธีการปฏิบัติเมื่อได้ทำก็เกิดการเรียนรู้ 2 ภูมิปัญญามีมากฉะนั้นต้องเลือกสิ่งที่จะเชื่อมโยงต่อวิถีชีวิตของเยาวชนการอ่านใบลานอย่างเดียวอาจจะทำให้ไม่เสร็จและต้องใช้เวลาเพราะฉะนั้นภูมิปัญญาเท่าที่ค้นพบมีมากและก็น่าสนใจ ดังนั้นเราจะเลือกภูมิปัญญาอย่างไรไปสัมพันธ์กับเยาวชนแล้วก็ให้เยาวชนมาปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้ 3 การเรียนรู้เป็นการเชื่อมโยงของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เมื่อลองทำซึ่งในระยะที่ 2 จะมีการทดลองต่อไป 4 กลุ่มเป้าหมาย(เยาวชน)ต้องวิเคราะห์ว่าทำอย่างไรจะไปเชื่อมโยงภูมิปัญญาได้โดยทำให้ชัดแต่อาจบางเรื่องมาดำเนินงานก็พอ เราต้องบูรณาการงานให้อยู่บนฐานข้อมูลถ้าวิเคราะห์งานแบบนี้ได้จะทำให้ได้ทั้งเรื่องภูมิปัญญาและบูรณาการที่เป็นมิติของชุมชนและทำด้านเดียวเพื่อขยายผลออกหลายด้าน การปฏิบัติการในโครงการไม่จำเป็นต้องเลือกมาทั้งหมดแต่อาจเลือกขึ้นมาสักอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับช่วงเวลาและในที่นี้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1 ต้องแยกภูมิปัญญาที่สำคัญว่าอันไหนสำคัญที่สุดในด้านภูมิปัญญามี 3 ส่วน คือ ระหว่างคน สิ่งแวดล้อม ความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ และในการเรียนรู้ก็ต้องปฏิบัติไปพร้อมต้องบอกความสำคัญว่าอันไหนที่สำคัญที่สุดในภูมิปัญญาต้องแยกให้ได้ว่าความรู้มีด้านไหนบ้างและภูมิปัญญาไหนที่สำคัญกับเด็กสิ่งนี้คือสิ่งที่ต้องแยกออกมาให้ได้ไม่ว่าสำคัญแค่กลุ่มที่อยากทำ เราต้องดึงความรู้ออกมาก่อนที่จะนำไปสอนเด็กในชุมชนได้
- บทสรุป
- ต้องไปดูข้อมูลที่เป็นบริบทและภูมิปัญญาจากนั้นมาวิเคราะห์แต่ละวัตถุประสงค์และที่สำคัญต้องแยกแยะว่าตัวไหนสำคัญแค่ไหนมีคนทำมาน้อยแค่ไหนและโยงใส่กับเด็กว่าตัวไหน

เกี่ยวกับการสร้างการเรียนรู้ บางอย่างคนมองว่าไปศึกษาเรื่องเก่าแล้วมาใช้กับเด็กซึ่งคำตอบที่ได้มันอาจจะถูกหรือไม่ถูกทั้งหมดบางอย่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่(สถานการณ์)ต้องบูรณาการกันอาจจะมีวิธีการเรียนรู้ใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับเด็ก เช่นการเรียนรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต และยกเลิกความคิดที่ว่าเด็กจะดีได้ต้องทำแบบโบราณอย่าคิดแบบนั้นดั่งนั้นจะต้องดูบริบทเดิมด้วยด้วยว่าวิธีแบบไหนและสถานการณ์ปัจจุบันเป็นแบบไหนแต่จะให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้อย่างไรตัวนี้คือเรื่องสำคัญ

- นอกจากดูเรื่องภูมิปัญญาว่าตัวไหนเหมาะกับเด็กแล้วต้องวิเคราะห์และโยงกับเด็กและมาเลือกกระบวนการเรียนรู้แบบเดิม/แบบใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีของเด็กกว่าเป็นเรื่องไหน นอกจากกระบวนการถ่ายทอดของชุมชนท้องถิ่นต้องมีกระบวนการจากโรงเรียนด้วย ทำอย่างไรให้เหมาะสมกับหลักสูตรท้องถิ่นแต่กระบวนการจัดการหลักสูตรท้องถิ่นอาจแตกต่างกัน
- การทำงานต้องดูว่าความสำคัญคืออะไรและต้องหยิบออกมาว่าได้ตามนั้นหรือยังพร้อมวิเคราะห์ว่าจะไปในทิศทางไหนหรือไม่อาจจะนำเป้าหมายการตอบโจทย์วิจัยเป็นหลักฐานเรื่องงานพัฒนาอาจนำมาผนวกที่หลังแต่ต้องแยกแยะให้ชัดว่าตอนนี้ทำอะไรและกำลังจะทำอะไรต่อไป
- การนำเสนอในเวทีความก้าวหน้าอาจต้องนำเสนอตามกระบวนการ คือ บทที่ 3 งานความรู้ที่ไปทบทวนได้อะไรมาบ้าง กรอบเรื่องการจัดการความรู้ วิธีการทำอะไรบ้าง ผลการศึกษาเล่าออกมาในเชิงวิเคราะห์

๒. โครงการแนวทางการเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนดงสามขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนบ้านน้ำแคม ตำบลน้ำแคม อำเภอท่งลี่ จังหวัดเลย

ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านน้ำแคม ปี 2474 เกิดโรคระบาดทำให้วัวควายล้มตายเป็นจำนวนมาก ปี 2485 เกิดโรคระบาดฝัสดาษ(โรคห่า)ปี 2486 มีโจรผู้ร้ายชุกชุม พื้นที่บ้านน้ำแคมเป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์แต่ขาดความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มี 2 หมู่ ประชากร 2475 คน มีสุสานหรือที่เรียกว่าสถานีนอนมัย ในปี 2512 และการศึกษาค่อยตามมาทีหลังพร้อมวัด การเก็บข้อมูลใช้วิธีการทบทวนจากข้อมูลเดิม และมีการใช้แบบสอบถามในการสำรวจป่าได้มีการใช้ทีมนักศึกษาสาขาวิทย์แวดล้อมเข้ามาร่วมและมีการประเมินมูลค่าป่ามีการนับพื้นที่แล้วมาแบ่งผู้สำรวจเป็นกลุ่มเพื่อง่ายต่อการเก็บ

ประวัติป่าชุมชนเริ่มตั้งแต่ปี 2512 มีลักษณะทำเป็นแนวเขตเอาช้างมาลากหินลากไม้มากันเป็นพ้อมมีการบริจาคที่ดินให้กับพื้นที่ป่ามากขึ้นชาวบ้านก็เข้ามาทำการเลี้ยงสัตว์ด้วยกันโดยทุกบ้านในอดีตประกอบอาชีพปศุสัตว์และมีพื้นที่เริ่มแรก2500 ไร่ แต่เมื่อมีการวางที่รางวัดใหม่ใช้เวลาเดินสำรวจ 3 วันรวมทั้งหมดประมาณ 6114 ไร่ และปี 2541 เคยส่งเข้าประกวด ได้รางวัลพิทักษ์ป่ารักษาชีวิตก็ได้ช้างมาและทำพิธีรับธง ปี2556 ก็จะมีการเสริมกิจกรรมที่ขาดและจะส่งเข้าประกวดต่อไป

คำถามการวิจัยเรามีวิธีการดูแลป่าอย่างไรโดยการ คือ การจัดเวทีประชาคม มีสายตรวจป่าชุมชน มีกรรมการหมู่บ้าน มีแนวเขตป่าที่ชัดเจน แต่ยังมีข้อจำกัดสำหรับคนภายนอกที่จะเข้ามาคือสามารถหากินได้แต่ห้ามนำออกไปขาย โครงการนี้ได้มีการลงพื้นที่ไปศึกษา ที่จังหวัดระนอง ในการจัดการสวนรุกชาติ

ข้อเสนอแนะจากเวทีประชุม

- ฐานการวิเคราะห์ยังไม่เข้าใจเพราะมีความซับซ้อนในแง่การวิเคราะห์ตัวเลขที่มีฐานระหว่างมูลค่าเนื้อไม้ การคิดบนพื้นฐานปัจจุบันว่ามีประมาณเท่านั้นแต่มูลค่าอาจจะไม่หยุดนิ่ง เช่น การ

เก็บหน่อไม้ไปขาย ปีนี้อาจได้แค่นี้แต่ปีต่อไปอาจได้มากกว่านี้ถ้าต้นทุนวัตถุดิบจะมีการเพิ่มขึ้น ฉะนั้นรูปแบบนี้จะช่วยชาวบ้านวิเคราะห์ได้อย่างไร

- ในด้านการใช้น้ำเพื่อการเกษตรตัวมูลค่าที่เราใช้วัดคือผลผลิตการเกษตรแต่ตามจริงแล้วการใช้น้ำทำการเกษตรได้จากป่าทั้งหมดหรือไม่หรือเราใช้น้ำฝนตัวเลขพวกนี้ส่งผลต่อการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจใช้หรือไม่หรือมีบางเท่านั้นที่ส่งผล แต่วิธีการนำเอาตัวเลขมาใช้นั้นอาจใช้ได้กับกรณี ความขัดแย้งกับเหมืองแร่ใช้วิธีนี้อาจจะตอบโจทย์ได้แต่ถ้าการตอบโจทย์วิจัยอาจจะมีการเพิ่มเติมข้อมูลวิเคราะห์เพื่อการเชื่อมโยงถึงความอุดมสมบูรณ์
- ระบบนิเวศของป่าที่มีความแตกต่างกันแต่ถ้ามองและเข้าใจความสำคัญของนิเวศจะช่วยให้มองเห็นข้อมูลและทำให้ตัดสินใจว่าควรจะทำพื้นที่ไหนเพื่อเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนเพราะจะทำให้เชื่อมโยงถึงแนวทางการพัฒนา การเพิ่มในเชิงปริมาณเพื่อให้สมบูรณ์หรือคงอยู่ และแนวทางการเพิ่มมูลค่าในมิติอื่นเช่น ผลผลิตที่ได้จากป่าว่าอันไหนเพิ่มมูลค่าได้มากที่สุด
- การเพิ่มมูลค่าอาจจะต้องโยงไปพื้นบานข้อมูลหรือทุนทางปัญญาของเดิมที่มีอยู่ เช่น การฟื้นฟูป่าจะทำในรูปแบบไหนอย่างไร เพราะที่ผ่านมาเน้นแต่ตัวมูลค่าแต่ยังไม่ได้เน้นในตัวองค์ความรู้แล้วป่าจะสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนได้ในรูปแบบไหน
- การที่ทีมวิจัยนำตัวเลขเข้ามามีส่วนร่วมนั้นสามารถสร้างการเรียนรู้ได้หรือไม่ถ้าสมมติข้อมูลตรงนี้ เป็นบทเรียน คือ ความรู้วิชาการกับความรู้ชาวบ้านน่าจะติดขัดอยู่บางส่วน แต่ถ้าถอดองค์ความรู้ได้ก็จะเป็นประเด็นตรงตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้
- ตัวเลขกับการตอบโจทย์วิจัยเป็นการกระตุ้นให้หันหน้าเข้ามามีส่วนร่วมกันแต่ถ้าไม่ได้ช่วยให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญก็จะมีประโยชน์และในตัวภูมิปัญญายังไม่เห็นว่ามีอะไรและตัวไหนสามารถเพิ่มมูลค่าได้ และต้องดูตัวเศรษฐกิจชุมชนว่าเป็นแบบไหนไม่ใช่ดูแค่ตัวเลขที่วัดออกมาเป็นตัวเลข และน้ำแคมมีทุนทางสังคม ทีมวิจัยต้องถอดบทเรียนตรงนี้ออกมา
- ควรเพิ่มพัฒนาการของพื้นที่ป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการจัดการของคนภายในชุมชนมีวิธีการในรูปแบบไหนถึงสามารถรักษาป่ามาได้จนถึงปัจจุบันถ้านำตัวเลขมาเล่นก็จะสามารถนำไปเล่นได้หลายประเด็นถ้านำหลักการคำนวณของการวิเคราะห์ก็จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นการดูนิเวศของแต่ละพื้นที่คือข้อมูลที่สำคัญของการเพิ่มมูลค่าป่า

๓. โครงการการสร้างความมั่นคงของครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านน้อยคีรี ตำบลโคกขมิ้น อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดเลย

บริบทชุมชนบ้านน้อยคีรี

เดิมบ้านน้อยคีรี คือ บ้านกุดรัน พอดีมีพลเมืองไทได้มาอยู่ด้วยกันซึ่งอพยพมาจากดงลานมาอยู่ที่หลวงของบ้านกุดรัน คือบริเวณติดริมฝั่งแม่น้ำปวน ต่อมาเห็นว่าประชากรย้ายมาอยู่เป็นจำนวนมาก เลยกลัวจะไม่มีที่อยู่อาศัยดังนั้นผู้ใหญ่บ้านเลยไปจับเชือกวัดที่แบ่งให้คือบริเวณรอยต่อไปทางหนองหินกว้าง 10 ยาว 20 วัด ในปี 2512 ก็ได้มีการสร้างถนนลาดยางจากเส้นขอนแก่นถึงจังหวัดเลย แต่ก่อนที่จะได้จัดตั้งบ้านน้อยคีรีได้เกิดเหตุการณ์เด็กนักเรียนถูกรถชนตายเลยทำให้ชาวบ้านมาร่วมตัวกันไปขอครูมาสอนพร้อมทั้งขอป่าช้าเป็นที่ตั้งโรงเรียน(ไปขอทั้งทางอำเภอและคุณครูธงชัย นิกรสข) และได้เกิดก่อทุนอุปถัมภ์ศพนขึ้นโดยเก็บศพละ 5 บาท และได้ย้ายป่าช้าออกไปอยู่ด้านหลังพร้อมย้ายวัดน้อยไปสร้างข้างหลังต่อมาหลังจากสร้างโรงเรียนเสร็จชาวบ้านก็อยากได้ที่พักสงฆ์หรือวัด ได้มีการประชุมถึง 3 ครั้ง และก็ได้ขอพระเพื่อสร้างวัดที่ อำเภอสหัสขันธ์(ในขณะนั้นพระรูปนั้นเป็นรองเจ้าคณะจังหวัด)เป็นสาย

มหานิกายและได้รับอนุมัติหลังจากนั้นก็ไปขอที่ อบต อาชีพของคนบ้านน้อยคีรีส่วนมากเป็นอาชีพรับจ้างเนื่องจากเป็นกลุ่มคนไทคร้ว มีแค่ที่อยู่อาศัยไม่มีที่ทำกิน (ชื่อบ้านน้อยคีรีมาจากนามสกุล พิมศิริ)

คนบ้านน้อยคีรีส่วนส่วนหนึ่งมาจากการอพยพเป็นไทได้(ไทคร้ว)และส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบมาจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และอีกส่วนมาจากดงลานซึ่งประกาศเป็นเขตป่าสงวนออกทั้งหมดบ้าน(บ้านชำแคน) และได้มีการจัดสรรบ้านออกเป็นล็อตอยู่บริเวณหน้าโรงเรียนคนในชุมชนจะประกอบอาชีพรับจ้างตลอดทั้งปี ดังนั้นทางทีมวิจัยและชาวบ้านช่วยกันคิดว่าจะสร้างความมั่นคงได้อย่างไรและได้คิดออกทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านรายได้ ด้านครอบครัว ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านการเมืองการปกครอง เมื่อได้ประเด็นในการเก็บความมั่นคงก็ได้มีการใช้สีในการแบ่งกลุ่มโดยอิงมาจากสัญลักษณ์ไฟแดงคือ สีเขียว คือ ผ่าน สีเหลือง คือช่วงกลางๆ และสีแดง ไม่ผ่าน สีในแผนผังชุมชนในทุกด้านจะมีสีเขียวทั้งหมดด้านเดียวคือด้านการปกครอง อาจจะมีการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง(เมื่อสำรวจเสร็จก็มีการเรียกประชุมชาวบ้านว่าบ้านของท่านพอใจกับสีที่ได้ลงไปหรือไม่แต่ถ้าไม่พอใจก็จะมีการอธิบายถึงความหมายอีกครั้ง)

หลังจากที่ได้มีการประชุมหารือก็ได้ว่าตัวกิจกรรมในระยะที่ 2 ไม่ว่าจะเป็นโครงการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกผักสวนครัว การพัฒนาฝีมือแรงงาน อีกด้านจะเป็นการสร้างสุขภาพทั้งกายใจและกายภายในหมู่บ้าน กาสร้างสภาพหมู่บ้านเพื่อความเข้มแข็ง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยังมีโครงการสวัสดิการชุมชน โครงการกองทุนข้าวสารอาจจะเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

- ข้อมูลยังดูสั้นเกินไปแต่เวลาเขียนรายงานต้องเพิ่มข้อมูลมากกว่านี้อาจต้องเช็คด้วยว่ากลุ่มคนที่ย้ายมาจาก สหพันธ์หรือแม้แต่ย้ายมาจากที่อื่นแต่เดิมชื่อหมู่บ้านอะไรก่อนย้ายมาอยู่บ้านน้อยคีรีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น
- ข้อมูลการตอบวัตถุประสงค์เช่น บริบท (นิยามความหมายความมั่นคง ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง สุขภาพ ทรัพยากร สภาพความเป็นอยู่ อาจต้องมีการเขียนในเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์ว่าทำไมเป็นเช่นนั้น)
- อธิบายว่ารายรับรายจ่ายมาจากไหนบ้างส่วนนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้นและอาจจะเพิ่มปฏิทินการรับจ้างตลอดปีว่าช่วงเดือนไหนได้รายได้มาจากอะไรบ้างเพื่อให้ชาวบ้านเห็นภาพชัดเจนมากขึ้น
- ความมั่นคงของครอบครัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่เห็นว่าต่างแบบไหนและถ้าหากเห็นความเปลี่ยนแปลงความมั่นคงโดยอิงประวัติของหมู่บ้านเพื่อให้เข้าใจร่วมกันแค่สีที่บ่งบอกอาจจะไม่ลึกเท่ากับการวิเคราะห์ข้อมูล
- สรุปข้อมูลที่ได้มาว่าครอบครัวไหนไม่มีความมั่นคงเลยและความมั่นคงอันไหนที่ส่งผลต่อด้านอื่น เพราะตอนนี้ข้อมูลทั้งหมดยังมีระดับที่เท่ากันแต่ถ้ามีข้อมูลอีกด้านมาช่วยก็อาจทำให้เห็นความมั่นคงได้เช่น อาจจะไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่มีความมั่นคง(ความสุข)ด้านครอบครัว ต้องมีการตีความหมายพร้อมอธิบายวิเคราะห์ข้อมูลว่าความมั่นคงของครอบครัวคืออะไร
- คนที่ไม่มีความมั่นคงมีสภาพเป็นแบบไหนเพื่อให้เห็นสภาพครอบครัวอย่างแท้จริงและเทียบเคียงให้เห็นภาพเช่นอาจยกกรณีตัวอย่างขึ้นมาสัก 3 ครอบครัวเข้าร่วมทดลองปฏิบัติการ
- การพัฒนาความมั่นคงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอะไรบ้างที่พัฒนาในระดับการมีส่วนร่วมตอนนี้และทุนทางสังคมหรือทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนที่คิดว่าจะพัฒนาความมั่นคงในหมู่บ้าน

ได้ ในด้านสวัสดิการอะไรคือต้นทุนที่จะสามารถสร้างสวัสดิการได้ นอกจากกองทุนที่อยู่แล้วในชุมชนและอาจจะต้องมีข้อมูลมาอ้างอิง

- งานวิจัยต่างกับงานพัฒนาที่เห็นคนอื่นทำเราก็ทำได้เลยแต่งานวิจัยต้องดูข้อมูลหลักฐานนำมาอ้างอิงในชุมชนและมาประเมินว่าทำได้หรือไม่(ใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกด้วยกันไม่ใช่แค่ว่าอยากจะทำ)
- นิยามความมั่นคงโดยดูในรายละเอียดว่ามีความมั่นคงในด้านไหน และอันไหนสำคัญมาเป็นลำดับแรกไม่ใช่ดูไปทั้งหมดและส่งผลกระทบต่อตัวอื่นอย่างไร
- ด้านพัฒนาการประวัติศาสตร์ของชุมชนต้องโยงให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าเป็นแบบไหน เงื่อนไขปัจจัยเป็นแบบไหนที่ส่งผลเป็นแบบนี้โดยแบ่งออกเป็นช่วงๆเพื่อให้เห็นแง่มุมมากขึ้น
- ครอบครัวมีกี่ครอบครัวที่ไม่มั่นคงและมั่นคงและจะจัดกระบวนการแบบไหนว่า ศึกษาเชิงลึกให้เห็นแต่ละด้านว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร
- การพัฒนาต้องอยู่บนพื้นฐานข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อจะได้นำไปสู่การจัดกิจกรรมในระยะที่ 2 และบนข้อจำกัดของชุมชนมีอะไรบ้างและถ้ามีปฏิทินประจำปีการรับจ้างก็จะทำให้เห็นภาพชัดขึ้น
- เมื่อได้ข้อมูลมาต้องวิเคราะห์ให้ชัดข้อมูลบางอย่างอยู่ที่วิธีคิด (การเปลี่ยนความคิดคนในชุมชน) การปฏิบัติอาจเลือกกลุ่มเป้าหมายมาทำการทดลอง(เลือกคนที่พร้อม)และข้อมูลทุกอย่างต้องโยงหากัน

ประเด็นหารือและอื่นๆ

จะมีการจัดเวทีความก้าวหน้าในวันที่ 24 เมษายน 2556 แต่ละทีมจะมีเวลาการนำเสนอทีมละ 30 นาที จำนวนผู้เข้าร่วม 10 คน จะมีผู้ทรงเข้ามาช่วยดูทั้งทางส่วนกลาง (สกว) และผู้ทรงจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และงานนี้จะให้แต่ละทีมจัดนิทรรศการในการนำเสนองานวิจัย ในตัวเล่มรายงานประกอบด้วย บทที่ 1 ความเป็นมา บทที่ 2 แนวคิดที่เชื่อมโยงกัน บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ บทที่ 4 ผลการศึกษา/วิเคราะห์แนวทางในระยะที่ 2

จะต้องมีการส่งรายงานความก้าวหน้าล่วงหน้าก่อนหนึ่งอาทิตย์เพื่อให้ผู้ทรงได้อ่าน ส่วนสถานที่จะแจ้งอีกรอบ

จบการประชุม 15.44 นาที

RE โครงการชุดปี 2555
ภูมิปัญญาชาวบ้านพืชผักจรรยา

RDG55E0108

เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้านก็มีหลากหลายแขนงไม่ว่าจะเป็นทางด้านจักรสาน ด้านสุขภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านเกษตรกรรม แต่ในชุมชนนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ยังมีพืชผักจรรยาซึ่งเป็นพันธุ์โบราณที่ยังมีการอนุรักษ์มีลักษณะเป็นพืชยืนต้น ใบมีสีเขียว มนเรียว และปลายแหลม จะเกิดเฉพาะในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม ซึ่งพืชชนิดนี้ก็คือ ต้นผักสะทอน ชาวบ้านชุมชนนาหอยังมีการอนุรักษ์ต้นผัก สะทอนไว้เพื่อนำใบมาหมักและต้มเป็นน้ำปรุงรสแทนปลาร้าหรือน้ำปลาเนื่องจากชุมชนนาหอเป็นชุมชนที่มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มภูเขาทำให้ปลาที่มีจำนวนน้อยเลยไม่สามารถนำมาแปรรูปเป็นปลาร้าได้ไม่เหมือนกับชุมชนอื่นที่อยู่ติดริมแม่น้ำ ในกิจกรรมของโครงการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ชุมชนนาหอ ตำบลนาหอ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยมี คุณพยุพพร นนทวิศรุต เป็นหัวหน้าโครงการได้มีการจัดกิจกรรมให้กับเด็กในชุมชนนาหอและบริเวณใกล้เคียงให้มาเข้าเรียนรู้ภูมิปัญญาทางด้านอาหารซึ่งมีพระเอกคือ น้ำผักสะทอน เป็นส่วนผสมการเรียนรู้ของเด็กเริ่มจากการเก็บ การตำ การหมัก และการต้ม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทำให้เด็กในชุมชนและผู้ใหญ่เกิดความสัมพันธ์มากขึ้นได้จากรอยยิ้มและความตั้งใจของเด็กที่ร่วมแรงแข็งแรง

หลังจากนั้นก็ได้มีการเรียนรู้การทำอาหารเพื่อเป็นการทดสอบฝีมือว่าใช้ได้หรือเปล่าโดยมีผู้ใหญ่เป็นคนช่วยชิมและช่วยสอนวิธีการทำงานนี้จะอร่อยหรือไม่อร่อยก็ขอบอกได้คำเดียวว่าอร่อยสุดๆ กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางด้านอาหารเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจและอยากจะทำมากที่สุดเนื่องจากเด็กเป็นตัวเดินเรื่องเองทั้งหมดและมีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำถ้าหากอยากจะทราบว่ามีผักสะทอน มีรสชาติแบบไหนก็เชิญได้ที่ชุมชนนาหอ ชุมชนเก่าอีกแห่งหนึ่งที่อยากนำเสนอ

นางสาวเอมมิกา ศรีกังวานใจ
ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดเลย
ผู้เขียน

ภาคผนวก ข

ประวัติทีมวิจัย

1. นายภาสกร บัวศรี

วันเกิด วันที่ 4 กันยายน 2513
 สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 78 หมู่ 11 ตำบลยายแยมวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
 ที่อยู่ปัจจุบัน 191 หมู่ 13 ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 39000
 E-mail: naismart@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

- 2550 จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขา Public Management จาก Ateneo School of Government, Ateneo De Manila University, Philippines
- 2550 จบการศึกษาหลักสูตร “Intercultural Service, Leadership and Management” จาก School for International Training (SIT) รัฐ Vermont ประเทศ สหรัฐอเมริกา
- 2536 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการพัฒนาชุมชน จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

ประวัติการทำงาน

- 2556-ปัจจุบัน หัวหน้าชุดโครงการวิจัยเด็กและเยาวชนจังหวัดหนองบัวลำภู
- 2553-2556 ผู้ประสานงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 2553- 2555 ทีมที่ปรึกษาโครงการนำร่องการศึกษาการพัฒนา น้ำบาดาลเพื่อการเกษตร กรมทรัพยากร น้ำบาดาลเพื่อการเกษตร กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2550 - 2552 ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการมหาสารคาม
- 2543 - 2546 ผู้จัดการศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2540 - 2542 เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2537 - 2539 เจ้าหน้าที่ภาคสนาม มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลงานวิจัย

- 2545 ภาสกร บัวศรี. (2545). รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่โครงการนำร่องฯ ภูมิโนะเวศร้อยเอ็ด. มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย
- 2545 ภาสกร บัวศรี.(2545). การศึกษาการจัดการโรคแมลงศัตรูพืชในแปลงผักและไม้ผล ภูมิโนะเวศร้อยเอ็ด. มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย
- 2554 ภาสกร บัวศรีและเอมมีการศรีกังวานใจ. (2554). รูปแบบการขยายเครื่องมืองานวิจัย เพื่อท้องถิ่นกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ

- วิจัย (สกว.)
- 2550 รัตนา โตสกุล, จรินทร์ บุญมัยยะ และภาสกร บัวศรี. (2550). การศึกษาวิจัยองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบในการสร้างชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. สำนักงานบริหารจัดการองค์ความรู้ (สปร.)

2. นางสาวเอมมิกา ศรีกังวานใจ ทิมวิจัย

ชื่อ/สกุล	นางสาวเอมมิกา ศรีกังวานใจ
ชื่อเล่น	ปลา
วัน/เดือน/ปีเกิด	วันเสาร์ที่ 12 พฤศจิกายน 2531
ที่อยู่ติดต่อได้	เลขที่ 283 หมู่ 10 ตำบลกกตู อำเภอมือง จังหวัดเลย
เบอร์โทรศัพท์/อีเมล	085-6463944 pla1211_@hotmail.co.th
ประวัติการศึกษา	ปี 2554 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ปี 2550 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเลยพิทยาคม ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย ปี 2547 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนเลยพิทยาคม ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย ปี 2544 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเมืองเลย ตำบลเมืองอำเภอมือง จังหวัดเลย